

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Br. 12/226
Datum: 23.10.2024

Na osnovu člana 92. stav 4 i člana 93 stav 4 Ustava Republike Kosovo, člana 8. Zakona br. 08/L-117 o Vladi Republike Kosovo, u skladu sa članom 78. Pravilnika br. 17/2024 o radu Vlade Republike Kosovo, Vlada Republike Kosovo, na sednici održanoj 23. oktobra 2024. godine, donosi:

ODLUKU

1. Usvaja se Koncept-dokument za integrisano upravljanje otpadom.
2. Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture i druge nadležne institucije dužne su da sprovede ovu odluku, u skladu sa Pravilnikom o radu Vlade.
3. Odluka stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

Albin KURTI

Premijer Republike Kosovo

Dostavlja se:

- Zamenicima premijera
- Svim ministarstvima (ministrima)
- Generalnom sekretaru KP-a
- Arhivi Vlade

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapsinor dhe Infrastrukturës
Ministarstvo Životne Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture
Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure

KONCEPT DOKUMENT ZA INTEGRISANO UPRAVLJANJE OTPADOM

Sadržaj

SAŽETAK KONCEPT DOKUMENTA.....	5
UVOD.....	8
1. DEFINICIJA PROBLEMA.....	10
1.1. Uvod.....	10
1.2. GLAVNI PROBLEM, UZROCI I EFEKTI.....	28
1.2.1. <i>Glavni problem</i>	28
1.2.2. <i>Uzroci</i>	30
1.2.3. <i>Efekti</i>	43
1.3. UKLJUČENE ZAINTERESOVANE STRANE.....	45
2. CILJEVI.....	50
3. OPCIJE	52
3.1: 1 OPCIJA–BEZ PROMENA	52
3.2: 2 OPCIJA - POBOLJŠANJE SPROVOĐENJA I IZVRŠENJA.....	53
3.3: 3 OPCIJA – NOVI ZAKON O UPRAVLJANJU OTPADOM I SVEOBUHVATAN RAZVOJ SEKTORA.....	54
3.3.1 <i>Usvajanje novog Zakona o Otpadu</i>	55
3.3.2 <i>Izmene ostalih primarnih zakona i donošenje novih zakona</i>	59
3.3.3 <i>Donošenje podzakonskih akata</i>	60
3.3.4 <i>Administrativni Kapaciteti i Ovlašćenja</i>	61
3.3.5 <i>Očekivani rezultati</i>	65
4. IDENTIFIKOVANJE I PROCENA BUDUĆIH UTICAJA OPCIJA.....	66
4.1: IZAZOVI U PRIKUPLJANJU PODATAKA	76
5. KOMUNIKACIJA I KONSULTACIJE	77
6. POREĐENJE OPCIJA.....	79
6.1: PLANNOVI IMPLEMENTACIJE ZA RAZLIČITE OPCIJE.....	79
6.1.1 <i>Opcija 2</i>	79
PLAN IMPLEMENTACIJE ZA OPCIJU 2 PREDSTAVLJEN JE U TABELI ISPOD.....	79
6.1.2 <i>Opcija 3</i>	82
6.2: TABELA POREĐENJA SA TRI OPCIJE.....	88
7. ZAKLJUČCI I NAREDNI KORACI	91
7.1: ODREDBE ZA PRAĆENJE I EVALUACIJU.....	91
DODATAK 1: PROCENA EKONOMSKOG UTICAJA –.....	93
DODATAK 2: OBRAZAC ZA PROCENU DRUŠTVENOG UTICAJA	101
DODATAK 3: PROCENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU.....	110
DODATAK 4: PROCENA UTICAJA NA OSNOVNA PRAVA	116

Spisak tabela

TABELA 1. TABELA SAŽETKA KONCEPT DOKUMENTA	9
TABELA 2. ODGOVARAJUĆI DOKUMENTI POLITIKA, ZAKONI I PODZAKONSKI AKTI	10
TABELA 3. STABLO PROBLEMA KOJE PRIKAZUJE GLAVNI PROBLEM, UZROKE I EFEKTE	28
TABELA 4. NEDOSTACI U TRANSPONOVANJU OKVIRNE DIREKTIVE O OTPADU	31
TABELA 5. NIVO USKLAĐENOSTI POSTOJEĆEG ZAKONSKOG OKVIRA	33
TABELA 6. ZAKONSKE ODREDBE KOJE SE NE PRIMENJUJU	35
TABELA 7. INSTITUCIONALNE FUNKCIJE ZA UPRAVLJANJE ČVRSTIM KOMUNALNIM OTPADOM	37
TABELA 8. PREGLED ZAINTERESOVANIH STRANA U VEZI SA DEFINISANJEM PROBLEMA	45
TABELA 9. RELEVANTNI CILJEVI VLADE	51
TABELA 10. CILJEVI PRIPREME ZA PONOVNUPOTREBU I RECIKLAŽU OPŠTINSKOG OTPADA	56
TABELA 11. CILJEVI ZA SPECIFIČNE FRAKCIJE OTPADA	56
TABELA 12. CILJEVI RECIKLAŽE GRAĐEVINSKOG OTPADA I OTPADA OD RUŠENJA	57
TABELA 13. POTENCIJALNI BUDUĆI INSTITUCIONALNI/ORGANIZACIONI ARANŽMANI	62
TABELA 14. NAJZNAČAJNIJI UTICAJI IDENTIFIKOVANI PO KATEGORIJI UTICAJA ZA TRI OPCIJE	66
TABELA 15. PREGLED KOMUNIKACIJSKIH I KONSULTATIVNIH AKTIVNOSTI SPROVEDENIH ZA KONCEPT DOKUMENTA	77
TABELA 16. PLAN IMPLEMENTACIJE OPCIJE 2	79
TABELA 17. PLAN IMPLEMENTACIJE OPCIJE 3	83
TABELA 18. POREĐENJE OPCIJA	88
TABELA 20. OBRAZAC ZA PROCENU EKONOMSKIH UTICAJA OPCIJE 2	93
TABELA 21. OBRAZAC ZA PROCENU EKONOMSKIH UTICAJA OPCIJE 3	96
TABELA 22. OBRAZAC ZA PROCENU DRUŠTVENIH UTICAJA OPCIJE 2	101
TABELA 23. OBRAZAC ZA PROCENU DRUŠTVENIH UTICAJA OPCIJE 3	105
TABELA 24. OBRAZAC ZA PROCENU UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU OPCIJA 2	110
TABELA 25. OBRAZAC ZA PROCENU UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU OPCIJE 3	113
TABELA 26. OBRAZAC ZA PROCENU UTICAJA NA OSNOVNA PRAVA OPCIJE 2	116
TABELA 27. OBRAZAC ZA PROCENU UTICAJA NA OSNOVNA PRAVA OPCIJE 3	119

Spisak skraćenica

AKO	Asocijacija kosovskih opština
AZŽSK	Agencija za zaštitu životne sredine Kosova
EU	Evropska unija
DF	Departman finansija
PD	Pravni departman (MŽSPPI)
DEIKP	Departman za evropske integracije i koordinaciju politika (MŽSPPI)
DIŽSPVIP	Departman za inspekciju životne sredine, prirode, voda, izgradnje i planiranja
ODO	Okvirna direktiva o otpadima
DOH	Divizija za otpad i hemikalije (MŽSPPI)
DZŽSV	Departman za zaštitu životne sredine i voda (MŽSPPI)
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
GS	Gasovi staklenika
EKK	Ekonomska komora Kosova
EK	Evropska komisija
KUDK	Kompanija za upravljanje deponijama na Kosovu
NKRM	Nezavisna komisija za rudnike i minerale
RKO	Regionalna kompanija za otpad
RKUO	Regionalna kompanija za upravljanje otpadom
JP	Javno preduzeće
MSP	Mala i srednja preduzeća
MALS	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
ME	Ministarstvo ekonomije
MFRT	Ministarstvo finansija, rada i transfera
OZB	Otpadi zdravstvene brige
UČO	Upravljanje čvrstim otpadom
MŽSPPI	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
UOR	Upravljanje otpadom i resursima
OIR	Otpad izgradnje i rušenja
SSP	Sporazum o stabilizaciji pridruživanja
OEEO	Otpad od električne i elektronske opreme
EKK	Ekonomska komora Kosova
OPP	Organizacija za odgovornost proizvođača
MOPIUO	Međuopštinski plan za integrisano upravljanje otpadom
POP	Proširena odgovornost proizvođača
SNPR	Strategija i Nacionalni plan razvoja
KSV	Koordinacioni sekretarijat Vlade
NSR	Nacionalna strategija o razvoju
SIUOK	Strategija za integrisano upravljanje otpadom na Kosovu 2021-2030.
SRD	Sistem refundiranja depozita
MBT	Mehaničko-biološki tretman
AU	Administrativno uputstvo
KRP	Kancelarija za ravnopravnost polova
KP	Kancelarija premijera

Sažetak koncept dokumenta

Opšte informacije	
Naslov	Koncept dokument za integrisano upravljanje otpadom
Odgovorno ministarstvo	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
Kontakt osoba	gđa. Florije Tahiri, Predsedavajuća Radne grupe
SNPR	Strategija i Nacionalni plan o razvoju 2030.
Strateški prioritet	3.1.1. Pобољшanje zaštite politika životne sredine

Odluka	
Glavno pitanje	<p>Trenutni zakonski okvir upravljanja otpadom ima nedostatke koji ometaju proces transformacije od linearnog pristupa ‘sakupi i deponiraj otpad’ na fokusiraniji pristup ‘cirkularne ekonomije’ gde postoji smanjena ovisnost o deponijama i povećanje oporavka i reciklaže.</p> <p>U tom pravcu, Zakonom o otpadu je delimično transponovao zakonodavstvo EU-a, dok je dalja transpozicija zakonodavstva EU-a potrebna da bi se pružilo dovoljno zakonskih uputstva i definisale prava i odgovornosti za potrebne administrativne i finansijske resurse za integrisani sistem upravljanja otpadom.</p> <p>Kritične radnje predložene da se poduzmu od donosioca odluka politika za modernizaciju upravljanja otpadom mogu se sažeti kao:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obezbeđivanje da se zakonske odredbe uspostavljene za upravljanje sektorom upravljanja otpadom i resursima usvoje, sprovede i izvršavaju. 2. Jačanje i proširenje nadležnosti i kapaciteta javnih institucija za ispunjavanje budućih potreba za sveobuhvatni razvoj sektora. 3. Predstavljanje ciljeva recikliranja i mehanizama za postizanje ovih ciljeva, uključujući proširenu odgovornost proizvođača za specifične frakcije/vrste otpada. 4. Sprovođenje principa "zagađivač plaća" kako bi se obezbedilo da su troškovi upravljanja otpadom na pravedan način raspoređeni među proizvođačima i proizvođačima otpada. 5. Stimulisanje rasta cirkularne ekonomije, ubrzavanje tranzicije sa linearnog pristupa ‘sakupi i deponuj’, stvaranje mogućnosti biznisa i zapošljavanja.
Rezime konsultacija	<p>Tokom razvoja Koncept dokumenta održani su niz preliminarnih konsultativnih sastanaka sa sledećim zainteresovanim stranama:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opštine

	<ul style="list-style-type: none"> • Ministarstvo ekonomije • Sektor biznisa (industrija reciklaže i Ekonomska komora) • Koordinirajući sekretarijat Vlade - KP • Kancelarija za strateško planiranje - KP <p>Konsultacije su održane između 1. avgusta i 27. marta 2024. U novembru 2023. stvorena je Radna grupa za Koncept dokument o sektoru otpada.</p>
Predložena opcija	<p>Opcija 3 - Izrada novog Zakona o otpadu i sveobuhvatan razvoj sektora</p> <p>Ova opcija se veže sa postizanjem glavnog cilja - stvaranje održivog okvira za upravljanje otpadom u cilju očuvanja javnog zdravlja i životne sredine. Štaviše, preporučena opcija je u liniji sa Strategijom za integrisano upravljanje otpadom na Kosovu ka cirkularnoj ekonomiji.</p> <p>Ova opcija uključuje usvajanje novog zakona o otpadu, izmene u ostalom primarnom zakonodavstvu i donošenje sekundarnog zakonodavstva koje derivira iz novog zakona. Ova opcija takođe uključuje poboljšanja postojećih institucionalnih mehanizama i za izvršenje, jačanje administrativnih kapaciteta i postavljanje ekonomskih i regulatornih instrumenata za podršku značajnom rastu u reciklaži/oporavku.</p>

Glavni očekivani uticaji	
Uticaj na budžet	Za sprovođenje Koncept dokumenta, predviđaju se implikacije na budžet, i isti troškovi su odraženi u planu sprovođenja Koncept dokumenta i u proceni uticaja na budžet.
Ekonomski uticaji	Broj radnih mesta na raspolaganju će se povećati kao rezultat širenja aktivnosti reciklaže i oporavka otpada i uključivanja privatnog sektora. Dostigao bi se značajan napredak u razvoju sistema i centara za reciklažu/oporavku, koji bi razvili lokalna tržišta i proširili mogućnosti za trgovinu na međunarodnim tržištima za oporavljene materijale.
Društveni uticaji	Ritam razvoja infrastrukture bi se značajno povećao, dovešće do velike nove biznise i mogućnosti zapošljavanja u cirkularnoj ekonomiji, što bi samo po sebi imalo direktan uticaj na modele potrošnje. Izbegavanje neželjenih društvenih uticaja zahteva da se postave zaštitne mere, posebno u vezi sa polom i uključenošću u neformalnu reciklažu.
Uticaji na životnu sredinu	Srednjoročno planirana poboljšanja deponija će predvideti mere za sprečavanje uticaja na životnu sredinu. Povećanje kapaciteta nadzora i sprovođenja dovešće do poboljšanja operativnih standarda i ublažavanja uticaja na životnu sredinu. Emisije stakleničkih gasova i zagađenja plastikom iz sektora otpada bi se smanjile.
Međusektorski uticaji	Prelazak sa upravljanja otpadom na upravljanje resursima podsticao bi tranziciju ka cirkularnoj ekonomiji. Sledili bi novi modeli proizvodnje koji bi uticali ne samo na dizajn i životni ciklus proizvoda, već i na modele potrošnje.

<p>Administrativno opterećenje za kompanije</p>	<p>Izmene u zakonodavstvu životne sredine koje regulišu režim dozvola i licenciranja olakšale bi postupke za biznise i fizička lica koje se vežu sa razvojem postupka elektronskim putem i sa jednom tačkom za kontakt, kao i smanjenje administrativnih plaćanja.</p> <p>Pojednostavljenje bi zahtevalo izmene Administrativnog uputstva o opštinskim dozvolama životne sredine 01/2017, koje proizilazi iz Zakona br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine, dopuna priloga 1. ovog uputstva i dodavanje na spisku "Sakupljanje, transport, prerada, čuvanje, reciklaža, oporavka, tretman i deponiranje otpada", čineći ovo da podleže Opštinskoj dozvoli za životnu sredinu.</p>
<p>Test za MSP</p>	<p>MSP-i se očekuje da će imati koristi od novih razvojnih mogućnosti. Nove aktivnosti upravljanja otpadom i resursima podstakle bi razvoj posebne industrije prikupljanja, klasifikacije i oporavka. Ovako nešto bi stimulisalo rast, otvaranje novih radnih mesta i inovaciju unutar sektora MSP-a.</p>

<p>Sledeći koraci</p>	
<p>Kratkoročni</p>	<p>Izrada i usvajanje novog Zakona o otpadu</p> <p>Donošenje novog sekundarnog zakonodavstva, nadovezanog sa proširenu odgovornost proizvođača za frakcije: (ambalaža i ambalažni otpad, otpad od električne i elektronske opreme, vozila otpad, baterije i ulja) koje deriviraju iz novog predloženog zakona o otpadu.</p> <p>Izrada i usvajanje izmene Zakona o zaštiti životne sredine.</p> <p>Osnivanje jedinice namenjene za upravljanje otpadom u svakoj opštini.</p> <p>Usvajanje međuopštinskih planova za integrisano upravljanje otpadom i prihvatanje od MŽSPPI i MALS.</p>
<p>Srednjoročni</p>	<p>Usvajanje zakona u vezi sa Fondom za zaštitu životne sredine.</p> <p>Podizanje administrativnih kapaciteta MŽSPPI, AZŽSK i Inspektorata.</p> <p>Donošenje novog sekundarnog zakonodavstva koje derivira iz Zakona o otpadu. Jačanje administrativnih kapaciteta na svim nivoima kroz mere za podizanje kapaciteta.</p>

Uvod

Koncept dokument je glavna inicijativa politike MŽSPPI koja namerava adresiranje hitnih izazova i mogućnosti u oblasti upravljanja otpadom na Kosovu. U tom pravcu, ovaj Koncept dokument pruža sveobuhvatnu analizu politika i zakonodavstva u oblasti upravljanja otpadom, opisuje ciljeve politike, analizira opcije za poboljšanje zakonodavstva i preporučuje preferiranu opciju za poboljšanje sistema upravljanja otpadom.

Značajna poboljšanja su napravljena u oblasti upravljanja otpadom, posebno u pružanju održivih osnovnih usluga.

Kao deo Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (u daljem tekstu SSP) potpisanog između Republike Kosovo i EU-a, od Kosova se zahteva da uskladi domaće zakonodavstvo sa Acquis-om EU-a, uključujući i poglavlje 27 "Životna sredina i klimatske promene".

Uprkos konkretiziranim naporima, trenutno stanje otkriva zakonske nedostatke, kao i fragmentirane institucionalne mehanizme za efikasno upravljanje oblasti otpada. Integrisani pristup za upravljanje otpadom nedostaje uglavnom zbog nedovoljnih finansijskih, ljudskih i tehničkih kapaciteta, kao i nejasnoća u zakonskim nadležnostima različitih institucija uključenih u ovu oblast.

Upravljanje otpadom je sektor izazovan za upravljanje. Ovaj sektor uključuje svakodnevno pružanje usluga koje su vitalne za zaštitu javnog zdravlja i kvaliteta životne sredine. Redovne i pouzdane usluge upravljanja otpadom podržavaju kvalitet života u zajednicama i doprinose u atraktivnosti Kosova kao zemlje za život, rad i investiranje.

Integrisano upravljanje otpadom uključuje složene i povezane usluge počevši od čišćenja javnih prostora, prikupljanja i transfera, kao i oporavka i deponiranja. Otpad je veoma različit po svojoj prirodi i sastavu. Većina kupljenih i potrošenih proizvoda eventualno će prouzročiti neku vrstu otpada, od komunalnog čvrstog otpada (generisanih iz domaćih, komercijalnih i institucionalnih izvora), do otpada izgradnje i rušenja (OIR), otpada od vozila, otpada iz zdravstvene brige (OZB), baterija i elektronski otpad (e-otpad).

Svaka specifična frakcija/vrsta otpada zahteva namenjen sporazum za njeno upravljanje. Kako se količine otpada povećavaju i vrste generisanog otpada nastavljaju da se razlikuju, takođe raste i oslanjanje na sektor upravljanja otpadom. Pandemija Covid-19 pokazala je koliko je sektor otpada odlučan, ne samo kao suštinska javna usluga koja se ne može prekinuti, već i kao dodatna zaštita za javno zdravlje. Ljudi koji rade u sektoru otpada su ključno osoblje prvog reda od kojih, do određenu meru, zavise zdravlje stanovništva i kvalitet života i prirodne životne sredine.

Najnovija agenda politike od Evropske unije namerava otkloniti nepotrebnii otpad, produžiti vek trajanja kupljenih proizvoda, povećati odgovornost proizvođača i proizvođača otpada i obezbediti da se preostalim otpadom upravlja na odgovarajući način. U toku je proces izmene paradigme, i istinamerava zameniti pristup 'linearnog prikupljanja i deponiranja', sa integrisanijim i održivijim pristupom 'cirkularnog upravljanja materijalima'. 'Sektor otpada' se transformiše u 'sektor upravljanja otpadom i resursima (UOR)' i pomoć i ubrzanje ove tranzicije će doneti koristi, ne

samo za javno zdravlje i kvalitet životne sredine, već i za strukturu zajednica i prosperitet ekonomije.

Za adresiranje izazova u ovoj oblasti, neophodno je dodatno poboljšati zakonski i institucionalni okvir za ispunjavanje zahteva u razvoju oblasti upravljanja otpadom.

Tabela 1. Tabela sažetka koncept dokumenta

Naslov	Koncept dokument za integrisano upravljanje otpadom
Vodeće ministarstvo	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
Kontakt lice	gđa. Florije Tahiri, vođa Radne grupe – MŽSPPI
SNPR	Strategija i Nacionalni plan razvoja 2030.
Strateški prioritet	3.1.1. Poboljšanje zaštite politika životne sredine.
Radna grupa	<ul style="list-style-type: none"> • Florije Tahiri, rukovodilac - DZŽSV/MŽSPPI; • Lindita Sopa, članica - DZŽSV/MŽSPPI; • Visare Hoxha Istrefi, članica - DZŽSV/MŽSPPI; • Miradije Gerguri, članica - DZŽSV/MŽSPPI; • Shiqeri Dermaku, član - DZŽSV/MŽSPPI; • Florije Kika, članica PD/MŽSPPI; • Armend Agushi, član - AZŽSK/MŽSPPI; • Miradije Asllanaj, članica - DEIKP/MŽSPPI; • Ismet Dervari, član - MŽSPPI/Inspektorat; • Shpresa Sheremeti, članica - KRP/MŽSPPI; • Avdullah Berisha, član - DF/MŽSPPI; • Shaban Osmanaj, član - Ministarstvo zdravstva; • Fatbardha Kurti, članica - KUDK; • Have Krasniqi, članica KLJR/MŽSPPI; • Predstavnici iz Ministarstva ekonomije, šumarstva i ruralnog razvoja; • Predstavnici iz Ministarstva finansija, rada i transfera; • Mirlinda Lushtaku iz KSV/Kancelarija premijera • Predstavnici iz Ministarstva administracije lokalne samouprave • Predstavnici iz Ministarstva trgovine, industrije i preduzetništva • Flutura Shala iz Ministarstva ekonomije • Gani Berisha iz Asocijacije Kosovskih Opština
Dodatne informacije	Razvoj koncept dokumenta podržan je od EU i GIZ.

1. Definicija problema

1.1. Uvod

Poslednjih godina napravljen je značajan napredak, gde pokrivenost uslugama sakupljanja približava univerzalnoj pokrivenosti stanovništva. Napravljeni su značajni naponi da se zakonodavstvo Kosova uskladi sa *Acquis-em* EU-a. Zakon o otpadu stavlja operativne odgovornosti na ramena opština, a opštine napreduju u ispunjavanju ovih odgovornosti.

Međutim, da bi se sistem transformisao sa pristupom “prikupljaj i deponiraj otpad“ u koncept “kružnog upravljanja materijalima“, potrebne su promene i poboljšanja u sektoru. U tom pravcu, potrebno je dalje usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa onim EU-a kako bi se adresiralo na prava i odgovornosti institucija na centralnom i lokalnom nivou. Pored toga, primarno je da Zakon o otpadu jasno adresira prava i odgovornosti organizacija uključenih u sprovođenju proširene odgovornosti proizvođača za različite frakcije otpada koji podstiču odgovornost, inovacije i održive prakse tokom životnog ciklusa proizvoda.

Kao složen sistem, upravljanje otpadom uključuje različite mehanizme za sprovođenje obaveza koje proizilaze iz Zakona o otpadu. Nedostatak dovoljnog osoblja u mehanizmima kreiranja politike, koordinacije i sprovođenja dovodi do nedostatka koordinacije i usklađenosti između uključenih strana.

Zbog ograničenog osoblja i budžetskih resursa, opštinama se daje vrlo malo saveta kako trebaju postupiti sa nekim ključnim pitanjima. Efektivna decentralizacija odgovornosti prema opštinama pretpostavlja da su opštine u stanju da preuzmu i obavljaju svoje mandatirane funkcije. U praksi, opštine ostaju bez potrebnih uputstava, sredstava i u nekim slučajevima sposobnostima za obavljanje svog posla.

Sektor otpada pati od nedostatka finansiranja. Prihodi usmereni sektoru ne utvrđuju se na osnovu trenutnih troškova usluga, već na osnovu tarifa koje su postavljene kao stope.

Tarife i porezi na otpad ne predstavljaju pun trošak usluga i proizvođači proizvoda ne snose finansijsku (i administrativnu) odgovornost za upravljanje fazom otpada životnog ciklusa proizvoda. Ni tarifa porte deponije postavljena od ME za deponije u državnom vlasništvu, niti tarifa porte postavljene od opštine za opštinske deponije, ne pokrivaju pune operativne troškove niti uključuju odredbe za zatvaranje i brigu nakon zatvaranja.

Kao posledica ostaju nedostaci, usluge se moraju razlikovati i mora se stvoriti nova generacija UOR centara. To zahteva zakonske izmene, posvećivanje više stručnih, ljudskih i finansijskih resursa za sektor i promenu mentaliteta ljudi, biznisa i institucija.

Tabela ispod predstavlja relevantne dokumente politike, zakone i podzakonske akte koji regulišu sektor upravljanja otpadom na Kosovu.

Tabela 2. Odgovarajući dokumenti politika, zakoni i podzakonski akti

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Strategija za integrisano upravljanje otpadom na Kosovu 2021-2030. i Akcioni plan 2021-2023.	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=42930	<p>MŽSPPI</p> <p>Opštine</p> <p>RKO-ovi i kompanije za upravljanje otpadom</p> <p>Ministarstvo ekonomije</p> <p>Ministarstvo zdravstva</p> <p>Agencija za hranu i veterinu</p> <p>Ministarstvo administracije lokalne samouprave</p> <p>AZŽSK</p> <p>KUDK</p>	<p>Odgovorno za sprovođenje Strategije</p> <p>Odgovorne za sprovođenje Strategije, obavljanje investicija u sektor, određivanje tarifa, način prikupljanja sredstava za opštinske usluge itd.</p> <p>Odgovorne za pružanje javnih usluga, sakupljanje i deponiranje otpada kako se zahteva sa Zakonom o otpadu</p> <p>Odgovorno za nadzor javnih preduzeća</p> <p>Odgovorno za razvoj namenskog plana i stvaranje sistema za otpad od zdravstvene brige.</p> <p>Odgovorna za razvoj namenskog plana i stvaranje sistema za upravljanje životinjskim nusproizvodima.</p> <p>MALS, koje koordinira razvoj i podršku Vlade za opštine, posebno jačajući njihovu sposobnost da pružaju efektivne usluge;</p> <p>AZŽSK u svojoj ulozi kao regulator životne sredine zadužena dužnošću za izveštavanje o statusu UČO na Kosovu.</p> <p>Odgovorna za upravljanje državnim objektima za deponiranje otpada</p>
Zakon br. 04/L-060 o otpadu	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2829	MŽSPPI	MŽSPPI utvrđuje opštu politiku, izrađuje Strategiju, zakone koji regulišu upravljanje otpadom i regulisanje

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		Opštine Carina Republike Kosova DIŽSPVIP i Opštinski inspektorat	sektora otpada u Republici Kosovo. Opštine stvaraju sisteme upravljanja otpadom u skladu sa hijerarhijom upravljanja otpadom i razvijaju lokalne planove upravljanja otpadom. Obavlja kontrolu, registraciju i nadzor uvoza, izvoza i tranzita otpada i vodi beleške o carinskim prekršajima i saraduje sa MŽSPPI. Inspeksijski nadzor za sprovođenje aktivnosti upravljanja otpadom.
Zakon br. 08/L-071 o dopuni i izmeni Zakona br. 04/L-060 o otpadu	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=62435	MŽSPPI Opštine Carina Republike Kosova DIŽSPVIP i Opštinski inspektorat	MŽSPPI utvrđuje opštu politiku, izrađuje Strategiju, zakone koji regulišu upravljanje otpadom i regulisanje sektora otpada u Republici Kosovo. Opštine stvaraju sisteme upravljanja otpadom u skladu sa hijerarhijom upravljanja otpadom i razvijaju lokalne planove upravljanja otpadom. Obavlja kontrolu, registraciju i nadzor uvoza, izvoza i tranzita otpada i vodi beleške o carinskim prekršajima i saraduje sa MŽSPPI. Inspeksijski nadzor za sprovođenje aktivnosti upravljanja otpadom.
Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2631	MŽSPPI	MŽSPPI utvrđuje opštu politiku, izrađuje strategiju, zakone koji regulišu upravljanje životnom sredinom u Republici Kosovo.

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		<p>Opštine</p> <p>AZŽSK</p> <p>DIŽSPVIP</p>	<p>Opštine stvaraju opštinske propise za zaštitu životne sredine u skladu sa nadležnostima delegiranim zakonom, takođe kroz Administrativno uputstvo 01/2017 izdaju opštinske dozvole za životnu sredinu i razvijaju lokalne akcione planove za životnu sredinu.</p> <p>AZŽSK vrši svoje zakonske nadležnosti i odgovornosti i izveštava Ministarstvu i Vladi.</p> <p>Inspekcijski nadzor za sprovođenje ovog zakona i drugih akata donetih ovim zakonom, uslova i načina delatnosti subjekata nadziranim i mera za zaštitu životne sredine utvrđenih ovim zakonom, vrši Inspektorat za zaštitu životne sredine.</p>
Zakon br. 08/L-181 o proceni uticaja na životnu sredinu	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=68708	<p>MŽSPPI</p> <p>Međuministarska komisija za procenu zahteva PUŽS</p> <p>Aplikant - fizičko ili pravno lice, domaće ili strano, koje aplicira za dobijanje PUŽS</p> <p>Javnost i zainteresovane strane</p>	<p>Nadležni autoritet za sprovođenje postupka PUŽS-a.</p> <p>Odgovorna za procenu zahteva o PUŽS.</p> <p>Za svaki privatni ili javni projekat naveden u Prilogu 1 i 2 Zakona o PUŽS koji može imati značajan uticaj na životnu sredinu zbog svoje prirode, veličine ili lokacije, obavezni su da budu predmet PUŽS-a.</p> <p>Javnost i uključene strane moraju se informisati elektronskim putem kroz javno obaveštenje i moraju biti uključene u učešće u</p>

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		Inspektorat	svakoj fazi postupka PUŽS-a. Inspekcijски nadzor nad sprovođenjem ovog zakona se vrši od inspektorata odgovornog za zaštitu životne sredine.
Zakon br. 08/L-145 o sprečavanju i integrisanoj kontroli zagađenja	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=71734	MŽSPPI Opštine DIŽSPVIP i opštinski inspektori	MŽSPPI je nadležni autoritet za razmatranje zahteva operatera, donošenje odluka o izdavanju dozvole i nadzor sprovođenja obaveza utvrđenih dozvolom za centralni nivo. Opštine su nadležne za izdavanje dozvola i nadzor nad njihovim sprovođenjem na lokalnom nivou prema zakonskim nadležnostima. Inspektori na centralnom i lokalnom nivou odgovorni su za sprovođenje odredaba ovog zakona, kao i za poštovanje obaveza koje proizilaze iz zakona, prema svojim zakonskim nadležnostima.
Zakon br. 08/L-025 o zaštiti od zagađenja vazduha	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=60330&langid=2	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI je nadležni autoritet za procenu kvaliteta vazduha i upravljanje informacionim sistemom o vazduhu. Opštine će postaviti stanice za nadzor kvaliteta vazduha na svojoj teritoriji kada smatraju da je nivo zagađenja veći od graničnih vrednosti utvrđenih zbog povećanja razvoja industrije ili proširenja oblasti rada i izveštavanja AZŽSK.
Zakon br. 03/L-233 o zaštiti prirode	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2716	MŽSPPI	Vlada, na predlog Ministarstva, proglašava zaštićena područja koja se

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		Opštine DIŽSPVIP	nalaze na teritoriji dve (2) ili više opština. Opštine određuju zaštićena područja i administriraju njima u saradnji sa MŽSPPI-om. Nadzor nad sprovođenjem odredaba ovog zakona i podzakonskih akata donetih za njegovo sprovođenje se vrši od DIŽSPVIP.
Zakon br. 08/L-027 o otpadu iz ekstraktivne industrije minerala	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=60163	Ministarstvo Operater Javnost	Utvrđivanje politika, strategija i zakonodavstva koji reguliše upravljanje otpadom iz ekstraktivne industrije. Ministarstvo izdaje integrisanu dozvolu životne sredine za operatere. Ministarstvo takođe vrši upravni nadzor nad sprovođenjem odredaba zakona. Ima odgovornost za izradu plana upravljanja otpadom za njegovo minimiziranje, tretman, preradu i uništavanje. Obezbeđivanje deponiranja i upravljanje njima na osnovu zakonskih zahteva zakona. Takođe, operater aplicira za dobijanje dozvole za upravljanje odgovarajućim otpadom zakona. Ministarstvo obezbeđuje javnosti pravo učešća u postupcima izdavanja dozvole.

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		Inspektorat	Vršiti inspekcije u redovnim intervalima kako se utvrđuje u članu 24. Zakona.
Zakon br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530&langid=2	Opštine	Utvrđuju pravni status opština, njihove nadležnosti i opšte principe opštinskih finansija, organizaciju i funkcionisanju opštinskih organa, međuopštinske sporazume i međuopštinsku saradnju, uključujući prekograničnu saradnju i odnose između opština i centralne vlade.
Zakon br. 03/L-087 o javnim preduzećima	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2547&langid=2	Ministarstvo ekonomije Opštine	Pomaže Vladi u vršenju prava Akcionara u javnim preduzećima postavljajući razvojne ciljeve i razvojne politike i nadzirajući napretka u postizanju tih razvojnih ciljeva. Opštine nadziru lokalna preduzeća gde su one akcionari.
Zakon br. 04/L-042 o javnim nabavkama u Republici Kosovo	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2772	Sve javne institucije	Obezbeđivanje najefikasnijeg, transparentnog i pravičnog načina korišćenja javnih fondova, javnih resursa kao i svih drugih fondova i resursa ugovornih autoriteta na Kosovu.
Zakon br. 04/L-202 o sistemu dozvola i licenci	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8967	Sve javne ili privatne aktivnosti svake javne institucije u Republici Kosovo	Ovaj zakon postavlja sistem dozvola i licenci za sve aktivnosti koje mogu imati uticaj na javno zdravlje, javnu bezbednost, životnu sredinu i korišćenje prirodnih resursa.
Zakon br. 08/L-067 o inspekcijama	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=53067	Sve javne institucije	Ovaj zakon uređuje principe inspekcije, pravila o organizaciji inspekcijских organa u nadležnosti državne i opštinske uprave, kao i utvrđuje pravila o

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
			koordinaciji i postupku inspekcije.
Zakon br. 04/L-175 o Inspektoratu životne sredine, voda, prirode, prostornog planiranja i izgradnje	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8910	MŽSPPI Inspektorat Ministarstva	Ministarstvo utvrđuje politike i izrađuje zakonodavstvo u ovoj oblasti, Obezbeđuje nadzor i inspekciju prema odredbama Zakona br. 04/L-175 i odgovarajućem zakonodavstvu ove oblasti.
Zakon br. 04/L-045 o javno-privatnom partnerstvu	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2784	Javne institucije i privatni sektor	Odredbe zakona regulišu javno-privatna partnerstva za pružanje javnih usluga i/ili javne infrastrukture u svim ekonomskim i društvenim sektorima.
Zakon br. 04/L-174 o prostornom planiranju	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8865	Skupština Republike Kosova Vlada MŽSPPI Opštine	Odgovorna za konačno usvajanje: zonske karte Kosova nakon usvajanja od Vlade Kosova i prostornih planova za posebna područja. Odgovorna za razvoj Prostornog plana za posebna područja. MŽSPPI je odgovorno za pripremu politika za delokrug prostornog planiranja; izrada i koordinacija zakonskog okvira prostornog planiranja. Odgovorne za prostorno planiranje na lokalnom nivou; planiranje za celu teritoriju opština kroz prostorno planske dokumente kao: Razvojni opštinski plan, Zonska karta opštine, Detaljni regulacioni planovi.
Zakon br. 05/L-100 o državnoj pomoći	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=13270	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Departman za državnu pomoć pri Ministarstvu finansija pruža stručnu i administrativnu pomoć Komisiji u vezi sa pravnim

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Zakon br. 04/L-147 o vodama Kosova	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8659	<p>MŽSPPI (Kosovski institut za vode, Regionalni autoritet za rečne slivove)</p> <p>Opštine</p> <p>Međuministarski savet za vode</p> <p>DIŽSPVIP i opštinski inspektori</p>	<p>postupcima za državnu pomoć.</p> <p>MŽSPPI je odgovorno za izradu zakona i podzakonskih akata, izradu Državne strategije za vodne resurse i planova o upravljanju vodnim resursima na nivou rečnog sliva; administriranju i upravljanju svim vodnim resursima, prekograničnoj saradnji sa susednim zemljama i šire u oblasti vodnih resursa. Ovo ministarstvo je nadležno i za administriranje i upravljanje svim vodnim resursima na teritoriji Republike Kosova.</p> <p>Opštine su odgovorne za izdavanje vodnih dozvola utvrđenih prema podzakonskim aktom o vodnim dozvolama.</p> <p>Međuministarski savet je koordinacioni organ i za odlučivanje koji razmatra systemska pitanja vode, usklađivanje različitih potreba i interesa i predlaže mere za razvoj, korišćenje i zaštitu vodnih resursa i sistema Kosova.</p> <p>Inspekcijiski nadzor za sprovođenje odredaba ovog zakona. Inspektor za vode vrši inspekcijiski nadzor voda na nivou Kosova, dok ovlašćeni inspektor vrši inspekcijiski nadzor voda na opštinskom nivou.</p>
Zakon br. 04/L-197 o hemikalijama izmenjen i dopunjen Zakonom br. 08/L-118 o izmeni i	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=9370	MŽSPPI	Utvrđuje uslove za administriranje i nadzor za; deterđente, opasne hemikalije koje se koriste u rudarskoj/ekstraktivnoj i

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
dopuni Zakona br. 04/L-197 o hemikalijama.		<p>Nacionalni institut za javno zdravlje Kosova i Agencija za hranu i veterinu (AHV)</p> <p>DIŽSPVIP</p>	<p>industriji boja, opasne supstance i mešavine koje se koriste za istraživanja i naučne studije u laboratorijama i za koordinaciju i nadzor naučnih istraživanja koja se obavljaju prema odredbama zakona.</p> <p>Centri trovanja opasnim hemikalijama su Nacionalni institut za javno zdravlje Kosova i Agencija za hranu i veterinu (AHV), koji su obavezni da podatke o hemijskim trovanjima dostave u MŽSPPI.</p> <p>Dužni su da prate stanje upravljanja hemikalijama i postupati na osnovu godišnjeg inspeksijskog plana i podnose godišnji izveštaj o sprovođenju odredaba ovog zakona i podzakonskih akata donetih ovim zakonom.</p>
Zakon br. 08/L-065 o biocidnim proizvodima	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=61927	<p>MŽSPPI</p> <p>Agencija za hranu i veterinu</p> <p>Nacionalni institut za javno zdravlje Kosova</p>	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za sprovođenje svih odredbi zakona i podzakonskih akata.</p> <p>Agencija je odgovorna za higijenu, bezbednost hrane i hrane za životinje, zdravlje i blagostanju životinja i zdravlje biljaka.</p> <p>Nacionalni institut za javno zdravlje ima pristup podacima koji se vežu za zdravstveno stanje stanovništva prikupljenim u zdravstvenom informacionom sistemu, za analize i pripremu specifičnih izveštaja, u skladu sa zakonodavstvom na snazi.</p>

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Zakon br. 04/L-010 o međuopštinskoj saradnji	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2749	Opštine	Međuopštinska saradnja će podrazumevati odnose stvorene između dve ili više opština Republike Kosova na osnovu sporazuma za efikasno obavljanja njihovih opštinskih i proširenih nadležnosti i dužnosti utvrđenih zakonom i za realizaciju njihovih zajedničkih interesa i ciljeva u oblasti opštinskih javnih usluga i lokalnog razvoja.
Zakon br. 05/L-087 o prekršajima	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12839	Sve javne institucije	Ovaj zakon reguliše uslove za utvrđivanje prekršaja i sankcija za prekršaje, strane i odgovornost za prekršaje, prekršajne postupke, posebne postupke za maloletnike i postupak izvršenja prekršajnih sankcija, kao i obaveze za usklađivanje svih posebnih zakona u ovu oblast sa odredbama ovog zakona.
Administrativno uputstvo (VRK) br. 08/2017 o upravljanju deponijom otpada	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=15149	MŽSPPI Opštine Javna preduzeća (operator)	MŽSPPI izdaje dozvole za sve centre za deponiranje otpada. Opštine nadziru proces deponiranja opštinskog otpada, u slučajevima kada je deponija vlasništvo opštine utvrđuju se tarife za deponiranje. Odgovorna za upravljanje objektima za deponiranje otpada.
<u>Administrativno uputstvo MŽSPPI br. 03/2024. o kriterijumima za izbor lokacije deponija kao i tehničkim uslovima prema njihovoj destinaciji</u>	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=15096	MŽSPPI Opštine	Utvrđuje uslove i kriterijume za izbor lokacije i izgradnju deponije za otpad. Opštine - u skladu sa planskim dokumentima - utvrđuju lokaciju za izgradnju deponije.

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Administrativno uputstvo (VRK) br. 07/2023 o ambalaži i ambalažnom otpadu	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=80807	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI utvrđuje ciljeve za reciklažu i preradu u okviru integrisane strategije otpada, postavlja Administratora i praktični vodič, nadzire proces i određuje tarife. Opština određuje lokaciju za postavljanje ovih frakcija otpada, daje dozvolu za njihovo upravljanje, nadzire proces u koordinaciji sa MŽSPPI.
Administrativno uputstvo MŽSPP - Br. 07/2015 o upravljanju otpadom od izgradnje i rušenja građevinskih objekata	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10987	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI licencira operatera za upravljanje otpadom, prema sabirni centar sa odobrenjem životne sredine/dozvolom životne sredine i nadzire preko inspektorata za životnu sredinu. Opštine donose podzakonske akte, određuju tarife za uklanjanje, tretman i deponiranje građevinskog otpada i od rušenja, ugovaraju operatera licenciranog od MŽSPPI, vrše inspekcijski nadzor.
Administrativno uputstvo br. 01/2020 o upravljanju otpadom koji sadrži azbest	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=30521	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI licencira pravne subjekte za upravljanje azbestnim otpadom, obavlja inspekciju, izdaje ovlašćenja o životnoj sredini vlasnicima otpada i licencira operatere za njihovo administriranje. Opštine su odgovorni organi za utvrđivanje lokacije za njihovo deponiranje, angažuju licenciranog operatera za njihov transport i deponiranje, preko opštinskog inspektorata nadziru lica koja upravljaju azbestom.

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 15/2015 o upravljanju otpadom iz fluorescentnih cevi koje sadrže živu	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11675	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera, obavlja administrativni nadzor preko inspektorata životne sredine. Opštine su obavezne da odrede centre/mesta, vreme i način prikupljanja i informišu potrošače o centrima za otpad fluorescentnih cevi koje sadrže živu, nadziru i izveštavaju u AZŽSK o aktivnostima ovih licenciranih operacija.
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 25/2014 o upravljanju otpadom od električne i elektronske opreme i ograničavanju upotrebe opasnih materija u električnim i elektronskim opremama	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10471	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera. Ministarstvo vodi registar za čuvanje, transport i čuvanje OEEO za: lica koja upravljaju OEEO, specifične aktivnosti kao npr. prikupljanje, tretman, ponovna upotreba, itd. Opštine nadziru i izveštavaju AZŽSK o aktivnostima ovih licenciranih operacija.
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 26/2014 o upravljanju otpadom iz baterija i akumulatora	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10472	MŽSPPI	MŽSPPI je autoritet odgovoran za administriranje i nadzor operativnih licenci putem inspekcija.
Administrativno uputstvo br. 05/2013 o upravljanju upotrebljenih ulja i otpadno ulje	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=9844	MŽSPPI	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera, poštujući zakonske obaveze u ovom AU.
Administrativno uputstvo br. 19/2012 o upravljanju vozilima i njihovim otpadom	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8209	MŽSPPI	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera. MŽSPPI vrši administrativni nadzor preko inspektorata životne

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
		Opštine	<p>sredine, prima redovne pismene izveštaje od licenciranih operatera.</p> <p>Odgovorni za centre za sakupljanje i demontažu SV-a su: da se omoguće lokacije za centre za sakupljanje i demontažu i utvrdi njihov broj na svojoj teritoriji; da nadzire i vrši inspekciju funkcionisanja sabirnih i demontažnih centara u skladu sa ovim Administrativnim uputstvom; izvrši inspekciju, utvrdi lokaciju ovih aktivnosti i broj ovih operacija koje funkcionišu u opštini.</p>
Administrativno uputstvo br. 23/2012 o upravljanju gumama van upotrebe i otpadom od guma	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=9786	MŽSPPI Opštine	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera.</p> <p>Opštine vrše inspekciju i primoravaju vlasnike otpada da ih dostave operaterima licenciranim od MŽSPPI-a.</p>
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 20/2014 o upravljanju biorazgradivim otpadom	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10252	MŽSPPI Opštine	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera.</p> <p>Opštine vrše inspekciju i angažuju privatnog ili javnog operatera za upravljanje biorazgradivim otpadom.</p>
Administrativno uputstvo (VRK) - br. 03/2021. o upravljanju opasnim otpadom	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=36625	MŽSPPI Opštine	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera.</p> <p>Opštine vrše inspekciju i primoravaju vlasnike otpada da ih dostave operaterima licenciranim od MŽSPPI-a.</p>

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 10/2015 o tretmanu otpada od medicinskih proizvoda	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11090	<p>MŽSPPI</p> <p>Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja</p> <p>Ministarstvo zdravstva</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor usvajanja metode tretmana otpada.</p> <p>Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja preko Agencije za hranu i veterinu obavlja dužnosti kao u nastavku: klasifikuje otpad prema vrsti, obliku, kategoriji, opasnosti po zdravlje i životnoj sredini.</p> <p>Ministarstvo zdravstva obavlja ove dužnosti: kontroliše i nadzire upravljanje medicinskim otpadom stvorenim od proizvoda u javnim i privatnim zdravstvenim institucijama; identifikuje institucije koje generišu otpad od medicinske proizvode, obradu podataka, redovno objavljivanje i čuvanje podataka.</p> <p>U koordinaciji sa drugim ministarstvima pruža podatke i druge izvore saradnje sa drugim institucijama.</p>
Administrativno uputstvo br. 07/2014 o nadležnostima vlasnika otpada, proizvođača i uvoznika proizvoda	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10225	<p>MŽSPPI</p> <p>Opštine</p>	<p>MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje licenciranih operatera.</p> <p>Opštine vrše inspekciju i primoravaju vlasnike otpada da ih dostave operaterima licenciranim od MŽSPPI-a. Opštinski inspektor vrši inspekciju i nadzor upravljanja opštinskim otpadom u skladu sa uslovima i zahtevima utvrđenim u licenci i</p>

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
			ispunjenost specifičnih uslova ugovora.
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 29/2014 o upravljanju muljem iz tretmana otpadnih voda	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10590	MŽSPPI Opštine	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i licenciranje operatera. Operater svake godine izveštava u ministarstvo zajedno sa analizom otpada. Opština pruža urbanističku saglasnost za razvoj takve aktivnosti, a posledično, dozvolu za izgradnju kapaciteta na svojoj teritoriji, kao i nadzor preko inspekcijских organa.
Administrativno uputstvo br. 02/2024 o utvrđivanju uslova, kriterijuma i postupaka za izdavanje dozvole za uvoz, izvoz i tranzit prelaz otpada.	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=87469	MŽSPPI Carina Kosova	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor, licenciranje i inspekciju operatera koji se bave ovim otpadom. Carina Kosova je autoritet odgovoran za kontrolu operatera i otpada u skladu sa dozvolom u MŽSPPI.
Administrativno uputstvo (MŽSPP) - br. 02/2017 o listu kategorija opasnog otpada prema poreklu	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=14817	MŽSPPI Carina Kosova	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i inspekciju operatera koji se bave ovim otpadom. Carina Kosova je autoritet odgovoran za kontrolu operatera.
Administrativno uputstvo (MŽSPP) - br. 14/2017 o otpadu koji sadrži čvrste organske zagađivače	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=15508	MŽSPPI	MŽSPPI je autoritet odgovoran za licenciranje, nadzor i inspekciju operatera koji se bave ovim otpadom.
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 01/2015 o listi otpada OECD	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10618	MŽSPPI	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor i kontrolu postupaka operatera koji se bave ovim otpadom.
Administrativno uputstvo br. 13/2013 o Državnom katalogu otpada	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10384	Fizička i pravna lica	AU upućuje sva fizička i pravna lica kako da koriste katalog i izveštavaju o

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Administrativno uputstvo MŽSPP - br. 05/2015 o upravljanju polihlorisanim bifenilima i trifenilima i PCB i PCT otpadom	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10876	MŽSPPI DIŽSPVIP AZŽSK	vrstama otpada generisanim i upravljanim. MŽSPPI izdaje dozvole za izvoz, uvoz i tranzit PCB ili PCT otpada. DIŽSPVIP nadzire mesta gde se čuvaju PCB ili PCT opreme. AZŽSK vodi registar sa podacima za lica koja proizvode, sakupljaju, tretiraju, transportuju i čuvaju PCB ili PCT i otpad sa PCB ili PCT.
Administrativno uputstvo br. 16/2013 o graničnim vrednostima koncentracija za opasne komponente u otpadu	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10114	Fizička i pravna lica	AU upućuje sva fizička i pravna lica kako da utvrde granične vrednosti dozvoljenih koncentracija opasnih komponenti u otpadu.
Administrativno uputstvo (MŽSPP) br. 22/2013. o upravljanju ljudskim i veterinarskim medicinskim otpadom	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=9986	MŽSPPI Ministarstvo zdravstva Opštine	MŽSPPI je autoritet odgovoran za nadzor usvajanja metode tretmana otpada. Ministarstvo zdravstva je autoritet koji upravlja ovim otpadom u okviru svojih podređenih institucija. Opštine utvrđuju posebne kontejnere na javnim prostorima za deponiranje medicinskog otpada.
Opštinske uredbe o upravljanju otpadom	Link internet stranice opštine	Opštine	Opštinske uredbe o upravljanju otpadom utvrđuju način kako će se pružati usluge upravljanja otpadom na teritoriji odgovarajuće opštine. One utvrđuju i tarife za otpad za domaćinstva, institucije i privredne subjekte. U slučaju da opština upravlja svojom deponijom,

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Veza sa politikom ili dokument planiranja putem interneta i sa zakonskim aktima u Službenom listu	Državne institucije odgovorne za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
			utvrđuje i tarifu za deponiranje otpada.
Planovi upravljanja opštinskim otpadom	Objavljeno na stranicama opštine	Opštine	Opštinski planovi upravljanja otpadom utvrđuju politiku na lokalnom nivou. U skladu sa Zakonom o otpadu, opštinski planovi utvrđuju mere na lokalnom nivou za adresiranje hijerarhije aktivnosti upravljanja otpadom. Opštinski planovi za upravljanje otpadom se razvijaju u skladu sa politikom razvijenom na centralnom nivou kroz Strategiju Kosova za integrisano upravljanje otpadom.
Administrativno uputstvo br. 01/2017 o opštinskoj dozvoli životne sredine	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14799	Opština Operateri Inspektorat za životnu sredinu opštine	Utvrdjuje uslove za izdavanje opštinske dozvole za životnu sredinu i nadležni je autoritet za izdavanje dozvole. Operater, bilo to fizičko ili pravno lice koje posluje ili kontroliše postrojenje, mora se opremiti odgovarajućom opštinskom dozvolom za životnu sredinu. Nadgleda sprovođenje administrativnog uputstva.

1.2. Glavni problem, uzroci i efekti

Glavni problem i njegovi uzroci i efekti sažeti su u donjoj tabeli.

Tabela3. Stablo problema koje prikazuje glavni problem, uzroke i efekte

Efekti	<ol style="list-style-type: none">2. Još nije obezbeđeno integrisano upravljanje otpadom.3. Nekontrolisani otpad ugrožava zdravlje ljudi, biodiverzitet i ekosisteme.
Glavni problem	Okvir sektora otpada (zakonski, institucionalni i finansijski) ne štiti javno zdravlje i životnu sredinu, niti postavlja temelje za razvoj cirkularne ekonomije.
Uzroci	<ol style="list-style-type: none">1. Nedostaci u trenutno zakonodavstvo.2. Mehanizmi sprovođenja i izvršenja nisu potpuni.3. Trenutni resursi ne obezbeđuju bankarsku sposobnost strateških investicija.4. Nedovoljno stručno osoblje koje reguliše i kontroliše sektor otpada.5. Nedostatak koordinacije i usklađenosti između zainteresovanih strana.6. Ograničeni naponi za pojednostavljenje i digitalizaciju usluga.7. Domaća i međunarodna tržišta materijala oporavka ostaju nerazvijena.

1.2.1. Glavni problem

Okvir sektora otpada (pravni, institucionalni i finansijski) ne štiti javno zdravlje i životnu sredinu, niti postavlja temelje za razvoj cirkularne ekonomije.

Da bi se identifikovali izazovi u oblasti upravljanja otpadom, MŽSPPI je prvenstveno razvilo analizu institucionalnih nedostataka (Prilog 5) i analizu zakonskih nedostataka (Prilog 6) deo ovog Koncept dokumenta.

Treba napomenuti da se trenutno Kosovo nalazi na pragu nove faze u razvoju oblasti upravljanja otpadom i resursima (UOR). Priprema se ažuriranje Strategije za integrisano upravljanje otpadom na Kosovu (SIUOK) koja će nameravati da unapredi sledeću generaciju poboljšanja. Važan fokus ove Strategije biće prelazak sa linearnog pristupa “sakupi i deponiraj otpad“ ka pristupu “cirkularne ekonomije“ sa smanjenom zavisnošću na deponiju i povećanjem oporavka i reciklaže.

Dok se okvir sektora (koji uključuje pravne, institucionalne i finansijske okvire) značajno razvio tokom poslednje decenije, on ne pruža dovoljna pravna uputstva, ili potrebne organizacione i finansijske resurse i kapacitete za drugu fazu poboljšanja u UOR sektoru.

Postojeće institucionalne strukture za upravljanje sektorom su odgovarajuće. Sektor nema potrebne za velike reforme, iako ostaju neki važni prioriteti, takvi kao adresiranje nedostataka u zakonodavstvu, jačanje sprovodljivih i izvršnih kapaciteta i postavljanje organizacionih regulisanja, mehanizama i resursa potrebnih za sveobuhvatan razvoj sektora. Ovi zahtevi biće pokriveni u sledećem ažuriranju SIUOK-a.

Važne radnje potrebne za modernizaciju sektora OUR-a, koji ističe glavni problem, mogu se sažeti kao:

1. Da se obezbedi da se zakonske odredbe postavljene za upravljanje sektorom upravljanja otpadom i resursima sprovode i izvršavaju.
2. Da se prošire postojeće organizacione nadležnosti i kapaciteti kako bi se ispunile buduće potrebe za sveobuhvatni razvoj sektora.
3. Da se postave ciljevi recikliranja i mehanizmi za postizanje ovih ciljeva, uključujući proširenu odgovornost proizvođača za specifične frakcije/vrste otpada.
4. Da se obezbedi da se postavljene zaštitne mere da bi se zaštitio "život" u postojećem neformalnom sektoru recikliranja, uključujući i integrirajući ga u budući razvoj OUR sektora.
5. Da se sprovede princip "zagađivač plaća" da bi se obezbedilo da troškovi upravljanja otpadom raspodele na pravedan način među proizvođača i proizvođača otpada.
6. Stimulisanje rasta cirkularne ekonomije, ubrzanje tranzicije sa linearnog pristupa sakupljanja i deponiranja, stvarajući mogućnosti biznisa i zapošljavanja.

Trenutni status razvoja sektora otpada može se okarakterisati kao srednji, ispunjavajući šire potrebu za zaštitom javnog zdravlja. Međutim, postoje očigledni nedostaci u uslugama i infrastrukturi, i nedostaci u postojanju i nivou kontrole vršeni nad objektima za upravljanje otpadom. Ovi nedostaci rezultiraju opasnostima i uticajima po životnoj sredini.

Prateći trenutni strateški put, sektor će početi prolaziti ka povećanom statusu razvoja, uvođenjem specijalizovanih sistema upravljanja za različite frakcije/vrste otpada, značajnom proširenju sektora reciklaže i oporavka, i strožijoj kontroli nad standardima i emisijama životne sredine iz objekata za upravljanje otpadom. Sprovođenje postojećeg zakonodavstva zahteva jačanje kapaciteta za sprovođenje, uključujući licenciranje i dobijanje dozvola, prikupljanje podataka, nadzor i kontrolu. Ovo će u velikoj meri obezbediti da se otpadom upravlja u odgovarajućim objektima za životnu sredinu.

Sprovođenje predviđenog SIUOK-a doneće važne nove zahteve. Efektivno sprovođenje Strategije će zahtevati i olakšati nova finansijska i stručna sredstva za ovaj sektor, za povećanje životnog standarda, za podsticanje kohezije zajednice i podsticanje tranziciju ka razvijenijoj, održivijoj i cirkularnoj ekonomiji.

1.2.2. Uzroci

1.2.2.1. Nedostaci u važećem zakonodavstvu

Kao deo Sporazuma o Stabilizaciji i Pidruživanju (SSP) potpisanog između Republike Kosovo i EU, od Kosova se zahteva da uskladi svoje domaće zakonodavstvo sa pravnim tekovinama EU, uključujući i poglavlje 27, „Životna sredina i klimatske promene“. Iako je od potpisivanja SSP-a postignut značajan napredak, još uvek postoje praznine u važećem zakonodavstvu koje ometaju razvoj UOR sektora.

Glavni nedostaci se odnose na:

- Poštovanje hijerarhije upravljanja otpadom.
- Primena principa zagađivač plaća.
- Sprovođenje proširene odgovornosti proizvođača.

Hijerarhija upravljanja otpadom daje smernice o relativnom značaju različitih metoda upravljanja otpadom. Trenutno, većina prikupljenog otpada ide na deponiju, koja je u osnovi hijerarhije. Ne postoje mehanizmi za promovisanje, ohrabrivanje ili podsticanje praksi upravljanja otpadom da se pomaknu u hijerarhiji. Podsticanje odlaganja otpada sa deponije do ponovne upotrebe, reciklaže ili oporavka je važan strateški prioritet koji treba da bude podržan zakonodavstvom.

Princip zagađivač plaća se još uvek ne poštuje u potpunosti, i kao rezultat toga, troškovi upravljanja otpadom nisu pravedno pripisani proizvođačima i rukovaocima otpada. Tarife i plaćanja još uvek ne opravdavaju punu cenu usluga, a proizvođači proizvoda ne snose finansijsku i organizacionu odgovornost za upravljanje fazom otpada u životnom ciklusu proizvoda. Potrebne su dodatne zakonske odredbe kako bi se podržalo sprovođenje principa zagađivač plaća.

Sprovođenje POP šema je otežana nedostatkom zakonskih odredbi koje jasno definišu uloge i odgovornosti ključnih aktera. To uključuje odgovornosti ministarstava, državnih agencija i inspektorata, opština, proizvođača koji stavljaju proizvode na tržište, organizacija koje upravljaju obavezama proširene odgovornosti proizvođača (EPR) u njihovo ime i privatnih i javnih operatera otpada. Nedostatak zakonskih odredbi koje jasno definišu uloge i odgovornosti za sprovođenje POP šema dovodi do jednog od glavnih uočenih efekata - sistemi za prikupljanje i odvojeno upravljanje materijalom još uvek nisu uspostavljeni.

Uprkos činjenici da sadašnji zakon o otpadu jasno definiše uloge i odgovornosti centralnih i lokalnih vlasti, postoje neki nedostaci. Na primer, prema članu 14 Zakona o Otpadu, MŽSPPI je odgovoran za upravljanje opasnim otpadom, dok su opštine odgovorne za upravljanje građevinskim otpadom i otpadom od rušenja (član 40). Građevinski otpad i otpad od rušenja često sadrži azbest, koji je opasan otpad. Ova nejasnoća u odgovornosti stvara nedostatke u uspostavljanju sistema za upravljanje građevinskim otpadom i otpadom od rušenja. Takođe doprinosi dva glavna efekta opisana u odeljku 1.2.3 - dobro ekološko upravljanje otpadom još nije osigurano i nekontrolisani otpad ugrožava ljudsko zdravlje, biodiverzitet i ekosisteme.

Podela uloga i odgovornosti će se razlikovati za različite frakcije/vrste otpada, i stoga bi trebalo postojati fleksibilnost za prilagođavanje, međutim, zajednički principi treba da budu uspostavljeni u primarnom zakonodavstvu.

Sledeća tabela pokazuje neke od glavnih nedostataka u transponovanju zakonodavstva EU o upravljanju otpadom.

Tabela 4. Nedostaci u transponovanju Okvirne Direktive o Otpadu

Oblast intervencije	Obredbe u ODO	Nedostaci državnog zakonskog okvira
Hijerarhija upravljanja otpadom	Pruža jasne definicije aktivnosti upravljanja otpadom u funkciji uspostavljene hijerarhije otpada.	Definicije za „pripremu za ponovnu upotrebu“ i „oporavak“ ne odgovaraju definicijama i hijerarhiji koju je uspostavio ODO.
Princip zagađivač plaća	Član 14, stav 1 U skladu sa principom zagađivač plaća, troškove upravljanja otpadom, uključujući neophodnu infrastrukturu i njen rad, snosiće originalni proizvođač otpada ili sadašnji ili bivši rukovaoci otpadom.	Definicija u državnom zakonodavstvu ne transponuje jasno definiciju principa zagađivač plaća u ODO, ne pripisujući jasno troškove upravljanja otpadom proizvođaču i rukovaocu otpadom.
Sprečavanje otpada	Član 9. Sprečavanje otpada 1. Države članice preduzimaju mere za sprečavanje stvaranja otpada. Ove mere bi trebalo da najmanje: (d) podstiču ponovnu upotrebu proizvoda i uspostavljanje sistema koji promovišu aktivnosti popravke i ponovne upotrebe, uključujući posebno električnu i elektronsku opremu, tekstil i nameštaj, kao i ambalažu i građevinske materijale i proizvode; (g) smanjiti stvaranje otpada od hrane u primarnoj proizvodnji, u preradi i proizvodnji, u maloprodaji i drugoj distribuciji hrane, u restoranima i prehrambenim uslugama i u domaćinstvima kao doprinos Cilju održivog razvoja nacija koje Sjedinjene Države treba da smanje za 50% globalnog bacanja hrane po glavi stanovnika na maloprodajnom i potrošačkom nivou i smanjenje gubitaka hrane duž lanaca proizvodnje i snabdevanja do 2030. godine;	Sprečavanje otpada nije dobro pokriveno nacionalnim pravnim okvirom. Ne postoje odredbe koje se odnose na promovisanje ponovne upotrebe proizvoda i uspostavljanje sistema koji promovišu aktivnosti popravke i ponovne upotrebe. U nacionalnom zakonskom okviru ne postoje odredbe koje se odnose na sprečavanje stvaranja otpada od hrane.
Sprovođenje Proširene Odgovornosti Proizvođača (POP)	Član 8a stav 1 tačka a) jasno definiše uloge i odgovornosti svih relevantnih aktera, uključujući proizvođače proizvoda koji plasiraju proizvode na tržište države članice, organizacije koje sprovode proširene obaveze proizvođača u njihovo ime, privatne ili javne operatere otpada, lokalne vlasti i, kada je prikladno, operatere za ponovnu upotrebu i priprema za ponovnu upotrebu i preduzeća socijalne ekonomije;	POP još nije regulisan i sproveden; nisu definisani minimalni zahtevi za šeme proširene odgovornosti proizvođača. Procedura izdavanja dozvole za organizacije koje sprovode obavezu proširene odgovornosti proizvođača u ime proizvođača proizvoda nije definisana.

Oblast intervencije	Obredbe u ODO	Nedostaci državnog zakonskog okvira
Ponovna upotreba, reciklaža i uporaba opštinskog otpada	Član 10. ODO zahteva da se preduzmu neophodne mere kako bi se obezbedilo da se otpad podvrgne pripremi za ponovnu upotrebu, reciklažu ili druge operacije oporavka. Cilj je da se predtretman otpada učini obaveznim pre odlaganja na deponiju.	Ponovna upotreba, reciklaža i obnova opštinskog otpada nije prioritet u državnom zakonodavstvu o otpadu.
Odvojeno sakupljanje otpada	Član 10, stav 2, zahteva da se u cilju olakšavanja ili poboljšanja pripreme za ponovnu upotrebu, reciklažu i druge operacije oporavka, otpad mora odvojeno sakupljati i ne sme mešati sa drugim otpadom ili drugim materijalima različitih svojstava. Član 11, stav 1, zahteva od država članica da uspostave odvojeno prikupljanje najmanje za papir, metal, plastiku i staklo	Zakon o otpadu ne nalaže odvojeno prikupljanje (bar) papira, metala, plastike i stakla, što u stvari ne podržava visokokvalitetno recikliranje u zemlji.
Odvojena zbirka tekstila	Član 11 zahteva od država članica da uspostave posebnu kolekciju tekstila do 1. januara 2025. godine.	Ne postoje odredbe o obaveznom odvojenom prikupljanju tekstila
Odvojeno sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstva	Član 20. zahteva od država članica da uspostave odvojeno prikupljanje frakcija opasnog otpada koje proizvode domaćinstva do 1. januara 2025. Ne postoje odredbe o obaveznom odvojenom prikupljanju frakcija opasnog otpada koje proizvode domaćinstva	Ne postoje odredbe o obaveznom odvojenom prikupljanju frakcija opasnog otpada koje proizvode domaćinstva
Ciljevi reciklaže	ODO određuje broj ciljeva za reciklažu: <ul style="list-style-type: none"> • Procenat ukupnog komunalnog otpada koji će biti recikliran • Procenat papira, metala, plastike i stakla koji se recikliraju 	Zakon o otpadu ne sadrži ciljeve reciklaže. Takvi ciljevi su uključeni u ažurirani SIUOK.

Izmenjeni ODO uspostavlja minimalne zahteve za POP šeme, koji trenutno nedostaju u državnom zakonskom okviru. Neki od ključnih zahteva koji nedostaju uključuju:

- Jasno definisane uloge i odgovornosti svih uključenih aktera, uključujući centralne vlasti i opštine, proizvođače proizvoda koji stavljaju proizvode na tržište, organizacije koje sprovode proširene obaveze proizvođača u njihovo ime, privatne i javne operatere otpada.
- Kvantitativni ciljevi upravljanja otpadom, relevantni za relevantnu šemu POP.
- Finansijski doprinosi koje plaćaju proizvođači, koji treba da pokriju neto troškove odvojenog sakupljanja, transporta i oporavka/recikliranja otpada.
- Geografska, proizvodna i materijalna pokrivenost organizacija za odgovornost proizvođača (OOP), kao i finansijska i organizaciona sredstva za ispunjavanje njihove odgovornosti.
- Mehanizmi izveštavanja i kontrole.

Međutim gore navedeni zahtevi trenutno nedostaju u državnom zakonodavstvu, očekuje se da će oni biti rešeni novim Administrativnim Uputstvom (MŽSPPI) za određivanje proširene odgovornosti proizvođača i uvoznika proizvoda prema principu „zagađivač plaća“ (član 11. stav 1 Zakona br. 08/L-071 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-060 o Otpadu).

Što se tiče pružanja usluga, Zakon br. 05/L-031 o Opštoj Administrativnoj Proceduri, predviđa odredbe koje podstiču smanjenje tereta, uključujući promociju principa samo jednom (*službeni zadatak i jedna tačka kontakta*), nadoknadu, blagovremenu isporuku (rokovi) kao i žalbe. Isto tako, Zakon br. 04/L-202 o Sistemu Dozvola i Licenci dopunjuje ove napore olakšavajući administrativne procese za korisnike usluga, i naglašavajući elektronska komunikacija.

Međutim, sadašnje zakonodavstvo o upravljanju otpadom samo je delimično usklađeno sa ovim principima. Procedure ostaju složene, sa retkim jednokratnim primenom principa. Postoji nesigurnost u vezi sa uključivanjem nadoknade troškova u administrativne takse i nedoslednosti u ispunjavanju uslova u vezi sa rokom LGPA-a.

Što se tiče **spvođenja**, nakon stupanja na snagu Zakona br. 05/L-087 o Prekršajima, nijedna od obaveznih kazni i prekršaja definisanih podzakonskim aktima ne proizvodi pravno dejstvo, jer se prema Zakonu o Prekršajima kazna može odrediti samo zakonom ili opštinskim uredba, a ni pod kojim uslovima uredbom vlade ili administrativna uputstva.

Kao rezultat toga, od 2017. godine sva Administrativna Uputstva koja predviđaju novčane kazne i prekršaje ne mogu se primenjivati i ne proizvode nikakvo pravno dejstvo, jer su ek lege ukinuta. Čak ni administrativna uputstva Ministarstva Unutrašnjih Poslova i komunikacije koje predviđaju obavezne novčane kazne zapravo ne mogu imati pravnu snagu, pa stoga ova oblast nije obuhvaćena i inspektori koji sprovode administrativna uputstva o novčanim kaznama, ako se osporavaju na sudu, onda ne mogu da izreknu kaznu primenjuju se podzakonski akti utvrđeni.

Zakon o dopuni i izmenama Zakona o Otpadu iz 2022. godine nije na odgovarajući način usaglašen sa Prekršajnim zakonom. Član 71., član 73. i član 74. Zakona o Otpadu treba izmeniti i u potpunosti uskladiti sa Zakonom o Prekršajima.

U 2021. godini, objavljen je Izveštaj o praćenju napretka za transpoziciju i sprovođenje ekološkog zakonodavstva Evropske unije na Kosovu, koji pokriva period april 2016. - april 2021. godine.¹. Glavni zaključak Izveštaja je da nije bilo značajnog napretka u transpoziciji akuis-a u sektoru upravljanja otpadom, posebno u vezi sa zakonodavstvom o specifičnim frakcijama otpada. Međutim, treba napomenuti da je Zakon br. 08/L-071 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-060 o Otpadu usvojen tek u septembru 2022. godine i nije bio deo Izveštaja o praćenju napretka. Sledeća tabela prikazuje rezultate praćenja napretka u vezi sa transpozicijom zakonodavstva EU o upravljanju otpadom.

Tabela 5. Nivo usklađenosti postojećeg zakonskog okvira

Zakonodavstvo EU o upravljanju otpadom	Rezultat praćenja napretka
Okvirna direktiva o otpadu 2008/98/	61%
Direktiva o kanalizacionom mulju 86/278/EC	100%
Direktiva o baterijama 2006/66/EC	77%
Direktiva o ambalažnom otpadu 94/62/EC	99%

¹Izveštaj o Praćenju napretka finansirala je Evropska unija

Zakonodavstvo EU o upravljanju otpadom	Rezultat praćenja napretka
Direktiva o plastici za jednokratnu upotrebu (EU) 2019/904	0%
PCB/PCT direktiva 96/59/EC	83%
Direktiva o otpadnim vozilima 2000/53/EC	100%
RoHS direktiva 2011/65/EU	93%
Direktiva o MPEE 2019/12/EU	89%
Direktiva o deponijama 1999/31/EC	89%
Direktiva o rudarskom otpadu 2006/21/EC	75%

Što se tiče Uredbe o pošiljkama otpada (EZ) 1013/2006, Kosovo još uvek nije članica Bazelske konvencije. Izveštaj o praćenju napretka navodi da je puna primena planirana za 2030. godinu. Međutim, usvojeno Administrativno Uputstvo br. 02/2019 o izvozu, uvozu i tranzitu otpada utvrđuje uslove i procedure za izdavanje dozvola za uvoz, izvoz i tranzit otpada u Republici Kosovo. Takođe, ovo Administrativno uputstvo reguliše postupke za nadzor prekograničnog kretanja otpada na graničnim prelazima u vezi sa kretanjem otpada u Republici Kosovo.

Kosovo smatra Uredbu (EU) br. 1257/2013 o reciklaži brodova i stoga ne postoje aktuelni planovi za njegovu sprovođenje.

Aneks 6 pokazuje nivo usklađenosti nacionalnog zakonskog okvira u odnosu na Okvirnu direktivu o Otpadu 2008/98/EC², uzimajući u obzir novousvojeni Zakon br. 08/L-071 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-060 o Otpadu.

1.2.2.2. Mehanizmi za sprovođenje i izvršenje su nekompletni

Sistemi upravljanja otpadom na Kosovu su se značajno razvili tokom poslednje decenije. Uvođenje Zakona o Otpadu stavilo je glavni teret odgovornosti za sprovođenje i izvršenje sistema upravljanja otpadom na pleća opština. Međutim, važne regulatorne i kontrolne funkcije ostaju na centralnom nivou.

Decentralizacija većine odgovornosti za upravljanje otpadom bila je važan i pozitivan korak napred i daje rezultate u pogledu pokrivenosti i kvaliteta usluga koje se nude stanovništvu. Opštine, međutim, po definiciji moraju da se fokusiraju prvenstveno na obezbeđivanje sprovođenja i izvršenja na svojim teritorijama, dok tipični 'konačni' sistemi upravljanja otpadom uključuju prenos otpada radi upravljanja van ovih granica. Regulisanje i kontrola otpada svih vrsta zahteva primenu i sprovođenje mehanizama koji deluju pod nadležnošću vlade.

Do sada je jasno da sprovođenje i izvršenje pate od nedostataka, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Kontinuirano postojanje oko 750 nelegalnih deponija širom zemlje naglašava

²Uključujući Direktivu (EU) 2018/851 Evropskog parlamenta i Saveta od 30. maja 2018. o izmenama i dopunama Direktive 2008/98/EC o otpadu

nedostatke sprovođenja i izvršenja. Postoji dovoljno zakonskih odredbi za usmeravanje implementacije i sprovođenja, međutim, zbog tranzicionih praznina, procedure i procesi koje treba slediti još uvek nisu u potpunosti definisani.

U sledećoj tabeli su prikazani nedostaci u primeni postojećih zakonskih odredbi.

Tabela 6. Zakonske odredbe koje se ne primenjuju

Oblast upravljanja otpadom	Zakonske odredbe	Trenutna situacija
Princip zagađivač plaća	Zakon br. 04/L-060 o Otpadu, član 5, stav 4. 4.1.2. troškovi stvaranja, tretmana i odlaganja otpada moraju biti uračunati u cene proizvodnje i usluga.	Trenutno se ne poštuje jedan od osnovnih principa upravljanja otpadom definisanim Zakonom o otpadu. Primeri: <ul style="list-style-type: none"> • Tarife i plaćanja otpada ne opravdavaju punu cenu usluga. • Proizvođači proizvoda ne snose finansijsku i organizacionu odgovornost za upravljanje fazom otpada u životnom ciklusu proizvoda.
Odlaganje otpada	AUBr. 08/2017 o upravljanju deponijama otpada, član 28, stav 4. Nadležni organ koji odobrava tarifu za odlaganje otpada mora obezbediti da ta naknada pokrije sve troškove po osnovu izgradnje i rada deponije kao i troškove zatvaranja i nege nakon zatvaranja deponije u periodu od najmanje 30 godina.	Ni tarifa za izlaz na deponije koje nameće MOE za deponije u državnom vlasništvu, niti tarifa za pristup opštinskim deponijama koje nameće opština, ne pokrivaju pune operativne troškove niti uključuju odredbe za zatvaranje i negu nakon zatvaranja.
Nezakonito odlaganje otpada	Članom 15. stav 5. propisano je da: „Opština je dužna da obezbedi uklanjanje i održavanje otpada koji je bačen na javne površine ili van deponija na njenoj teritoriji“.	U izveštaju KAZŽS-a o upravljanju opštinskim otpadom na Kosovu, 2022. godine, navodi se da još uvek postoji 747 divljih deponija koje nisu zatvorene.
Odvojeno sakupljanje organskog otpada	Član 12. stav 1 Opštine su u obavezi da organizuju odvojeno sakupljanje biorazgradivog otpada	Trenutno ne postoje organizovani opštinski sistemi za odvojeno sakupljanje organskog otpada
Sprečavanje otpada	Član 24. Sprečavanje stvaranja otpada Programi sprečavanja otpada se razvijaju i integrišu u planove upravljanja otpadom.	Ne postoji državni program za sprečavanje otpada.
Proširena odgovornost proizvođača	Princip POP uveden je Zakonom br. 04/L-060, obavezujući proizvođače i vlasnike da poštuju princip definisan u članu 5, stav 6. "Načelo odgovornosti proizvođača i vlasnika", podstav 6.1. „proizvođači, distributeri, prodavci i uvoznici robe koja utiču na povećanje količine otpada, snose odgovornost za otpad koji nastaje tokom njihove delatnosti.	Iako je uveden Zakonom o Otpadu, sprovođenje POP šema ometa nedostatak jasno definisanih uloga i odgovornosti svih aktera. Ovo uključuje proizvođače proizvoda koji proizvode proizvode na tržištu, organizacije koje sprovode proširenu odgovornost proizvođača u njihovo ime, privatne i javne operatere otpada i državne i lokalne vlasti.

1.2.2.3. Tekuća finansijska sredstva ne obezbeđuju privlačenje investicija

Modernizacija sistema upravljanja otpadom zahteva kapitalna i operativna sredstva i sredstva za održavanje. Postojalo je i nastavlja da postoji snažno oslanjanje na međunarodne razvojne partnere kako bi se obezbedila neophodna kapitalna sredstva za poboljšanje sistema upravljanja otpadom i infrastrukture, a značajna tehnička pomoć je obezbeđena od strane EU, GIZ-a i drugih međunarodnih razvojnih agencija u tu svrhu.

Vremenom, UOR sektor bi trebalo da bude u stanju da generiše i odvoji dovoljna sredstva za ulaganje/reinvestiranje u sisteme upravljanja otpadom, objekte i infrastrukturu. Sredstva grantova će postati sve manja, posebno za sisteme za mešoviti otpad i deponije čvrstog komunalnog otpada, i počće da se zamenjuju koncesijskim i komercijalnim kreditnim finansiranjem. Bankarska sposobnost organizacija klijenata/poslodavaca i operatera za upravljanje otpadom postaće kritični faktor koji utiče na tempo sticanja investicija, održavanja i zamene sredstava.

Opštine, RKO i KUDK su glavni subjekti koji moraju privući i upravljati otpadom.

Uz veliki pritisak ka smanjenju zavisnosti od deponija i povećanju ponovne upotrebe, reciklaže i oporavka, doći će do značajnih zahteva za ulaganjem i povećanih operativnih troškova. Sektor upravljanja otpadom i resursima mora poboljšati svoj finansijski položaj kako bi se garantovala isplativost ovih investicija sledeće generacije.

OOP uspostavljeni za upravljanje POP sistemima postaće značajni investitori u imovinu i infrastrukturu kada budu uspostavljeni. Jačanje sposobnosti sektora da privuče investicije uveliko će doprineti rešavanju jednog od identifikovanih efekata, „sistemi za prikupljanje i odvojeno upravljanje materijalima još nisu uspostavljeni“.

1.2.2.4. Nedovoljno stručno osoblje koje reguliše i kontroliše sektor otpada

Nivo stručnog osoblja je glavni faktor koji doprinosi tekućim nedostacima u regulaciji i kontroli sektora otpada, posebno unutar institucija na državnom nivou. Moraju se preduzeti mnogi važni zadaci da bi se održalo i garantovalo zdravo funkcionisanje sektora otpada. Ovo uključuje sektorsko vođstvo, koordinaciju, smjernice, metodologije i alate, prikupljanje podataka i izveštavanje, izdavanje dozvola i licenciranje, te praćenje i kontrolu.

Neke od ovih funkcija se mogu preneti na opštine i JP. Ipak, većina zadataka ostaje na plećima ODO, KAZŽS i Inspektorata. Nivo osoblja u ovim organima na centralnom nivou je trenutno veoma nizak, i ovo je glavni faktor koji uzrokuje nedostatke i vremenska kašnjenja u sprovođenju i izvršenju.

Nedovoljno stručno osoblje koje reguliše i kontroliše ovaj sektor jedan je od glavnih faktora koji dovode do identifikovanih efekata „i dalje nije obezbedio dobro ekološko upravljanje otpadom“ i „nekontrolisani otpad koji ugrožava zdravlje ljudi, biodiverzitet i ekosisteme“.

1.2.2.5. Nedostatak koordinacije i usaglašenosti između zainteresovanih strana

Jedan od glavnih rezultata nedostatka dovoljnog osoblja u telima za kreiranje, koordinaciju i sprovođenje politike je nedostatak koordinacije i usaglašenosti između zainteresovanih strana. EU, GIZ i drugi međunarodni razvojni partneri pružaju kontinuiranu podršku za podsticanje takve koordinacije i harmonizacije, međutim, jednostavno zbog nedostatka osoblja, rezultati još nisu toliko vidljivi koliko bi trebalo da budu.

Negativan efekat ovog nedostatka koordinacije je da ljudi nisu dobro informisani i kada se to ostavi na duži vremenski period može dovesti do gubitka poverenja u javne službe.

Kao kompleksan, a ponekad i kontroverzan sektor, uvek će postojati određene razlike u mišljenjima između zainteresovanih strana. Trenutno, sektor otpada teži da se više fokusira na upravljanje obavezama nego imovinom. Dobra koordinacija je neophodna za dobro i blagovremeno upravljanje ovim obavezama na zakonit i nepristrasan način, kao i za ubrzanje prelaska na bolje upravljanje imovinom. Odnosi između različitih zainteresovanih strana zahtevaju stalnu pažnju kako bi se izvukli maksimum iz resursa distribuiranih u sektoru otpada.

Sledeća tabela identifikuje i opisuje kako su institucionalne/organizacione funkcije raspoređene među različitim akterima na Kosovu.

Tabela 7. Institucionalne funkcije za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom

Funkcija	Institucija/ Opštine	Dodatni komentari
Kreator politike	MŽSPPI, Opštine	Odeljenje za otpad i hemikalije ima jasan mandat da vodi politiku i strategiju za sektor otpada.
Planiranje	MŽSPPI, Opštine	Sektor za upravljanje otpadom, u Opštini.
Regulisanje		
<i>Tehničko</i>	MŽSPPI	Ne pominje se eksplicitno, ali je inherentno funkcijama nadležnosti koje ima ODO-MŽSPPI.
<i>Ekološko</i>	KAZŽS, Inspektorat, Opštine	Jasno definisane funkcije, odvojene odeljenjem za kreiranje politike. Raspodela uloga je u toku.
<i>Finansijsko</i>	ME Opštine	Opštine utvrđuju tarifu za odlaganje otpada na deponijama, koje su u vlasništvu opštine. ME je, u skladu sa nadležnim opštinama, utvrdio tarife za odlaganje komunalnog otpada na deponijama kojima upravlja KUDK.

Funkcija	Institucija/ Opštine	Dodatni komentari
Naručilac/ Poslodavac		
<i>Prikupljanje</i>	Opštine	Jasno je da su opštine ovlašćene kao klijenti za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom.
<i>Oporavak</i>	Opštine	Odgovornosti za preradu otpada nisu eksplicitno definisane, međutim, prema zaključku, opštine nose ovu prećutnu funkciju.
<i>Deponija</i>	ME, KUDK, Opštine	Funkcionalno podeljen između ME/KUDK i opština.
Prikupljač prihoda	Opštine, RKO, KUDK	Funkcionišu različiti sistemi, oni koji se oslanjaju na opštinu za prikupljanje prihoda i oni koji se oslanjaju na javna preduzeća.
Operator		
<i>Prikupljanje</i>	RKO, Opštine, Privatni sektor	Bes različitih operatera, sa dominantnim udelom usluga koje obavljaju javna preduzeća (centralna, regionalna i lokalna).
<i>Oporavak</i>	Privatni sektor, neformalni sektor	Ograničen broj operativnih subjekata, značajno oslanjanje na neformalni sektor.
<i>Deponija</i>	KUDK, Opštinske Preduzeća	Funkcionalno podeljen između ME/KUDK i opština.
Agent promene	Međunarodni razvojni partneri	Mnogi partneri su značajno doprineli razvoju sistema upravljanja otpadom na Kosovu.
Ključne odgovornosti svake funkcije ³		
<i>Okvir</i>		
Politika: okvir uspostavljen na nivou zemlje i implementiran na regionalnom i lokalnom nivou, u okviru kojeg se nudi UČO.		
Planiranje: odgovornost za strateško i operativno planiranje i ukupno programiranje i kontrolu.		
Agent promene: državni ili nedržavni akter zadužen ili uticajan u sprovođenju strategije UOR; da se 'postepena promena' u UOR sistemu desi u praksi.		
<i>Model operatera</i>		
Naručilac/Poslodavac: obezbeđuje pružanje usluga upravljanja čvrstim komunalnim otpadom (UČOO) u skladu sa potrebnim standardima; nadgledati Operatera		
Operator: svakodnevno pružanje usluga UČOO.		
Prikupljanje prihoda: prikupljanje prihoda za plaćanje usluga UČOO.		

³Whiteman et al (2021). The nine development bands: A conceptual framework and global theory for waste and development. Waste Management & Research. (srpski: *Devet generacija razvoja: Konceptualni okvir i globalna teorija za otpad i razvoj. Upravljanje otpadom i istraživanje*)<https://doi.org/10.1177/0734242X211035926>

Funkcija	Institucija/ Opštine	Dodatni komentari
<i>Regulisanje</i>		
Ekološko: prati i obezbeđuje poštovanje zakonskih standarda zaštite životne sredine. Tehničko: prati i obezbeđuje poštovanje tehničkih standarda za usluge i objekte UČOO. Financijsko: prati i obezbeđuje poštovanje finansijskih zahteva za usluge i objekte UČOO.		

Identifikovane nedostatke i preklapanja

Politika

Funkcija kreiranja politike je dobro uspostavljena u okviru Odeljenja za otpad i hemikalije (OOH) u MŽSPPI, a prateća funkcija je uspostavljena u opštinama.

Sposobnost OOHekipe da efikasno ispuni širinu i dubinu programa politike UOR sektora značajno je ograničena u njegovoj sposobnosti da ispuni svoj mandat zbog zamrzavanja zapošljavanja u javnom sektoru, što se odnosi na sva ministarstva. Postoji stalna evidentna potreba za povećanjem osoblja i izgradnjom kapaciteta OOH-a, uključujući obezbjeđivanje pomoćnih stručnjaka za rad na određenim temama.

Planiranje

Zahtev za državnim i lokalnim planovima upravljanja otpadom je jasno izražen. Međutim, trenutno nedostaje uloga regionalnih planova upravljanja otpadom, koji su od suštinske važnosti ako se žele identifikovati regionalni objekti za upravljanje otpadom i u njih investirati.

U nedostatku Međuopštinskih Planova za Integrisno Upravljanja Otpadom (MIPUO), teško je predvideti buduće potrebe za uslugama prikupljanja, oporavka i odlaganja i infrastrukturom. Opštine nemaju osnova da donose strateške odluke o elementima integrisane usluge upravljanja otpadom koji imaju smisla da se dele sa susednim opštinama i kao rezultat toga ulaganja u ovaj sektor su u zastoju.

Iako je jasno da MPIUO mogu doneti značajne prednosti, ne postoje strukture koje bi sprovele ili učvrstile takve planove.

Regulisanje životne sredine

MŽSPPI, preko OIŽSPVGP (u daljem tekstu Inspektorat) i opština (nadzor i lokalne kontrole).

Budžet za osoblje i rad centralne agencije i inspektorata je veoma ograničen, što ograničava njihovu sposobnost da sprovode svoje funkcije. Trenutno se razmatra podela konkretnih zadataka unutar i između funkcije regulatora životne sredine. Jačanje ekološke regulative i pojednostavljivanje procedura licenciranja i izdavanja dozvola za pružaoce usluga upravljanja otpadom, operatere postrojenja za otpad i preduzeća za oporavak/recikliranje treba da budu prioritet.

Tehničko regulisanje

Funkcija tehničkog regulatora uključuje davanje dokumenata opštinama o tome kako da se bave nekim ključnim pitanjima. Efikasna decentralizacija odgovornosti prema opštinama pretpostavlja

da su one u stanju da sprovode svoje funkcije. U praksi, opštine ostaju bez uputstva, sredstva i u nekim slučajevima neophodnog osoblja za obavljanje svog posla.

Nedostaci u funkciji tehničkog regulatora evidentni su u zastoju standarda rada deponije. Postrojenja za odlaganje otpada funkcionišu ne samo sa nedostatkom sredstava, već i sa nedostatkom vođenih tehničkih zahteva koji se pretvaraju u funkcionalnu praksu. Nedostaci u tehničkoj regulativi će postati još očigledniji kada Kosovo uspostavi proširene sisteme odgovornosti proizvođača za specifične frakcije/vrste otpada i nastavi sa investicijama u složenije i raznovrsnije objekte za upravljanje otpadom.

Finansijsko regulisanje

Sektor otpada pati od nedostatka investicionog finansiranja. Tarife i plaćanja za otpad ne uključuju punu cenu usluga, uključujući amortizaciju kapitala, a proizvođači proizvoda ne snose finansijsku (i organizacionu) odgovornost za upravljanje otpadom kao fazom životnog ciklusa proizvoda. Ni naknada za izlaz na deponije koje nameće ME za deponije u državnom vlasništvu, niti tarifa za pristup opštinskim deponijama koje nameće opština, ne pokrivaju pune operativne troškove niti uključuju odredbe za zatvaranje i negu nakon zatvaranja.

Uloga finansijskog regulatora je da obezbedi da cena opštinske usluge odražava punu cenu pružanja te usluge, omogućavajući povraćaj ulaganja. Finansijska regulatorna funkcija je istorijski uspostavljena u sektoru otpada na Kosovu, od strane bivšeg RUVO pre 2012. Izveštaj pripremljen 2022.⁴ sumira status kuo situaciju i preporučuje razvoj zajedničkog jedinstvenog okvira za obračun cena za sve opštine i okvira za obračun tarife za deponiju. Alternativni ili komplementarni pristup određivanju cene usluga je testiranje tržišne cene objavljivanjem na tenderu. Preispitivanje uloge finansijskog regulatora je pravovremeno u svetlu raznolikosti, specijalizacije i sve većih troškova usluga upravljanja otpadom.

Funkcije regulatora na opštinskom nivou

"Tehničko regulisanje" – Opštine izrađuju niz dokumenata koji tehnički preciziraju vrstu usluga kroz izradu i odobravanje „Operativnih planova za usluge na celoj svojoj teritoriji“ (kao što su učestalost usluga, režimi, karte i oblasti, itd.), definišu opremu i potrebnu infrastrukturu za tretman otpada i niz tehničkih uredba koji su definisani u Opštinskim Uredbama za otpad.

„Finansijskoregulisanje“ – Opštine, kroz Uredbe o KomunalnimOtpadu, određuju tarife za različite kategorije potrošača koje se opslužuju, kao što su: domaćinstva (rezidenti i nerezidenti), preduzeća (koja su podeljena u različite podkategorije), pojedinačni ugovori (koji su izračunato na osnovu praznjenja kontejnera) itd. Opštine izdvajaju sredstva iz svog budžeta za infrastrukturu, za ugovaranje javnih ili privatnih operatera u uslugama i sistemskoj podršci.

"Regulisanje životne sredine" - ovde, MŽSPPI ima važnu ulogu kroz OIŽSPVGP (u daljem tekstu Inspektorat) i opštine (lokalni nadzor i kontrola). Takođe, opštine neposredno troše velika sredstva za uklanjanje „divljih deponija“ u cilju zaštite životne sredine.

Funkcije naručilaca/ poslodavca

⁴Poboljšanje finansijske održivosti upravljanja čvrstim otpadom na Kosovu u okviru ekološke usklađenosti i cirkularne ekonomije. KIVER Consulting, april 2022.godine.

Funkcija naručilac/poslodavac je integrisana u okviru odgovornosti centralnog nivoa (za usluge odlaganja), kao i unutar opština (za usluge prikupljanja, oporavka i odlaganja). Postoji dvosmislenost u dodeljivanju funkcije naručilac/poslodavac u sektoru, što odražava sistem u tranziciji sa centralizovanog pristupa „odozgo nadole“ ka decentralizovanom pristupu „odozdo prema gore“.

Opštine mogu da biraju između više različitih pristupa načinu na koji žele da pruže usluge upravljanja otpadom, bilo tako što će same pružati usluge ili preko javnih preduzeća, ili uključivanjem privatnog sektora.

ME preuzima ulogu naručilaca/poslodavca za većinu deponija na osnovu uloge KUDK u sistemu. U skladu sa Zakonom o JP, usluge koje se pružaju za više od tri opštine moraju se upravljati na državnom nivou, pri čemu je ME određeno kao naručilac. Funkcija ME uključuje nadzorna ovlašćenja nad KUDK.

Trenutni ugovori naručilac/poslodavac za odlaganje otpada (koje održava KUDK) nemaju funkciju izveštavanja tehničkom regulatoru (tj. MŽSPPI). Nepostojanje takvog sporazuma o tehničkom izvještavanju (i tehničkih smjernica/kontrole) ograničava sposobnost KUDK-a da poboljša operativni standard deponija i guši njihovu potencijalnu buduću ulogu u obnavljanju otpada.

Funkcija naručilaca/poslodavac za oporavak otpada (uključujući reciklažu) nije jasno definisana. Oporavak uključuje uspostavljanje složenih međusobno povezanih lanaca za različite materijale, koji nastaju kao otpad, koji će biti preusmereni sa deponije u lance vrednosti za oporavak. Ovi lanci vrednosti se protežu van granica Kosova na međunarodna tržišta.

Odvojeno prikupljanje specifičnih vrsta/frakcija otpada je suštinski prethodnik napretka u oporavku i reciklaži.

Dok pravo na iniciranje odvojenog prikupljanja pada na pleća opština, u praksi su opštine postavile ciljeve u okviru opštinskih propisa za upravljanje otpadom, planova upravljanja komunalnim otpadom, u fazi su ispitivanja odvajanja otpada na izvoru i u procesu potražnja za finansiranjem širih šema za odvojeno sakupljanje otpada na izvoru. Pokretanje odvojenog prikupljanja po opštinama, neke kao pojedinačne, a neke u međuopštinskoj saradnji (i odlučivanje koje specifične sisteme da instaliraju za odvojeno sakupljanje) je trenutno u fazi proučavanja i testiranja u pilot oblastima, u pravcu pune teritorijalne pokrivenosti opštine.

Odvojeno prikupljeni materijali obično se moraju sortirati i dalje obraditi pre nego što se mogu prodati. Trenutno, ovo je čisto tržišno vođen sektor, ometen sporim procedurama za izdavanje dozvola i relativnom izolacijom Kosova od međunarodnih tržišta za obnovljene sekundarne materijale. Nepridržavanje Bazelske konvencije predstavlja kritičnu barijeru za trgovinu određenim sekundarnim oporavljenim materijalima, a samim tim i za izgleda za rast sektora oporavka.

Svi dobijeni materijali nisu predmet međunarodne trgovine. Trenutno ne postoje organizovani opštinski sistemi za odvojeno sakupljanje organskog otpada, a u budućnosti će takvi sistemi biti potrebni da bi Kosovo usvojilo i ispunilo buduće ciljeve reciklaže. Sistemi oporavka organske materije su u izvesnoj meri lako izvodljivi za razvoj sektora.

Uz mogućnost uvođenja proširene odgovornosti proizvođača dolazi i mogućnost da se funkcija naručilaca/poslodavac za određene 'posebne' frakcije otpada delegira privatnom sektoru. Iako je uveden Zakonom o otpadu, sprovođenje POP šema ometa nedostatak jasno definisanih uloga i odgovornosti svih aktera. Ovo uključuje proizvođače proizvoda koji proizvode proizvode na tržištu, organizacije koje sprovode proširenu odgovornost proizvođača u njihovo ime, privatne i javne operatere otpada i centralne i lokalne vlasti.

Napomena: Sa razvojem modernije i sofisticiranije opreme za oporavak, interakcija tri funkcije: (korisnik, funkcija operatera i tehnički regulator) će postati sve važnija i vidljivija. Na primer, Centralno Javno Preduzeće koje može biti KUDK može zadržati funkciju naručilaca/poslodavca sa centralizovanom opremom za oporavak, ali prepustiti operativne uloge specijalizovanim kompanijama. Funkcija tehničkog regulatora biće ključna u davanju saveta o specifikacijama performansi, obezbeđujući usklađenost sa zakonskim zahtevima.

Operateri

Funkcijom operatera u sektoru otpada uglavnom dominiraju javna preduzeća (JP). JP nude značajnu fleksibilnost opštinama, uključujući njihovu sposobnost da privuku stručno osoblje, rade na regionalnom, (međupštinskom) nivou, i njihovu smanjenu podložnost bankrotu u poređenju sa privatnim sektorom.

Tamo gde ima dovoljno (i dovoljno pouzdanih) sredstava, opštine su u mogućnosti da privuku privatne operatere. Trenutno učešće privatnog sektora u deponijama je ograničeno po obimu, a otvaranje mogućnosti za konkurentno nadmetanje operacija deponije, gde se KUDK fokusira na funkciju naručilaca/poslodavac, je ključna oblast koju treba istražiti.

Uvođenje POP-a će podstaći nove mogućnosti poslovanja i zapošljavanja. Kako se uspostave raznovrsnije i specijalizovanije usluge, ljudi sa više specijalizovanih tehničkih veština biće privučeni u sektor. Kako tranzicija ka kružnoj ekonomiji bude napredovala, društveni i ekonomski doprinos UOR sektora će nastaviti da postaje vidljiviji i istaknutiji.

Prikupljanje prihoda

Operativni sistemi upravljanja otpadom pate od nedostatka prihoda i nedostatka namenskih sredstava za dalja ulaganja. Opcije kapitalnog finansiranja koje su dostupne opštinama su veoma ograničene. Teško je zamisliti da će opštine same moći da obezbede veće, strateškije investicije u ovom sektoru na osnovu svojih operativnih bilansa.

KUDK i RKO imaju suštinsku stratešku ulogu. Dalja diversifikacija izvora prihoda je suštinski prethodnik održivog razvoja UOR sektora, a trenutno su KUDK i RKO organizacioni subjekti sa najvećim izgledima za privlačenje ovakvih investicija.

Agenti promena

Agenti promena su one organizacije koje guraju napred strategije i procese sprovođenja, dajući podsticaj za korak po korak promene u sistemima upravljanja otpadom i resursima. Već dugi niz

godina, Kosovo je imalo koristi od podrške međunarodnih partnera za razvoj u sektoru otpada. Podrška je omogućila značajan razvoj sistema upravljanja otpadom i pomogla da se manifestuje postojeći zakonski okvir.

Udruženja kao što su AKO i PAMKOS su bila stalna ključna tačka za inicijative u sektoru otpada. Kao predstavnici opština i pružalaca usluga, ova udruženja nastavljaju da igraju važnu ulogu u oblikovanju sistema upravljanja otpadom i resursima. Ministarstvo Životne Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture takođe ima važnu funkciju kao nosilac promena, iako je na njegovu sposobnost da to uradi nezavisno od spoljne podrške značajno utiče nedostatak osoblja i resursa.

1.2.2.6. Domaća i međunarodna tržišta oporabljenih materijala i dalje su nerazvijena

Održivi sistemi oporavka otpada (koji uključuju ponovnu upotrebu, reciklažu i mehaničku, biološku i termičku obnovu) oslanjaju se na pretugovorna tržišta oporabljenih materijala i energije. Domaća tržišta za oporavak postoje, ali još uvek nisu dobro razvijena. Tržišta za obnovljenu organsku materiju, uključujući kompostiranje, kompost kao proizvod, digestiju i biogas, imaju potencijal za lokalnu potražnju.

Kosovo je trenutno izolovano od međunarodnih tržišta za obnovljene materijale. Trenutno, samo mali deo materijala koji se može povratiti ima pozitivnu tržišnu vrednost. Ovo obično prikuplja neformalni sektor i priprema ih za izvoz od strane lokalnih komercijalnih kompanija za reciklažu. Postoje prepreke za slobodan protok oporabljenih sekundarnih materijala, uključujući nedostatak usklađenih uredba i uvožno-izvoznih procedura sa susednim zemljama.

Povratak materijala u privredu je najbolja dugoročna strategija za minimiziranje rizika od otpada po ljudsko zdravlje, biodiverzitet i ekosisteme.

1.2.3. Efekti

1.2.3.1 Sistemi za odvojeno prikupljanje i upravljanje materijalom još nisu uspostavljeni

Veliki nedostatak postojećeg stanja upravljanja otpadom je nedostatak sprovođenja hijerarhije aktivnosti upravljanja otpadom. Potpuna pokrivenost uslugama prikupljanja mešovitog otpada u velikoj meri je postignuta. Sledeći suštinski korak je pokretanje odvojenog sakupljanja i specijalizovanog upravljanja različitim sistemima/vrstama otpada. Razlog za to bi bilo definisanje jasnih uloga i odgovornosti za kreiranje POP šema za ambalažni otpad u novom zakonu o otpadu, kao i donošenje odgovarajućih podzakonskih akata.

Glavni uzroci ovog efekta su nedostaci u zakonodavstvu, nedostatak finansijskih resursa i nerazvijena tržišta za obnovljene sekundarne materijale. Spremnost ljudi da doprinesu poboljšanju

životne sredine ometa nedostatak sistema odvojenog prikupljanja i upravljanja koji funkcionišu na održiv način.

1.2.3.2 Integrisano upravljanje otpadom još uvek nije obezbeđeno

Integrisano upravljanje otpadom podrazumeva kombinaciju različitih pristupa upravljanju otpadom, koji kada se kombinuju zajedno pretvaraju se u jasno koherentan sistem. U praksi, ovo zahteva da više međusobno povezanih sistema za upravljanje materijalima rade jedan pored drugog.

Mogućnost da se to uradi često je komplikovana uključivanjem mnogih zainteresovanih strana. U slomljenom sistemu, različite zainteresovane strane imaju tendenciju da iniciraju akcije koje su nekonzistentne i u nekim slučajevima rade jedna protiv druge.

Pejzaž zainteresovanih strana uključuje mnoge ključne zainteresovane strane unutar centralne vlade, više opština različitih veličina i kapaciteta resursa, i niz različitih modela operatera za pružanje usluga. Što sistemi upravljanja otpadom postaju složeniji, to je veća potreba za koordinacijom i usklađivanjem između zainteresovanih strana kako bi se obezbedila integracija.

1.2.3.3 Nekontrolisani otpad ugrožava zdravlje ljudi, biodiverzitet i ekosisteme

Nedavne studije koje su sproveli međunarodni razvojni partneri su zaključili da „*postojeće prakse upravljanja otpadom nisu u skladu sa nacionalnom i međunarodnom politikom upravljanja otpadom i zakonodavstvom i stvaraju ozbiljne rizike po životnu sredinu i javno zdravlje*“.

Trenutno stanje postojećih deponija pokazuje da se opštinskim otpadom ne upravlja na ekološki prihvatljiv način. Sistemi upravljanja otpadnim vodama nisu sasvim pouzdani, što dovodi do kontaminacije resursa podzemnih voda i okolnih voda. Sistemi upravljanja deponijskim gasom još uvek nisu u potpunosti uspostavljeni, a rezultirajuće nekontrolisane emisije metana - značajno doprinose gasovima staklene bašte i zagrevanju klime.

Zagađenje od nekontrolisanog upravljanja otpadom i emisije iz postrojenja za otpad predstavljaju pretnju po zdravlje ljudi, biodiverzitet i zdravlje ekosistema. Važan dokumentovani primer je deponija Miraš, gde je nakon otkazivanja sistema za recirkulaciju otpadnih voda, akumulirana procedna voda pomešana sa podzemnim i površinskim vodama. Mešovite zagađene vode koje okružuju deponiju sada se ulivaju u obližnju reku.

Glavni uzroci ovog efekta uključuju nepotpuno sprovođenje i mehanizme sprovođenja i društvo koje ne poštuje zakonske zahteve.

1.2.3.4 Građani nisu dobro informisani i nemaju poverenja u javne službe

Nastavni planovi i programi za sisteme i nauke o životnoj sredini još uvek nisu dobro razvijeni. Uprkos značajnom entuzijazmu od strane vaspitača o ovoj temi, još uvek ne postoji ubedljiv didaktički pristup zaštiti životne sredine integrisan u različite ključne faze, a ne u kurseve tercijarnog obrazovanja.

Nedostatak obrazovanja i svesti povezan je sa nedostatkom informacija o potrebama i prioritetima upravljanja otpadom koji se saopštavaju kroz društvo. Nedostatak informacija i svesti može stvoriti osećaj apatije i može izazvati gubitak poverenja u javne službe.

Postoji nekoliko faktora koji dovode do ovog efekta, uključujući očigledno nedovoljno stručnog osoblja koje vodi sektor i društvo koje ne poštuje striktno zakonske uslove.

1.3. Uključene zainteresovane strane

Sledeća tabela prikazuje identifikovane zainteresovane strane. Tamo takođe možete videti da li na njih utiču uzroci, posledice ili oboje. Pored toga, poslednja kolona u pregledu pokazuje kako je na njih uticalo. Poglavlje 5 pruža informacije o tome kako su ove zainteresovane strane konsultovane.

Tabela 8. Pregled zainteresovanih strana u vezi sa definisanjem problema

Ime zainteresovanih strana	Uzroci vezani za zainteresovane strane	Efekti vezani za zainteresovane strane	Način na koji se zainteresovane strane odnose prema ovim uzrocima ili posledicama
MŽSPPI	Nedostaci u važećem zakonodavstvu Mehanizmi za sprovođenje i sprovođenje su nekompletni	Svi efekti su identifikovani	MŽSPPI je odgovorno za razvoj politika i izradu zakona u oblasti upravljanja otpadom
Opštine	Mehanizmi za sprovođenje i sprovođenje su nekompletni Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor Kompanija ne poštuje striktno zakonske zahteve	Svi efekti su identifikovani	Opštine su odgovorne za izradu politika na lokalnom nivou, u skladu sa državnim politikom, i izradu opštinskih podzakonskih akata iz oblasti upravljanja otpadom.
KAZŽS	Mehanizmi za sprovođenje i sprovođenje su nekompletni	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov	KAZŽS je odgovorna za kreiranje i održavanje baze podataka za upravljanje otpadom i za izradu izveštaja o otpadu.

Ime zainteresovanih strana	Uzroci vezani za zainteresovane strane	Efekte vezani za zainteresovane strane	Način na koji se zainteresovane strane odnose prema ovim uzrocima ili posledicama
OIŽSPVGP	Mehanizmi sprovođenja sprovođenja nekompletni za i su	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima	OIŽSPVGP samostalno i/ili u saradnji sa opštinskom inspekcijom vrši nadzor nad sprovođenjem zakona i podzakonskih akata o otpadu i poslovima upravljanja otpadom
MFRT	Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov	MFRT je resorno ministarstvo odgovorno za proces planiranja i budžetiranja Kosova
ME	Mehanizmi sprovođenja sprovođenja nekompletni za i su	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima	ME je odgovorna za centralna javna preduzeća i za utvrđivanje naknade za ulaz na deponiju
KUDK (Centralno Javno Preduzeće)	Mehanizmi sprovođenja sprovođenja nekompletni za i su Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor Nedostaci u važećem zakonodavstvu	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima Otpad zagađuje zemljište, kvalitet vazduha i vodu i doprinosi klimatskim promenama	KUDK je odgovoran za upravljanje državnim deponijama i transfer stanicom
RKO	Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor Nedostaci u važećem zakonodavstvu	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima Otpad zagađuje zemljište, kvalitet vazduha i vodu i doprinosi klimatskim promenama	RKO pružaju usluge sakupljanja otpada u 25 opština i upravljaju sa 2 deponije
Opštinska preduzeća	Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov	Pružanje usluga sakupljanja otpada za opštine
Privatni sektor	Izolacija od tržišta oporabljenih materijala Mehanizmi sprovođenja sprovođenja nekompletni za i su Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor	Upravljanje otpadom ostaje važan izazov Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima	Angažovan je prikupljanjem i reciklažom raznih frakcija koje se mogu reciklirati. Možda ima mnogo značajniju ulogu

Ime zainteresovanih strana	Uzroci vezani za zainteresovane strane	Efekti vezani za zainteresovane strane	Način na koji se zainteresovane strane odnose prema ovim uzrocima ili posledicama
	Nedostaci u važećem zakonodavstvu		
Neformalni sektor	Mehanizmi za sprovođenje i sprovođenje su nekompletni Nedovoljna finansijska sredstva usmerena na sektor	Otpadom se ne upravlja u kontrolisanim objektima Otpad zagađuje zemljište, kvalitet vazduha i vodu i doprinosi klimatskim promenama	Angažovan je prikupljanjem i odvajanjem vrednog materijala

1.4 Upoređenje sa drugim zemljama – test regulatorne konkurencije

Za potrebe ovog koncept dokumenta analizirani su okvirni uslovi u kojima sektor upravljanja otpadom posluje u nekim od zemalja regiona – Bugarskoj, Sloveniji i Severnoj Makedoniji.

1.4.1 Okvir sektora otpada u Bugarskoj

Institucionalni/organizacioni aranžmani

Bugarska ima poseban zakon o otpadu, koji je u potpunosti u skladu sa zahtevima Direktive EU. Postoji nekoliko objavljenih kodeksa i smernica, uključujući ispitivanje sastava, usluge sakupljanja, odvajanje izvora i pripremu planova upravljanja otpadom.

Država sprovodi Nacionalni plan upravljanja otpadom za period 2022-2027, koji priprema i sprovodi Ministarstvo životne sredine i voda. Odeljenje za upravljanje otpadom i zemljištem u Ministarstvu ima 15 službenika kao stručno osoblje i pokriva komunalni otpad, industrijski/opasni otpad i drugi specijalni otpad.

Dok su funkcije upravljanja otpadom delegirane na opštine, postoji zahtev za osnivanjem Regionalnih udruženja za upravljanje otpadom (RUUO). Sve opštine moraju biti članice RUUO-a i mogu birati kojoj će se pridružiti. Članstvo u RUUO ne znači delegiranje usluga Udruženju, a opštine mogu odlučiti da planiraju i pružaju usluge izvan ovog okvira. U mnogim slučajevima, RUUO obavljaju funkciju pripreme regionalnih planova upravljanja otpadom i podrške opštinama članicama u njihovom sprovođenju.

Usluge upravljanja otpadom pružaju različiti javni i privatni operateri. Usluge prikupljanja pružaju opštine ili operateri sa kojima su oni ugovorili. Organizacije sa proširenom odgovornošću proizvođača (POP) ugovaraju usluge prikupljanja i oporavka za određeni otpad, kao što je ambalaža i svi drugi posebni tokovi otpada koji zahtevaju POP u skladu sa pravnim tekovinama EU o životnoj sredini. Objektima za oporavak upravlja saradnja POP, opština i privatnog sektora. Objektima za transfer i odlaganje obično upravljaju RUUO.

Izvršna agencija za životnu sredinu izdaje dozvole za objekte za upravljanje otpadom. Tehnička specifikacija objekata mora biti u skladu sa Uputstvima i uslovima dozvole.

Hijerarhija otpada, POP i reciklaža/oporavak

Ciljevi za reciklažu otpada i preusmeravanje na deponije su postavljeni u primarnom zakonodavstvu i u skladu su sa punim skupom ciljeva uključenih u zakonodavstvo EU o životnoj sredini.

Odgovornost za postizanje ciljeva upravljanja komunalnim otpadom pripada RUUO-ima. Ciljevi za specifične tokove otpada su delegirani OOP-ima.

Tarifa za deponiju je postavljena da podstakne sisteme upravljanja otpadom da napreduju u hijerarhiji upravljanja otpadom, uključujući reciklažu i oporavak. Tarifa za deponiju plaćaju opštine za svaku tonu otpada koja se odloži na deponiju. Tarifa se uplaćuje na poseban, namenski i garantovani račun; sredstva se mogu koristiti za kapitalne investicije u objektima za predtretman/rekultivaciju i ostati na računu dok se primljeni rashodi ne usklade. Regionalni inspektorat Agencije za životnu sredinu je supotpisnik regionalnih računa i kontroliše i proverava pravilno korišćenje raspoloživih sredstava.

Princip "Zagađivač plaća".

Usluge upravljanja otpadom se plaćaju kroz imovinske naknade koje utvrđuju opštine. Odluke o nivou komponente upravljanja otpadom imovinskih tarifa donose opštine (i opštinska veća). Ne postoji nacionalno finansijsko regulatorno telo za naknade za upravljanje otpadom, niti bilo kakve smernice koje bi opštine trebalo da poštuju.

Obračun naknada za upravljanje otpadom zasniva se na principu punog pokrivanja troškova od strane proizvođača otpada, raspoređenih prema procentu ukupne vrednosti imovine.

Pristupačnost se uzima u obzir pri izradi Planova upravljanja otpadom, koristeći kao aproksimaciju 1% prosečnog nivoa prihoda. Ne postoje ograničenja priuštivosti za godišnji obračun i ažuriranje stopa. Kamata se obračunava na kašnjenje u plaćanju naknada za upravljanje otpadom/naknada za imovinu. Postoje posebne odredbe o tarifama za komercijalne/institucionalne proizvođače otpada, koje se određuju kombinacijom posebnih detaljnih šema naplate i cena zasnovanih na tržišnoj konkurenciji.

Pokretačke snage iza promena

Učinak sektora upravljanja otpadom u Bugarskoj značajno se poboljšao u poslednjih 5-10 godina. Pokretačka snaga ove promene bili su Operativni programi EU koje je formulisalo i sprovodi Ministarstvo životne sredine i voda.

Nivo finansiranja infrastrukture je značajno porastao poslednjih godina, kako iz javnih sredstava dobijenih iz evropskih strukturnih fondova, tako i iz privatnih fondova stimulisanih postojanjem POP-a za specifične tokove otpada. Ciljevi obavezne reciklaže/oporabe bili su ključna komponenta u stimulanju odlaganja otpada sa deponije, kao i uvođenje POP-a.

Uvođenje mehanizama za podizanje prakse upravljanja otpadom u hijerarhiji bilo je ključni pokretač promena, posebno nametanje tarife za deponiju i ograničenje sredstava za ulaganje u postrojenja i sisteme za oporavak.

1.4.2 Okvir sektora otpada u Sloveniji

Institucionalni/organizacioni aranžmani

Modernizacija sektora upravljanja otpadom u Sloveniji započela je Uredbom o otpadu 2011. Slovenačko Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja je kreator politike za ovaj sektor, odgovoran za formulisanje/ažuriranje i sprovođenje zakona. Važni pravni akti su Uredba o tarifi za životnu sredinu za zagađenje sa deponije otpada.

U skladu sa zahtevima *ackuis-a* EU u oblasti životne sredine, Slovenija je uspostavila Program upravljanja otpadom i Program sprečavanja otpada. Operativni program za upravljanje komunalnim otpadom uveden je 2013. godine i opštine su dužne da svoje planove usklade sa nacionalnim zahtevima i direktivama EU.

Slovenačka agencija za životnu sredinu odgovorna je za formulisanje i osiguranje usklađenosti sa standardima za postrojenja za upravljanje otpadom.

Hijerarhija otpada, POP i reciklaža/oporaba

Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja preuzima opštu odgovornost politike za postizanje ciljeva postavljenih u *Ackuis-u* EU u oblasti životne sredine.

U skladu sa uobičajenom praksom EU, organizacijama za odgovornost proizvođača osnovanim u skladu sa zakonodavstvom POP-a delegirana je odgovornost za ispunjavanje ciljeva za specifične tokove otpada, uključujući ambalažu, elektronski i elektronski otpad, i druge posebne vrste otpada.

Princip "Zagađivač plaća".

Usluge upravljanja otpadom se plaćaju kroz tarife za imovinu koje naplaćuju opštine, dopunjene sistemima plaćanja po vremenu.

Uredbom o metodologiji utvrđivanja cena obaveznih javnih opštinskih usluga zaštite životne sredine ugrađena je i metodologija cene usluga upravljanja otpadom.

Slovenačka tarifa za deponiju prvi put je uvedena 2001. godine, podstičući preusmeravanje otpada i ulaganje u sisteme i postrojenja za oporavak i reciklažu.

Pokretačke snage iza promena

Učinak slovenačkog sektora upravljanja otpadom i resursima značajno je porastao u poslednjih 5-10 godina, na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Sveobuhvatnost sektorskog okvira i njegovo kontinuirano unapređenje u proteklih 20 godina doveli su do uspostavljanja i rada integrisanog upravljanja otpadom širom zemlje.

Glavna pokretačka snaga iza ove promene bilo je uvođenje infrastrukture i reforma i usavršavanje sistema upravljanja potrebnih za postizanje ciljeva oporavka/recikliranja. Rano uvođenje tarife za deponiju podržalo je uspostavljanje i korišćenje sistema/postrojenja za oporavak i reciklažu.

1.4.3 Okvir sektora otpada u Severnoj Makedoniji

Institucionalni/organizacioni aranžmani

U Severnoj Makedoniji, funkcija kreiranja politike za sektor otpada pripada MŽSPPI-a. Ministarstvo ima 10 stručnih službenika u sektoru upravljanja otpadom, koji pokrivaju politiku i planiranje, dozvole za uvoz/izvoz otpada i specijalni otpad.

MŽSPPI je razvilo i primenilo zakonski okvir, koji je uključio mehanizme za regionalno planiranje upravljanja otpadom i povezivanje ovih regionalnih planova upravljanja otpadom sa odobravanjem finansiranja infrastrukture. MŽSPPI, preko nacionalnog osoblja i regionalnih kancelarija, obezbeđuje da planovi upravljanja otpadom budu vertikalno usklađeni. Da bi infrastrukturni projekti dobili finansiranje iz kapitala, npr iz fondova EU, ovi projekti moraju biti odraženi u planskim dokumentima.

Opštine su odgovorne za pružanje usluga upravljanja opštinskim otpadom, a PRO za specifične tokove otpada. Usluge upravljanja komunalnim otpadom uglavnom pružaju javna komunalna preduzeća, često odgovorna za više usluga, a ne samo za upravljanje otpadom.

Licence i dozvole izdaje MŽSPPI. Ne postoji Nacionalna Agencija za Životnu Sredinu, ali kao Agencija deluje spoljno telo. Dve regionalne deponije trenutno imaju integrisane dozvole.

Princip "Zagađivač plaća".

U Severnoj Makedoniji, tarife za usluge upravljanja otpadom se obično naplaćuju zajedno sa tarifama za vodosnabdevanje na istom računu. Za finansijsku regulativu nadležna je regulatorna komisija u okviru Skupštine, koja metodologijom i uredbama predlaže cenu.

Pokretačke snage iza promena

Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja, uz podršku projekta EU, bilo je pokretačka snaga reforme sektora. Ministarstvo ima 10 stručnih službenika za sprovođenje funkcije politike, usmeravanje i usmeravanje programiranja investicija u ovom sektoru. Povezivanje regionalnih planova upravljanja otpadom sa odobravanjem finansiranja infrastrukture korišćeno je kao sredstvo za podsticanje investicija i obezbeđivanje ekonomije obima u pružanju usluga.

2. Ciljevi

Svrha ovog koncept dokumenta je uspostavljanje neophodnih uslova zakonskog, institucionalnog i finansijskog okvira koji će podržati sprovođenje državne politike upravljanja otpadom, koja vodi ka zaštiti javnog zdravlja i životne sredine i promoviše tranziciju ka kružna ekonomija.

Usklađivanje zakonskog okvira Republike Kosovo sa pravnim tekovinama EU je stalni cilj politike Vlade Kosova. Sledeća tabela prikazuje relevantne ciljeve postavljene u glavnim državnim

planskim dokumentima, kao i ciljeve postavljene u ovom koncept dokumentu. Ciljevi Koncept dokumenta su formulisani za svrhe kojima on služi.

Tabela 9. Relevantni ciljevi vlade

Naziv relevantnog planskog dokumenta	Relevantni cilj
Strategija i Nacionalni Plan Razvoja 2030	<p><i>Vizija</i></p> <p>Republika Kosovo je u važnoj fazi kada razvojna agenda mora biti orijentisana ka evropskim integracijama u svim oblastima.</p> <p>Mere predviđene u SNPR su uglavnom sinhronizovane sa prioritetima ekonomskih i institucionalnih reformi neophodnih za integraciju Kosova u Evropsku uniju.</p> <p>Iako će njegov glavni fokus biti rast, sprovođenje SNPR-a će poslužiti kao sredstvo za promicanje kosovske agende za evropsku integraciju.</p> <p>Razvojni cilj 3: Čista životna sredina i bolje korišćenje prirodnih resursa</p>
Koncept Dokument za Integrisano Upravljanje Otpadom	<p>Svrha politike – Uspostavljanje neophodnih uslova (zakonskih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije.</p> <p>Strateški cilj 1 – Usklađivanje lokalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU za upravljanje otpadom.</p> <p>Specifični cilj 1.1.: Usvajanje novog Zakona o otpadu i dalje usklađivanje sa Osnovnom direktivom o otpadu</p> <p>Specifični cilj 1.2.: Uspostavljanje okvira koji omogućava implementaciju i izvršenje.</p> <p>Specifični cilj 1.3.:Komunikacija i jačanja razumevanja strateških prioriteta za oblast upravljanja otpadom i resursima sa javnošću i drugim uključenim zainteresovanim stranama.</p> <p>Strateški cilj 2 – Jačanje administrativnog okvira za modernizaciju oblasti upravljanja otpadom</p> <p>Specifični cilj 2.1.: Definisane odgovornosti strana uključenih u postizanje strateških ciljeva i smanjenje administrativnog opterećenja</p>

Naziv relevantnog planskog dokumenta	Relevantni cilj
	<p>Objektivi Specifik 2.2.: Jačanje i povećanje nadležnosti u sprovođenju i izvršenju radi podrške sveobuhvatnom razvoju ove oblasti</p> <p>Specifični cilj 2.3.: Dalja finansijska i profesionalna ulaganja za ubrzanje tranzicije ka kružnoj ekonomiji</p>

3. Opcije

3.1: 1 Opcija–Bez promena

Opcija bez promena u zakonodavstvu i politici ne bi odgovorila na trenutne potrebe Republike Kosovo u oblasti upravljanja otpadom.

Vredi napomenuti da je trenutno u pripremi ažuriranje Strategije upravljanja otpadom koja će nastojati da podstakne sledeću generaciju poboljšanja otpada. Važan fokus te strategije biće prelazak sa 'linearnog' pristupa prikupljanju i deponijama na 'kružniji' ekonomski pristup sa smanjenom zavisnošću od deponija i povećanom obnovom i reciklažom.

Jedan od glavnih efekata sadašnjeg pristupa je da se otpadom ne upravlja efikasno u skladu sa postojećim zakonodavstvom i da sektor neće graditi zamah ka ispunjavanju ciljeva koji će biti uključeni u Strategiju. Deo prikupljenog otpada će poticati iz sistema upravljanja i biće usmeren na nekontrolisane deponije. Upravljeni otpad će se i dalje odlagati na deponijama i stvaranje sistema/postrojenja za ponovnu upotrebu, reciklažu i oporavak biće ometano.

Nedostaci u praćenju i sprovođenju, finansijski i profesionalni resursi, sistemi upravljanja i dostupnost najsavremenije opreme i sistema upravljanja će eskalirati rizike po životnu sredinu i zdravlje ljudi koji proističu iz upravljanja otpadom.

Nastavak statusa kvo kompromituje sprovođenje državne politike i strategije u oblasti otpada. Jedna od glavnih promena koje je uveo SIUOK je razmatranje i uključivanje ciljeva za reciklažu kao što je navedeno u Okvirnoj direktivi EU o otpadu. Napredak ka ostvarenju ovih ciljeva će biti ometen i polje će imati tendenciju da zastoji.

MŽSPPI trenutno radi na poboljšanju okvira za promovisanje sprovođenja POP sistema za četiri prioritetne frakcije otpada: otpadnu električnu i elektronsku opremu (VEEE), baterije i akumulatore, otpadna vozila i ulja. Održavanje statusa kuo će dovesti do toga da takvi sistemi ne budu stvoreni, što će ometati sticanje iskustva tokom njihovog stvaranja i dodatno otežati upravljanje otpadom.

Kulturna i sistemska tranzicija ka kružnoj ekonomiji neće biti katalizovana, otvarajući prostor za fragmentisane i nekoordinisane inicijative koje će težiti neuspehu i mogu dovesti do pada poverenja javnosti u javne usluge.

Administrativne obaveze, kroz skupe i dugotrajne procedure, nastaviće da stvara probleme za poslovne inicijative u upravljanju otpadom.

3.2: 2 Opcija - Poboljšanje sprovođenja i izvršenja

Postojeći zakonski okvir za oblast otpada je prilično razvijen i u značajnoj meri je u skladu sa pravnim tekovinama EU. Međutim, sprovođenje i izvršenje postojeće politike i zakona je u zastoju.

U ovoj drugoj opciji nisu predviđene značajne promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Umesto toga, to bi podstaklo poboljšanje mehanizama za sprovođenje i sprovođenje u sledećim ključnim oblastima:

- **Administrativni kapacitet(MŽSPPI):** Jačanje profesionalnih i finansijskih kapaciteta MŽSPPI, KAZŽS i inspektorata za povećanje sprovođenja politika i sprovođenje svih odredbi postojećeg zakonodavstva. Najmanje 6 dodatnog osoblja bi bilo potrebno u okviru OOH, 3 u KAZŽS i 5 u Inspektoratu.
- **Administrativni kapacitet postojećeg centralnog javnog preduzeća (kao što može biti KUDK sa razmatrenim mandatom):** Jačanje profesionalnih i finansijskih kapaciteta preduzeća za upravljanje postrojenjima za oporavak i odlaganje i postavljanje obaveznih ciljeva za reciklažu/oporabu kako bi se obezbedilo značajno preusmeravanje opštinskih otpad sa deponije.
- **Administrativni kapacitet (Opštine):** Jačanje kapaciteta opština da ispune svoja ovlašćenja utvrđena zakonom, uključujući identifikaciju i određivanje prioriteta potreba. Svaka opština bi uspostavila posebnu jedinicu za upravljanje otpadom. Svaka opština bi imala imenovanog inspektora za životnu sredinu.
- **Hijerarhija otpada:** Kreiranje međuopštinskih integriranih planova upravljanja otpadom (MPIUO) koji identifikuju investicione potrebe za sisteme prikupljanja, oporavka i odlaganja koji daju prioritet rastu prakse upravljanja otpadom u hijerarhiji otpada.
- **Proširena odgovornost proizvođača:** Uvođenje POP-a za 3-4 odvojene frakcije otpada potencijalno OEEO, baterije, otpadna vozila i otpadna ulja u okviru postojećih zakonskih odredbi.
- **Princip „Zagađivač plaća“:** Obezbeđivanje smernica za obračun tarife za otpad i postepeno povećanje tarife za ulaz na deponiju.

Poboljšanje mehanizama sprovođenja i izvršenja takođe će se oslanjati na jačanje profesionalnih kapaciteta na svim nivoima kroz obuku, razmenu iskustava sa drugim zemljama i razvoj sredstva za praćenje radi poboljšanja sprovođenja. Ovo će zahtevati stalnu tehničku pomoć (i prateće mere podrške) međunarodnih razvojnih partnera.

Od 2 opcije, predviđeni su sledeći rezultati:

- Administrativni kapaciteti u okviru MŽSPPI, KAZŽS i Inspektorata bi bili dovoljni za sprovođenje postojećih zakonskih odredbi.
- Postojeće Centralno javno preduzeće (KUDK) bi moglo postepeno da poboljša standard rada deponije i da identifikuje i pripremi proširenja/poboljšanja objekata, ali bi mandat postojećeg Centralnog Javnog Preduzeća (KUDK) bez zakonskih promena naišao na velike prepreke.
- Opštine bi nastavile da konsoliduju svoje profesionalne i finansijske kapacitete i identifikuju svoje potrebe i prioritete
- MPIUO bi pružili osnovu za donošenje koordinisanih odluka za poboljšanje sistema prikupljanja i povrata, jačanje međuopštinske saradnje.
- POP sistemi bi bili projektovani za 3-4 frakcije otpada, ali bi se njihovo sprovođenje suočila sa značajnim preprekama.
- Opštine bi bile u mogućnosti da izračunaju i validiraju svoje naknade za otpad, a finansijski resursi dostupni za upravljanje deponijama bi se postepeno povećavali.
- Poslovni sektor, kao i pojedinci, imali bi koristi od smanjenja opterećenja administrativne kroz kreiranje elektronske platforme za izdavanje dozvola i licenci.

Mere preduzete u okviru 2 Opcije bi postavile temelje za sprovođenje postojeće Strategije za SIUOK, ali ne bi dale dovoljan podsticaj za sprovođenje ažurirane verzije, kao i za prelazak sa linearnog pristupa na koncept cirkularne ekonomije. Napredak ka razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/recikliranje, kao i skretanje otpada sa deponije bi se povećalo zbog nepostojanja obaveznih ciljeva za reciklažu.

POP sistemi bi se suočili sa značajnim preprekama za njihovo sprovođenje, uglavnom zbog nedostatka obaveznih/sprovodivih ciljeva i nedostatka jasno definisanih uloga i odgovornosti svih zainteresovanih strana u postojećem zakonodavstvu. Postojeći izvori za život u neformalnom sektoru mogu patiti ako se ne uspostave zaštitne mere.

Opštine bi bile obavezne da plate pune troškove sakupljanja (uključujući odvojeno sakupljanje gdje je uvedeno), sortiranja, prenošenje, oporavka i odlaganja otpada. Povećanje količine otpada i nedostatak alternativnih izvora finansiranja doveli bi do povećanja tarife za otpad.

Tempo razvoja infrastrukture bi se povećao u poređenju sa 1 opcijom, ali bi mogućnosti za ulaganja (i nova preduzeća i zapošljavanje) bile ograničene po obimu i razmerama. Postojala bi stalna zavisnost od međunarodnih partnera za razvoj i finansiranje investicija u infrastrukturu i izgradnju kapaciteta i, u nekom trenutku, sredstva bespovratnih sredstava dostupna za sakupljanje i odlaganje mešovitog opštinskog otpada više ne bi bila dostupna jer ne promovišu sprovođenje politika EU.

3.3: 3 Opcija – Novi Zakon o upravljanju otpadom i sveobuhvatan razvoj sektora

3 Opcija uzima u obzir definiciju glavnog problema, bavi se uzrocima i posledicama i takođe uzima u obzir: Analiza institucionalnih nedostataka (Aneks 5) i Analiza zakonskih praznina (Aneks 6) deo ovog koncepta.

Ova opcija je vezana za postizanje glavnog cilja – **stvaranje održivog okvira za upravljanje otpadom za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine** – u skladu sa ciljevima SIUOK-a i biće pokretač tranzicije sa linearne ekonomije. na cirkularnu ekonomiju.

Ova opcija uključuje usvajanje novog zakona o otpadu, drugih primarnih zakona i podzakonskih akata. Takođe uključuje poboljšanja postojećih institucionalnih mehanizama i mehanizama za sprovođenje.

Prema ovoj trećoj opciji, predviđene su značajne promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Biće obezbeđeni sveobuhvatni mehanizmi za sprovođenje i izvršenje, a regulatorni i ekonomski instrumenti će biti postavljeni kako bi se obezbedilo da su ciljevi ispunjeni. Preduzeće se sledeće mere:

- **Administrativni kapacitet(MŽSPPI):** Jačanje profesionalnih i finansijskih kapaciteta MŽSPPI-a, KAZŽS-a i inspektorata za povećanje sprovođenja politika i sprovođenje svih odredbi novog zakonodavstva. Bilo bi potrebno najmanje 12 dodatnog osoblja u okviru OOH, 5 u KAZŽS i 10 u Inspektoratu.
- **Administrativni kapacitet postojećeg centralnog javnog preduzeća (kao što može biti KUDK sa razmatrenim mandatom):** Jačanje profesionalnih i finansijskih kapaciteta Centralnog Javnog Preduzeća za upravljanje postrojenjima za oporavak i odlaganje i uspostavljanje obaveznih ciljeva za reciklažu/oporabu kako bi se osiguralo značajno odvođenje komunalnog otpada sa deponije.
- **Administrativni kapacitet (Opštine):** Jačanje kapaciteta opština da ispune svoja ovlašćenja koja su im data zakonom, uključujući identifikaciju i određivanje prioriteta potreba, i usklađivanje sa novim zakonodavstvom. Svaka opština bi uspostavila posebnu jedinicu za upravljanje otpadom. Svaka opština bi imala imenovanog inspektora za životnu sredinu.
- **Hijerarhija otpada:** Kreiranje međuopštinskih integrisanih planova upravljanja otpadom (MPIUO) koji identifikuju investicione potrebe za sisteme prikupljanja, oporavka i odlaganja koji daju prioritet podizanju praksi upravljanja otpadom u hijerarhiji otpada.
- **Proširena odgovornost proizvođača:** Uspostavljanje POP-a za sve specifične frakcije otpada uključene u akquis EU, uključujući ambalažu i ambalažni otpad.
- **Princip zagađivač plaća:** Diverzifikacija finansijskih resursa i uspostavljanje ekonomskih instrumenata kako bi se obezbedilo sveobuhvatni sistemi prikupljanja i usklađeni sa EU (uključujući odvojeno sakupljanje, oporavak i odlaganje). Proizvođači otpada bi plaćali pune troškove integrisanih sistema upravljanja otpadom i resursima, bez finansijskog doprinosa kompanija vezanih za POP.

3.3.1 Usvajanje novog Zakona o Otpadu

Unapređenje i usklađivanje zakonskog okvira Republike Kosovo sa pravnim tekovinama EU je stalni cilj politike Vlade Kosova. Kao deo SSP potpisanog između Republike Kosovo i EU, Kosovo progresivno usklađuje upravljački okvir u oblasti UOR-a sa pravnim tekovinama EU. Zakon br. 08/L-071 za izmenu i dopunu Zakona br. 04/L-060 o Otpadu je uneo dodatnu jasnoću i usklađenost sa Okvirnom Direktivom o Otpadu.

Međutim, i dalje postoje veliki nedostaci u Zakonu o Otpadu, koji se moraju rešiti radi sprovođenja državne politike upravljanja otpadom, kako je opisano u razmatre SIUOK-a. Promene su previše sveobuhvatne da bi se Zakon o otpadu mogao izmeniti u okviru 3 opcije. Potreban je novi zakon o otpadu, koji bi trebalo da obuhvati sledeće odredbe:

Definicije

- Definicije „hijerarhije otpada“ i „principa zagađivač plaća“ moraju biti u skladu sa tekstem člana 4. odnosno člana 14. Okvirne Direktive o Otpadu.
- Potrebne su dodatne definicije koje se odnose na kreiranje POP-a: „Ekonomski operater“, „Organizacija za odgovornost proizvođača“, „Istorijski otpad“, „Proizvođač“, „Distributor“, „Plasiranje na tržište“, „Dostupnost na tržištu“ „Centralna posrednička kancelarija za finansijska tržišta”⁵.

Ciljevi upravljanja otpadom

SIUOK identifikuje niz ciljeva koji se moraju postići u oblasti otpada na Kosovu. Da bi ovi ciljevi postali obavezni, novi Zakon o otpadu mora prihvatiti i upućivati na ove ciljeve i preneti ovlašćenja na institucije koje su odgovorne za postizanje ciljeva. Sledeći ciljevi za upravljanje otpadom se moraju adresirati, kako je definisano u Okvirnoj Direktivi o Otpadu i kako je definisano u SIUOK.

Tabela 10. Ciljevi pripreme za ponovnu upotrebu i reciklažu opštinskog otpada

Cilj	Do 2030.godine.	Do 2035.godine.	Do 2045.godine.
Opštinski otpad pripremljen za ponovnu upotrebu i reciklažu	20%	50%	60%
Odlaganje opštinskog otpada		< 30 %	< 10 %
Stanovništvu su obezbeđene usluge odvojenog prikupljanja otpada	80%	90%	100%

Tabela 11. Ciljevi za specifične frakcije otpada

Vrsta ambalažnog otpada	Do 2028.godine.	Do 2030.godine.	Do 2035.godine.
Povrat celokupnog ambalažnog otpada	45%	60%	70%
Reciklaža celokupnog ambalažnog otpada, uključujući	40%	55%	65%
Plastika	22.5%	30%	50%
Papir i karton	60%	70%	75%
Staklo	30%	50%	70%
Obojeni metali	30%	50%	70%
Aluminijum	30%	40%	50%

⁵Ako je odluka da se ima više OOP-a, bilo bi preporučljivo razmotriti i ovu opciju

Drvo	10%	15%	25%
------	-----	-----	-----

Tabela 12. Ciljevi reciklaže građevinskog otpada i otpada od rušenja

Cilj	Do 2030.godine.	Do 2035.godine.
Ponovna upotreba i reciklaža UOR	40%	50%
Ponovna upotreba, reciklaža i oporavak drugih UOR materijala	60%	70%

Odgovornosti za ispunjavanje ciljeva upravljanja otpadom

Zakonom o Otpadu će se definisati odgovornosti za ispunjavanje ciljeva reciklaže/upravljanja otpadom. Budući zakon o otpadu će prepoznati oblasti upravljanja otpadom i utvrdiće da su „opštine odgovorne za ispunjavanje ciljeva u pogledu otpada bilo pojedinačno ili kolektivno kroz sporazume sa drugim opštinama za međuopštinsku saradnju za integrisano upravljanje otpadom za koju svrhu, dve ili više opština izraditi Međuopštinski Planovi za Integrisano Upravljanje Otpadom – MPIUO“.

MPIUO moraju pripremiti opštine i pregledati i odobriti MŽSPPI, a odobrenje (ili nesuprotstavljanje) ovih planova je preduslov za dobijanje finansijske podrške za studije izvodljivosti infrastrukture za strateško upravljanje otpadom. MALS takođe treba da proveri zakonitost i usklađenost MŽSPPI-a sa postojećim zakonodavstvom.

Proširena odgovornost proizvođača

Zakon o Otpadu treba da utvrdi minimalne zahteve za šeme proširene odgovornosti proizvođača, koje bi uključivale:

- Jasno definisane uloge i odgovornosti svih zainteresovanih strana, uključujući proizvođače proizvoda koji proizvode proizvode na tržištu, organizacije koje sprovode proširene obaveze proizvođača u njihovo ime, privatne i javne operatere otpada i centralne i lokalne vlasti.
- Finansijski doprinosi koje plaćaju proizvođači otpada.
- Određivanje geografske, proizvodne i materijalne pokrivenosti OOP-a.
- Finansijski i organizacioni zahtevi OOP-a da ispune svoju odgovornost.
- Mehanizmi izveštavanja i kontrole.

Nove odgovornosti opština

Pored postojećih nadležnosti, Zakon o Otpadu treba da uključi nove nadležnosti opština:

- Odredba o odgovornosti opština da na svojoj teritoriji organizuju odvojeno prikupljanje najmanje papira i kartona, metala, plastike i stakla.
- Odredba o odgovornosti preduzeća za organizovanje odvojenog sakupljanja organskog otpada i tekstila na teritoriji opštine, nakon 2030. godine.
- Odredba o odgovornosti opština da saraduju sa šemama proširene odgovornosti/OOP-a u uspostavljanju sistema za odvojeno sakupljanje ambalažnog otpada.

Ekonomski instrumenti

Član 59. Zakona o Otpadu predviđa korišćenje ekonomskih instrumenata za finansiranje aktivnosti upravljanja otpadom. Međutim, zakon ne definiše pravni osnov za različite ekonomske instrumente koje može da uvede vlada. Novi Zakon o Otpadu treba da predvidi da se ekonomski instrumenti podstiču za sprovođenje hijerarhije otpada, kao što su:

- Tarife i ograničenja za deponovanje i spaljivanje otpada, koji podstiču sprečavanje i reciklažu otpada, zadržavajući deponiju kao najmanje preferiranu opciju upravljanja otpadom.
- Šeme plaćanja 'dok idete' koje naplaćuju proizvođače otpada na osnovu stvarne količine generisanog otpada i daju podsticaje za odvajanje otpada koji se može reciklirati i smanjenje mešovitog otpada.
- Fiskalni podsticaji za doniranje proizvoda, posebno hrane.
- Proširene šeme odgovornosti proizvođača za različite vrste otpada i mere za povećanje njihove efikasnosti, efikasnosti troškova i upravljanja.
- Šeme vraćanja depozita i druge mere za podsticanje efikasnog prikupljanja korišćenih proizvoda i materijala
- Održive javne nabavke za podsticanje boljeg upravljanja otpadom i upotrebe recikliranih proizvoda i materijala
- Postepeno uklanjanje subvencija koje nisu u skladu sa hijerarhijom otpada
- Korišćenje fiskalnih mera ili drugih sredstava za podsticanje upotrebe proizvoda i materijala koji su pripremljeni za ponovnu upotrebu ili reciklirani
- Podrška istraživanju i inovacijama u naprednim tehnologijama recikliranja i ponovne proizvodnje
- Korišćenje najboljih dostupnih tehnika za tretman otpada
- Ekonomski podsticaji za regionalne i lokalne vlasti, posebno da promovišu prevenciju otpada i intenziviraju šeme odvojenog sakupljanja, izbegavajući podršku za deponije i spaljivanje
- Kampanje za podizanje svesti javnosti, posebno o odvojenom prikupljanju, sprečavanje otpada i smanjenju smeća, i uključivanju ovih pitanja u obrazovanje i obuku
- Sistemi koordinacije, uključujući digitalna sredstva, između svih nadležnih javnih organa uključenih u upravljanje otpadom
- Podsticanje dobrovoljnih sporazuma za upravljanje otpadom

Sprovođenje

Zakon o Otpadu mora biti usklađen i usklađen sa Zakonom br. 05/L-087 o Prekršajima u sledećim oblastima:

- Uključivanje fizičkih lica kao posebne kategorije, koja mogu biti prekršajno sankcionisana
- Uključivanje obaveznih materijalnih odredbi u opšti deo Zakona o Otpadu, na koji će se odnositi kaznene odredbe.
- Uključivanje jasnih definicija krivičnih dela

Ostale odredbe koje treba dodati

- Uslovi da se otpad koji je podvrgnut reciklaži ili drugoj operaciji oporavka više ne smatra otpadom.

- Dodati zakonske odredbe za sprečavanje i eliminaciju divljih deponija prenosom otpada na odgovarajuće sanitarne deponije.
- Nadzor i upravljanje građevinskim otpadom i otpadom od rušenja biće predmet sporazuma kroz međuopštinski sporazum o saradnji i biće predmet Plana izgradnje i rušenja.

Ostale preporuke koje treba razmotriti prilikom izrade novog Zakona o Otpadu:

1. Promovisati i jačati odgovornosti i obim saradnje na obostranu korist opština korišćenjem administrativnih i finansijskih mehanizama.
2. Od svih opština se traži da učestvuju u pripremi Međuopštinskih Planova za Integrisano Upravljanje Otpadom (MPIUO) na osnovu uputstava za IMP pripremljene u okviru SIUOK.
3. MPIUO pregleda i odobrava MŽSPPI, a odobrenje (ili nesuprotstavljanje) ovih planova je preduslov za dobijanje finansijske podrške za studije izvodljivosti infrastrukture za strateško upravljanje otpadom. MALS takođe treba da proveri zakonitost i usklađenost MPIUO-a sa postojećim zakonodavstvom.
4. Studije izvodljivosti se pokreću samo za projekte koji su (ili će biti u razumnom roku) uključeni u MPIUO.
5. Sredstva grantova koje je omogućila Vlada, za oblast upravljanja otpadom i resursima, uključujući grantove za performanse za operativne troškove, kao i grantove za kapitalnu infrastrukturu, dodeljuju se samo onim projektima koji su uključeni u MPIUO i koji se obavezuju da će biti izvodljivo.

Ponovna procena funkcije finansijskog regulatora: Postojećem centralnom javnom preduzeću se preporučuje da nastavi sa upravljanjem regionalnim deponijama kao operater, i da dalje razvija Korisnički organ za uspostavljanje centralnih postrojenja za oporavak otpada. S tim u vezi, treba uspostaviti mehanizam nadzora i obezbediti tačnost i pravičnost cena ovih usluga. Shodno tome, ME i MŽSPPI mogu kreirati strukturu/mehanizam za procenu i ažuriranje cena za centralno odlaganje otpada i usluge oporavka i procenjuju troškove/naknade kako bi izmerili da li su oni neophodni i dovoljni za pravilan rad postrojenja za otpad u centralnom vlasništvu. Prilikom razmatranja ovog predloga, mora se uraditi detaljna analiza kako bi se osigurala puna usklađenost sa relevantnim zakonodavstvom koje se bavi nadležnostima opština u oblasti upravljanja otpadom. U suprotnom, ME i MŽSPPI će razmotriti mogućnost davanja ove nadležnosti postojećem nezavisnom regulatoru (npr. Regulatoru Voda ili Regulatoru Energije).

3.3.2 Izmene ostalih primarnih zakona i donošenje novih zakona

Fond za zaštitu životne sredine

Član 77. Zakona o Zaštiti Životne Sredine predviđa osnivanje Fonda za zaštitu životne sredine. U stavu 2. istog člana, utvrđeno je da će MŽSPPI „posebnim zakonom urediti ovlašćenja, upravljanje, sredstva finansiranja i način korišćenja sredstava Fonda za zaštitu životne sredine“. Takav fond još nije stvoren, što će zahtevati donošenje novog zakona. S tim u vezi, Ministarstvo Životne Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture izradilo je Koncept dokumenta u oblasti zaštite životne sredine koji je usvojila Vlada 2023. godine (*Odluka Vlade br. 13/169*), a MŽSPPI je takođe pristupilo izradi Novog Zakona o Zaštiti Životne Sredine.

Izdavanje licenci i dozvola – Izmena i dopuna Zakona o Zaštiti Životne Sredine

Izdavanje licenci za operatere otpada i dozvola za postrojenja za upravljanje otpadom je odgovornost MŽSPPI. Uređenje nadležnosti za izdavanje licenci i dozvola biće utvrđeno novim Zakonom o Zaštiti Životne Sredine. Kao rezultat toga, ako nadležnost pređe sa MŽSPPI na KAZŽS, član 60. Zakona br. 03/L-025 o Zaštiti Životne Sredine treba promeniti i ovu odgovornost treba preneti na KAZŽS.

Takođe, Zakon br. 04/L-202 o Sistemu Dozvola i Licenci sadrži odredbe, gde treba predvideti mere za smanjenje barijera, kao što je princip razvoja postupka po službenoj dužnosti i prikupljanje dokumenata i činjenica, razvoj postupka elektronskim putem. -digitalno i preko tačke jedinstvenog kontakta. Međutim, u stvarnosti je postupak opterećen neopravdano visokim administrativnim troškovima. S tim u vezi, potrebno je izmeniti zakonsku regulativu u oblasti životne sredine koja reguliše režim izdavanja dozvola i licenci kako bi se smanjilo administrativno opterećenje za privredna i fizička lica i uskladilo sa zahtevima ZJN.

Takođe, ova opcija predlaže smanjenje administrativnog opterećenja, kroz usklađivanje primarnog i podzakonskog zakonodavstva sa zahtevima ZJN, posebno u smislu jednokratnog principa, koji predstavlja koncept elektronske uprave koji ima za cilj da građanima i privredi obezbedi da informacije/dokumente daju državnoj upravi samo jednom, kao i princip plaćanja po odredbama ZJN.

3.3.3 Donošenje podzakonskih akata

Nakon usvajanja novog zakona o otpadu, svi podzakonski akti koji proizilaze iz zakona o otpadu moraće da budu ponovo izrađeni i usvojeni.

Proširena odgovornost proizvođača

Posebno, što se tiče POP-a, treba usvojiti nova administrativna uputstva koja će odražavati nove zahteve za šeme proširene odgovornosti proizvođača utvrđene u novom Zakonu o Otpadu u vezi sa:

- Ambalaža i ambalažni otpad
- Upravljanje otpadom od električne i elektronske opreme i ograničenje upotrebe opasnih materija u električnoj i elektronskoj opremi
- Upravljanje otpadom iz baterija i akumulatora
- Upravljanje korišćenim uljima i zauljenim otpadom
- Upravljanje otpadnim vozilima i njihovim komponentama

Odvojeno sakupljanje organskog otpada

Postizanje 50% komunalnog otpada pripremljenog za ponovnu upotrebu i recikliranog do 2035. godine ne može se postići bez odvojenog prikupljanja i reciklaže komunalnog organskog otpada. Svrha postojećeg Administrativnog Uputstva MŽSPPI - br. 20/2014 o Upravljanju Biorazgradivim Otpadom trebalo je da pruži uputstva opštinama o tome kako da organizuju sisteme upravljanja organskim otpadom. Međutim, trebalo bi usvojiti novo Administrativno Uputstvo koje bi trebalo da sadrži dodatne odredbe koje regulišu sledeće aspekte:

- Zahtevi za aktivnosti vezane za odvojeno sakupljanje organskog otpada

- Spisak organskog otpada i drugog biorazgradivog otpada pogodnog za odvojeno sakupljanje i naknadno kompostiranje
- Zahtevi za kvalitet proizvoda
- Zahtevi za naknadnu upotrebu proizvoda proizvedenih kompostiranjem, anaerobnom digestijom i mehaničko-biološkim tretmanom

Treba napomenuti da ova zakonska promena nije kratkoročni prioritet, već će postati neophodna sa uspostavljanjem uslova za odvojeno sakupljanje organskog otpada, koje se očekuje nakon 2030. godine.

3.3.4 Administrativni Kapaciteti i Ovlašćenja

Sprovođenje 3 opcije zahtevala bi značajno jačanje administrativnih kapaciteta, ali uz relativno male promene u postojećim institucionalnim nadležnostima. U sledećoj tabeli su navedeni budući institucionalni/organizacioni aranžmani predviđeni.

Međutim, ova ovlašćenja se mogu preispitati i reorganizovati tokom izrade novog zakona o otpadu.

Tabela 13. Potencijalni budući institucionalni/organizacioni aranžmani

	Odvojeno sakupljanje i klasifikacija ambalažnog otpada	Odvojeno sakupljanje i kompostiranje zelenog otpada	Sakupljanje neopasnog industrijskog otpada	Mehanički biološki tretman neopasnog industrijskog otpada	Termička obrada neopasnog industrijskog otpada / RDF	Odlaganje (deponija)
Politika	MŽSPPI u koordinaciji sa drugim zainteresovanim stranama					
Zakonodavstvo (centralno)	MŽSPPI					
Statut (lokalni)	Opštine					
Strateško planiranje (centralno)	Strategija za Integrisano Upravljanje Otpadom na Kosovu (SIUOK) Planovi za upravljanje određenim frakcijama otpada Državni program za prevenciju otpada					
Strateško planiranje (regionalno/lokalno)	Međuopštinski Planovi za Integrisano Upravljanje Otpadom (MPIUO) Planovi Upravljanja Opštinskim Otpadom					
Planiranje prikupljanja i transporta otpada	POP šeme u konsultaciji sa opštinama	Opštine	Opštine			
Javne nabavke Robe i Usluge	POP šeme ili opštine	Opštine ugovaraju usluge. Imovina se može kupiti od strane opštine/RKUO		Opština ili RKUO koji imaju ugovor sa postojećim centralnim javnim preduzećem	Postojeće Centralno Javno Preduzeće	Postojeće centralno javno preduzeće na osnovu ugovora sa KUO
Lokacija		Opštine		Postojeće centralno javno preduzeće na osnovu ugovora sa KUO	Postojeće Centralno Javno Preduzeće	Postojeće centralno javno preduzeće na osnovu ugovora sa KUO
Tehnički propis (standardi, specifikacije modela, uputstva i kodovi)	MŽSPPI					
Ekološka regulativa (izdavanje dozvola)	MŽSPPI/ KAZŽS	Opština (MŽSPPI za velike instalacije za kompostiranje		MŽSPPI/ KAZŽS		
Nadzor i inspekcija	Opštine za pokazitelje učinka			KAZŽS		

	Odvojeno sakupljanje i klasifikacija ambalažnog otpada	Odvojeno sakupljanje i kompostiranje zelenog otpada	Sakupljanje neopasnog industrijskog otpada	Mehanički biološki tretman neopasnog industrijskog otpada	Termička obrada neopasnog industrijskog otpada / RDF	Odlaganje (deponija)
	Ministarstvo/KAZŽS/Inspektor za usaglašenost sa zakonskim zahtevima/dozvolama			Inspektorat		
Finansijska regulativa (određivanje plaćanja i tarifa)	POP-Šeme	Opštine ROKUO za izradu troškovnika	Opštine ROKUO za izradu troškovnika	Državni mehanizam tarifa/tarifa za usluge za usluge povrata i odlaganja Opštine, na osnovu sporazuma na regionalnom nivou Postojeće centralno javno preduzeće za izradu troškovnika Regulacija cena u slučaju jednog ponuđača (npr. postojeće centralno javno preduzeće)		
Finansiranje aktivnosti (tarifa za uslugu/naknada za ulaz)	POP-Šeme	Opštine plaćaju cenu usluge po toni prikupljenog/tretiranog otpada	Opštine plaćaju cenu usluge po toni prikupljenog otpada	Opština/proizvođač otpada Tarifa za ulaz plaća opština postojećem centralnom javnom preduzeću	Opština/proizvođač otpada Troškovi obračunati u taksi za izlaz koju naplaćuje postojeće centralno javno preduzeće	Opština/proizvođač otpada Troškovi obračunati u taksi za izlaz koju naplaćuje postojeće centralno javno preduzeće
Finansiranje aktivnosti (imovina)	Šema/ POP-a/ Operater	ROKUO/Opština	ROKUO/Opština	Postojeće Centralno Javno Preduzeće	Postojeće Centralno Javno Preduzeće	Postojeće Centralno Javno Preduzeće
Operater	Ugovoreno od strane POP šeme/opštine To može biti ROKUO	ROKUO To može biti privatni operater ili javno opštinsko preduzeće (npr. održavanje zelenih polja)	ROKUO To može biti privatni operater ili novo zajedničko opštinsko preduzeće	Postojeće Centralno Javno Preduzeće	Postojeće centralno javno preduzeće Operater spalionice Ostale privatne investicije	Postojeće centralno javno preduzeće ili privatni operater sa ugovorom o postojećem centralnom javnom preduzeću
Svest javnosti	Šema POP-a	Opštine/ ROKUO	Opštine/ ROKUO	MŽSPPI/ Postojeće Centralno Javno Preduzeće / Opštine		

	Odvojeno sakupljanje i klasifikacija ambalažnog otpada	Odvojeno sakupljanje i kompostiranje zelenog otpada	Sakupljanje neopasnog industrijskog otpada	Mehanički biološki tretman neopasnog industrijskog otpada	Termička obrada neopasnog industrijskog otpada / RDF	Odlaganje (deponija)
Agenti promena	Komitet za pakovanje	<p>MŽSPPI je odgovorno za koordinaciju sprovođenja strategije i javnih investicija AKO i PAMKOS</p> <p>Međuopštinski Sporazumi o Saradnji i relevantne administrativne strukture uspostavljene u svakoj KUO</p>				

3.3.5 Očekivani rezultati

Predviđeni su sledeći rezultati, pored onih iz 2 Opcije:

- Administrativni kapaciteti u okviru MŽSPPI, KAZŽS i Inspektorata bi bili dovoljni da sprovedu pune zakonske odredbe i postepeno rade na potpunom usklađivanju sa akquis-em EU.
- Postojeće Centralno Javno Preduzeće (KUDK sa razmotrenim mandatom) će moći da poboljša standard rada deponije i privuče značajne nove investicije u postrojenja za obnavljanje otpada, uključujući korišćenje energije deponijskog gasa.
- Opštine će nastaviti da konsoliduju svoje profesionalne i finansijske kapacitete i identifikuju svoje potrebe i prioritete, kao i da povećavaju svoje tarife kako bi pokrile pune troškove bez doprinosa POP-a.
- MIPUO-i bi obezbedili osnovu za donošenje koordinisanih odluka za sveobuhvatan razvoj sistema prikupljanja (uključujući odvojeno prikupljanje) i oporavak, kroz međuopštinsku saradnju.
- POP sistemi za sve frakcije/vrste otpada obuhvaćenih pravnom tekovinom EU, uključujući ambalažu i ambalažni otpad.
- Opštine će moći da upravljaju i nadgledaju operacije upravljanja otpadom, izračunavaju i validiraju svoje naknade za otpad i da posvete finansijska sredstva za postrojenja/sisteme za oporavak i potpuno upravljanje deponijama u skladu sa EU.
- Sprovođenje mera vezanih za ABR, kao što je pojednostavljenje procedura u skladu sa LGPA i prihvatanje digitalizacije, ima za cilj smanjenje troškova i pojednostavljenje vremenskih rokova pružanja usluga korisnicima.

Mere preduzete u okviru 3 opcije bi obezbedile sveobuhvatan razvoj sektora i punu primenu (usklađenu sa pravnim tekovinama EU) ažurirane Strategije za Integrisano Upravljanje Otpadom na Kosovu (SIUOK). Značajan napredak bi se postigao u razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporabu, kao i u preusmeravanju otpada sa deponije, u skladu sa ispunjavanjem ciljeva obavezne reciklaže i preusmeravanja na deponije.

Opštine bi plaćale pune troškove sakupljanja, prenosa, oporavka i odlaganja neopasnog industrijskog otpada. Tarife za otpad bi se značajno povećale.

POPsistemi bi bili u potpunosti sprovedeni, implementirajući i upravljajući sistemima, i pokrivajući pune troškove odvojenog prikupljanja, sortiranja i oporavka odvojenih frakcija otpada, uključujući ambalažu i ambalažni otpad.

Tempo razvoja infrastrukture će se značajno povećati u upoređenju sa 2 opcijom, što će dovesti do novih poslovnih prilika i mogućnosti zapošljavanja u cirkularnoj ekonomiji. Zavisnost od grant sredstava za infrastrukturne investicije i izgradnju kapaciteta bi se intenzivirala, a zatim smanjila. Mogućnosti za održivo finansiranje iz koncesionih i komercijalnih izvora će se povećati. Ekonomski instrumenti će postepeno moći da finansiraju zamenu sredstava potrebnih za upravljanje otpadom i resursima, privlačeći većih strateških investicija.

4. Identifikovanje i procena budućih uticaja opcija

Sledeća tabela opisuje glavne efekte koji su tačno identifikovani. Sredstva za koncept dokument identifikuju uticaje u domenu ekonomije, društvene dinamike, ekoloških razmatranja i osnovnih prava. Ovi instrumenti su sveobuhvatno objašnjeni u Priručniku za izradu koncept dokumenta. Štaviše, četiri aneksa takođe znače procenu značaja različitih uticaja i definisani nivo analitičke provere. Tabela 13 i kasnije analize opisuju uticaje 2 i 3 opcije pošto 1 opcija (održavanje statusa quo) ostaje nepromenjena.

Tabela 14. Najznačajniji uticaji identifikovani po kategoriji uticaja za tri opcije

Kategorije uticaja	1 Opcija- Bez promena	2 Opcija – Pобољшanje sprovođenja i izvršenja	3 Opcija – Sveobuhvatan razvoj sektora
Ekonomski uticaji	Slaba primena principa „zagađivač plaća“ i odsustvo sistema odgovornosti povećaće rizik da troškovi štete po životnu sredinu snosi poreski obveznik.	Ekonomski uticaj ove opcije biće minimalan jer se očekuje da će reforme biti beznačajne, što će rezultirati sličnim beznačajnim ekonomskim uticajem. Usvajanje svih podzakonskih akata predviđenih zakonom poboljšaće primenu principa 'zagađivač plaća' i može izazvati dodatne obaveze za operatere. Ove obaveze obuhvataju: donošenje preventivnih mera za smanjenje rizika od štete i uspostavljanje finansijskog mehanizma za pokrivanje troškova popravke ukoliko do takve štete dođe. Međutim, samo podzakonskim aktima neće biti moguće stvoriti sistem ekološke odgovornosti u skladu sa EU.	Povećanje implementacije principa 'Zagađivač plaća': Stvaranjem sistema odgovornosti, operateri mogu biti primorani da implementiraju finansijski mehanizam za rešavanje ekološke štete, što uključuje pokrivanje troškova životne sredine. Iako se postojeći zakon u određenoj meri bavi odgovornošću za otpad, on nije u potpunosti u skladu sa Direktivom o odgovornosti za otpad. Primena principa „zagađivač plaća“ pomaže da se izbegne ili ograniči rizik da ove troškove snose poreski obveznici. Ova opcija ima za cilj postizanje nekoliko ciljeva: <ul style="list-style-type: none"> • Povećana usklađenost između zakonodavstva i procedura upravljanja otpadom. • Obezbeđivanje najvišeg nivoa zaštite životne sredine i zdravlja ljudi. • U skladu sa Ugovorom za opštinske usluge (UOU) i godišnjim planom rada vlade za sprečavanje i kontrolu industrijskog zagađenja. • Obezbeđivanje usklađenosti sa uredbama i direktivama EU. Reforma i unapređenje oblasti otpada, zajedno sa istraživanjem savremenih i inovativnih rešenja za industriju, uključujući potencijal za stvaranje novih malih i srednjih preduzeća,

Kategorije uticaja	1 Opcija- Bez promena	2 Opcija – Pобољшanje sprovođenja i izvršenja	3 Opcija – Sveobuhvatan razvoj sektora
			imaće značajan uticaj na stabilnost i ekonomski razvoj.
Društveni uticaj	Potpuna pokrivenost kvalitetnim uslugama i implementacija cirkularne ekonomije u oblasti otpada i dalje predstavlja izazov.	<p>Povećanje uključenosti zainteresovanih strana i javnosti u proces donošenja odluka može se postići usvajanjem podzakonskih akata koji nedostaju i efikasnom implementacijom postojećih zakonskih odredbi. Očekuje se da će ova opcija imati ograničen društveni uticaj, jer se uglavnom fokusira na jačanje mehanizama za sprovođenje, a ne na unošenje značajnih promena u postojeće zakonodavstvo.</p> <p>Napori da se primeni odvojeno sakupljanje, sortiranje i reciklaža/oporavak mogu biti osujećeni neželjenim posledicama, npr. iz nedostatka uključenja neformalnog sektora reciklaže u revidirane sporazume. Malo je verovatno da će uticaji na pol isplivati na površinu zbog relativno malih promena u postojećim sistemima.</p>	<p>Usklađivanje zakona sa postojećim pravnim i institucionalnim okvirom na nivou EU i na državnom nivou će povećati uključivanje zainteresovanih strana i implementaciju cirkularne ekonomije u oblasti otpada. Takođe, primenom principa 'zagađivač plaća' će se izbeći/ograničiti rizik da će troškove snositi poreski obveznici.</p> <p>Mere predložene ovom opcijom imaće opšte pozitivne društvene uticaje, jer ima za cilj da unapredi sadašnji pravni okvir u cilju povećanja usklađenosti Kosova sa međunarodnim i evropskim standardima za upravljanje otpadom u skladu sa praksama razvijenih zemalja.</p> <p>Neželjeni društveni uticaji, npr. u neformalnom sektoru, moraće da se ublaži kroz uspostavljanje zaštitnih mehanizama.</p>
Uticaj na životnu sredinu	Loša primena principa 'zagađivač plaća' i stvaranje sistema odgovornosti i finansijskih mehanizama mogu negativno uticati na resurse životne sredine, posebno na upravljanje otpadom, zagađenje voda, biodiverzitet i zemljište.	Povećanje sprovođenja postojećeg zakonodavstva i popunjavanje praznina nedostajućim propisima pozitivno će uticati na resurse životne sredine. Međutim, izostanak značajnih zakonskih izmena u prevenciji i upravljanju otpadom, posebno opasnim otpadom, u ovoj opciji može dovesti do negativnih posledica, uglavnom na životnu sredinu i zagađenje. Ovo povećanje proizvodnje otpada obično je povezano sa ekonomskim razvojem i poboljšanom kupovnom moći kako države tako i njenih građana.	<p>Usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u oblasti životne sredine poboljšaće mehanizme za sprečavanje štete i zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi.</p> <p>Slabo sprovođenje zakonodavstva, nedostatak adekvatne regulative principa „zagađivač plaća“, nestvaranje sistema odgovornosti i finansijskih mehanizama mogu negativno uticati na sistem upravljanja otpadom. Stoga će izrada novih zakona, unapređenje sprovođenja postojećih i usvajanje nedostajućih zakona direktno poboljšati tešku situaciju upravljanja otpadom.</p> <p>Usklađivanje sa pravnim tekovinama EU o otpadu poboljšaće mehanizme za sprečavanje štete i zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi. Imaće značajne pozitivne efekte na životnu</p>

Kategorije uticaja	1 Opcija- Bez promena	2 Opcija – Pобољшanje sprovođenja i izvršenja	3 Opcija – Sveobuhvatan razvoj sektora
			sredinu kroz smanjenje emisije gasova staklene bašte i zagađenja plastikom iz oblasti upravljanja otpadom i resursima (UOR). Cilj ove opcije je da se usklađivanjem zakonskog okvira za zaštitu otpada kroz usklađivanje Zakona o otpadu u aktuelnom pravnom kontekstu Zakona o otpadu obezbedi visok nivo zaštite životne sredine, a samim tim i zdravlja ljudi od različitog otpada. EU i ona državna.
Uticaji na osnovna i rodna prava	<p>Osnovna prava: Trenutno, zainteresovane strane i građani nisu dovoljno uključeni i informisani u procesu donošenja odluka.</p> <p>Rod: Rod nije dovoljno integrisan u zakon.</p>	<p>Osnovna prava: Sprovođenje postojećeg zakonodavstva i odobravanje zakona koji nedostaju povećaće pristup informacijama i učešće javnosti.</p> <p>Rod: Rod nije dovoljno integrisan u zakon.</p>	<p>Osnovna prava: Promena postojećeg zakonodavstva će poboljšati i razjasniti mehanizme za uključivanje relevantnih aktera i javnosti u proces donošenja odluka.</p> <p>Trenutno, predstavnici neformalnog sektora reciklaže i građani nisu dovoljno uključeni i informisani u proces upravljanja otpadom i nisu deo procesa donošenja odluka. Stoga će izrada novih primarnih i sekundarnih zakona, kao i njihova implementacija, povećati pristup informacijama i učešće javnosti.</p> <p>Promena postojećeg zakonodavstva će poboljšati i razjasniti mehanizme za uključivanje relevantnih aktera i javnosti u upravljanje otpadom i proces donošenja odluka.</p> <p>Rod: Nenamerni uticaji na rodno zasnovano učešće moraće da se prate i rešavaju kroz namenske inicijative za inkluziju i zaštitne mere.</p>
Uticaji na socijalnu jednakost	Ona nema veće uticaje, jer se bavi nespecifičnim pitanjima društvene jednakosti.	Ona nema veće uticaje, jer se bavi nespecifičnim pitanjima društvene jednakosti.	Ona nema veće uticaje, jer se bavi nespecifičnim pitanjima društvene jednakosti.
Uticaji na omladinu	Nema neželjenih efekata jer tretira probleme koji nisu specifični za uzrast.	Nema neželjenih efekata jer tretira probleme koji nisu specifični za uzrast.	Nema neželjenih efekata jer tretira probleme koji nisu specifični za uzrast.

Kategorije uticaja	1 Opcija- Bez promena	2 Opcija – Pобоljšanje sprovođenja i izvršenja	3 Opcija – Sveobuhvatan razvoj sektora
Efekti administrativnog opterećenja	Nema uticaja	Nema značajnih uticaja jer se u ovoj oblasti ne predviđaju konkretne promene.	Zakon o otpadu mora biti usklađen sa Zakonom o opštem upravnom postupku, Programom Vlade za sprečavanje i smanjenje administrativnog opterećenja 2022-2027 i Akcionim planom 2022-2025. Takođe, ovaj zakon mora biti usklađen sa odredbama zakona o dozvolama i licencama i pojednostavljene procedura (skraćivanje vremena za dobijanje dozvola/licenci od privrednih subjekata), uključujući i administrativne za izricanje novčanih kazni usklađenih sa Zakonom o prekršajima, kao i žalbeni postupci u upravnim postupcima. Usklađivanje sa Zakonom o dozvolama i licencama i Zakonom o opštem upravnom postupku će promovisati održivu poslovnu praksu i povećati poverenje investitora da posluju u sektoru upravljanja otpadom u okviru predviđivog pravnog okruženja.
Uticaj na MSP	Nema uticaja	Nema značajnijih uticaja jer se ne očekuje da će doći do bilo kakve reforme koja bi uticala na veliki razvoj oblasti otpada od ove sadašnje. Kao rezultat toga, neće biti značajnijeg uticaja na razvoj malih i srednjih preduzeća.	Očekuje se da će mala i srednja preduzeća (MSP) imati koristi od novih zakonskih mogućnosti koje će ova opcija ponuditi u oblasti tretmana otpada. Ova opcija može stimulisati rast, otvaranje novih radnih mesta i inovacije u sektoru MSP. Takođe predviđa otvaranje novih mogućnosti i konkurenciju za MSP, u skladu sa tržišnom dinamikom, za potpunu realizaciju ovih pogodnosti. Stoga se očekuje da će razvoj oblasti otpada pozitivno uticati na razvoj malih i srednjih preduzeća, uključujući sve više i privatni sektor poslovanja. Na osnovu upitnika sačinjenog sa opštinama i drugim zainteresovanim stranama u sektoru, u godišnjim izveštajima KAZŽS-a, gde sve strane koje upravljaju otpadom izveštavaju, vidi se da MSP nisu angažovana na zadovoljavajućem nivou u ovoj oblasti. MSP su angažovana uglavnom kao sabirne tačke za

Kategorije uticaja	1 Opcija- Bez promena	2 Opcija – Pобољшanje sprovođenja i izvršenja	3 Opcija – Sveobuhvatan razvoj sektora
			neke frakcije reciklabilnog otpada, koji u većini opština ne prelaze 5% ukupnog otpada.

2 Opcija ostaje uporna u postojećem zakonodavstvu, fokusirajući svoje napore na poboljšanje mehanizama sprovođenja. Ovaj pristup uključuje jačanje regulatornih tela, osnaživanje opština i stvaranje proširene odgovornosti proizvođača za odabrane frakcije otpada. Istovremeno, postepeno povećava tarife za deponije u skladu sa principom „zagađivač plaća“. Iako 2 opcija možda neće izazvati značajnu transformaciju u sprovođenje ažurirane SIUOK-a, očekuje se da će njihni ukupni uticaji biti donekle ograničeni, posebno ekonomski i socijalni, dok negativni uticaji mogu biti prisutniji, uglavnom u životnoj sredini i zagađenju i u potencijalnom poremećaju u neformalnom sektoru reciklaže.

Što se tiče 3 opcije, radi se o postizanju glavnog cilja, a to je stvaranje održivog i sveobuhvatnog okvira za upravljanje otpadom radi zaštite javnog zdravlja i životne sredine. Ovaj okvir će olakšati usvajanje ažuriranog SIUOK-a kao primarnog dokumenta o politici otpada na Kosovu. Uključivanje ove opcije zahteva uvođenje novog Zakona o otpadu, kao i izmene ostalih primarnih i podzakonskih akata. Štaviše, to uključuje poboljšanja postojećih institucionalnih i implementacionih mehanizama, što rezultira značajno većim projektovanim uticajima.

Oblasti uticaja analizirane u nastavku biće prisutne i iz 2 i 3 opcije, ali uzimajući u obzir dubinu i veličinu nameranih promena i uvođenje novih mehanizama i usluga u vezi sa SIUOK, uticaji iz opcije 3 će biti znatno veći.

Ekonomski uticaji

- **Radna mesta:** Očekuje se da će se broj raspoloživih radnih mesta povećati zbog angažovanja privatnog sektora, uključujući potencijal za stvaranje novih malih i srednjih preduzeća, što će imati značajan uticaj na ekonomsku stabilnost i razvoj, među -opštinske saradnje i ulaganja u sekundarni tretman, dok će se lakoća pronalazjenja posla takođe poboljšati kako se aktiviraju privatni sektor i prakse cirkularne ekonomije, dok s druge strane, ne predviđa se smanjenje dostupnosti posla ili nivoa plata.
- **Trgovina:** Ne očekuju se značajne promene u uvoznim i izvoznim tokovima i neće biti većeg uticaja na transport ili vreme potrebno za transport.
- **Investicije:** Očekuje se da će se povećati mogućnosti za ulaganja privatnog sektora u oblasti otpada, uključujući potencijal za stvaranje novih malih i srednjih preduzeća i cirkularne privrede. Očekuje se i povećanje investicija dijaspore i direktnih stranih investicija.
- **Konkurentnost:** Inovacije i istraživanja će verovatno biti promovisani, posebno u oblasti tretmana otpada, kako se budu pojavljivale mogućnosti za profit.
- **Cene i konkurencija:** Povećana uloga privatnog sektora u upravljanju otpadom i reciklaži resursa dovešće do povećanja broja dostupnih dobara i usluga, podstičući konkurenciju i potencijalno utičući na cene.
- **Regionalni ekonomski uticaji:** Očekuje se da će neki poslovni sektori biti pozitivno pogođeni zbog povećanih mogućnosti u tretmanu otpada i reciklaži. Međutim, ove promene nisu koncentrisane u određenim regionima.
- **Opšti ekonomski razvoj:** Očekuje se pozitivan uticaj na opšti ekonomski razvoj, sa povećanim mogućnostima za javna, privatna ili javno-privatna ulaganja i primenom praksi cirkularne ekonomije, što potencijalno stimuliše ekonomski rast u budućnosti.

Analiza otkriva da opisani scenario, posebno 3 opcija, ima potencijal da donese brojne pozitivne ekonomske uticaje, posebno kroz uključivanje privatnog sektora i primenu principa cirkularne ekonomije. Ovi uticaji se protežu na otvaranje novih radnih mesta, mogućnosti ulaganja i regionalni ekonomski razvoj, sa opštim povoljnim izgledima za budući ekonomski rast.

Društveni uticaji

- **Radna mesta:**
 - Povećanje raspoloživih radnih mesta: Uključivanje privatnog sektora i primena cirkularne ekonomije će verovatno imati značajan pozitivan uticaj na raspoloživa radna mesta. Ovo bi moglo rezultirati dinamičnijim tržištem rada, potencijalno smanjenjem stope nezaposlenosti i povećanjem ekonomske stabilnosti.
 - Integracija neformalnog sektora: Uključivanje neformalnog sektora reciklaže zahteva uspostavljanje specifičnih zaštitnih mera, čija bi primena legitimisala, umesto da raseljava, postojeća sredstva za život.
 - Usklađivanje zakona sa postojećim pravnim i institucionalnim okvirom na nivou EU i na državnom nivou povećaće uključivanje zainteresovanih strana i sprovođenje cirkularne ekonomije u oblasti otpada.
 - Nivoi plaćanja: Iako se ne očekuju direktni uticaji na nivoe plaćanja, očekuje se da će učešće privatnog sektora imati pozitivan efekat na privredu. Ovo može indirektno dovesti do poboljšanja nivoa plata tokom vremena, pošto je ekonomski rast često povezan sa višim platama i boljom nadoknadom za radnike.

- **Socijalna obuhvatnost:**
 - *Uticaj na siromaštvo:* Očekuje se da će se pozitivan uticaj na nivoe siromaštva desiti zbog učešća privatnog sektora, direktnih stranih investicija, prakse cirkularne ekonomije i poboljšanog pružanja usluga. Zajedno, ovi faktori mogu dovesti do povećanja prihoda i mogućnosti zapošljavanja, doprinoseći smanjenju siromaštva i poboljšanju uslova života.
 - *Pristup šemama socijalne zaštite:* Iako ne postoje očekivani uticaji na šeme socijalne zaštite, ukupni ekonomski rast i poboljšani finansijski uslovi mogu doneti indirektno koristi ovim šemama obezbeđivanjem više resursa mrežama socijalne zaštite.
 - *Cena osnovnih roba i usluga:* Promene u ceni artikala, kao što su deponije i eventualno plastični proizvodi, zbog prakse cirkularne ekonomije, mogu uticati na cene osnovnih dobara i usluga. Ovo, zauzvrat, može imati direktne implikacije na troškove života, posebno za one sa nižim prihodima.
 - Primena principa 'zagađivač plaća' će izbeći/ograničiti rizik da troškove snose poreski obveznici.
 - Neželjeni društveni uticaji, npr. u neformalnom sektoru, moraće da se ublaži kroz uspostavljanje zaštitnih mehanizama.

- **Javno zdravlje i bezbednost**
 - *Kvalitet hrane:* Očekivanje poboljšanog kvaliteta hrane kao rezultat prakse održivog upravljanja otpadom je značajno za javno zdravlje. To može dovesti do bolje ishrane, smanjenja zdravstvenih rizika i opšteg dobrobita stanovništva.

- *Zdravstveni rizici zbog štetnih supstanci:* Održivo upravljanje otpadom, zajedno sa smanjenjem upotrebe i reciklažom plastike, verovatno će smanjiti zdravstvene rizike od štetnih supstanci. Ovo se prevodi u čistije i bezbednije okruženje za zajednice.
- *Efekti na vazduh, vodu i kvalitet zemljišta:* Prakse održivog upravljanja otpadom mogu dovesti do poboljšanja životnog okruženja sa čistijim vazduhom, vodom i zemljištem. Ovo je ključno za javno zdravlje, jer može smanjiti rizik od bolesti i promovisati viši kvalitet života.
- **Upravljanje:**
 - *Jednak tretman i mogućnosti:* Obezbeđivanje da novi zakonski predlozi ne diskriminišu i da pružaju jednake mogućnosti je osnovni aspekt socijalne pravde. Ovo podstiče inkluzivno i pravedno društvo u kome pojedinci imaju ista prava i mogućnosti bez obzira na poreklo ili identitet.
 - *Povećani nivoi informacija:* Inkorporacija informacione tehnologije može dovesti do viših nivoa širenja informacija. Ovo daje građanima više znanja o društvenim pitanjima i vladinim akcijama, promovišući transparentnost i informisano donošenje odluka.

Scenario ima potencijal da donese pozitivne društvene uticaje, uglavnom u smislu dostupnih poslova, socijalne uključenosti, javnog zdravlja i upravljanja. Ovi aspekti mogu doprineti poboljšanju uslova života i blagostanja stanovništva. Međutim, od suštinskog je značaja nastaviti praćenje i adresiranje drugih oblasti koje mogu zahtevati pažnju i intervenciju, kao što su obrazovanje i kultura, kako bi se obezbedio holistički pristup društvenom razvoju i napretku.

Uticaj na životnu sredinu

- **Održiva klima i životna sredina:**
 - *Emisije gasova staklene bašte:* Očekuje se da će nadogradnja novih deponija sa sistemima za sakupljanje gasa i značajno preusmeravanje otpada sa deponija na reciklažu/oporabu imati visok pozitivan uticaj. Ovo će značajno smanjiti emisije gasova staklene bašte (GH), doprinoseći naporima u borbi protiv klimatskih promena.
 - *Potrošnja goriva:* Uvođenje odvojenog sakupljanja otpada i dodatnih postrojenja za preradu otpada će vjerovatno povećati potrošnju goriva. Iako ovo može imati neke negativne posledice po životnu sredinu, neophodno je podržati napore za reciklažu i oporavak.
 - *Promena mešavine energetske resursa:* Proizvodnja goriva dobijenog iz otpada (RDF) iz predviđenih procesa mehaničko-biološkog tretmana (MBT) uvodi novi izvor energije. Ovo ima veliki pozitivan uticaj na diversifikaciju resursa i energetske održivosti.
 - *Cena ekološki prihvatljivih proizvoda:* Ne predviđa se promena u ceni ekološki prihvatljivih proizvoda.
 - *Aktivnosti koje manje zagađuju:* Očekuje se da će poboljšani standardi za odlaganje otpada imati visok pozitivan uticaj smanjenjem nivoa zagađenja, čineći različite aktivnosti manje zagađujućim.

- **Kvalitet vazduha**
 - *Emisija zagađivača vazduha:* Očekuje se da će poboljšani standardi za odlaganje otpada imati pozitivan uticaj na kvalitet vazduha smanjenjem emisija zagađivača vazduha. Ovo može dovesti do čistijeg i zdravijeg vazduha za zajednice.
- **Kvalitet vode:**
 - *Kvalitet slatke vode:* Poboljšani standardi za odlaganje otpada će verovatno imati pozitivan uticaj na kvalitet slatke vode smanjenjem nivoa zagađenja.
 - *Kvalitet podzemnih voda:* Slično, očekuje se da će se kvalitet podzemnih voda poboljšati zbog smanjenog zagađenja koje je rezultat poboljšanih standarda za odlaganje otpada.
 - *Resursi vode za piće:* Ne očekuje se uticaj na resurse vode za piće.
- **Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta:**
 - *Kvalitet zemljišta:* Ne očekuje se da opcija utiče na kvalitet zemljišta u smislu zakiseljavanja, kontaminacije ili upotrebe pesticida ili herbicida.
 - *Erozija zemljišta:* Ne očekuje se da će uticati na eroziju zemljišta.
 - *Promena korišćenja zemljišta:* Postoji nizak pozitivan uticaj na korišćenje zemljišta jer izgradnja novih objekata za obnovu zahteva određivanje novih lokacija i promene u upotrebi zemljišta.
- **Otpad i reciklaža:**
 - *Proizvodnja otpada:* Očekuje se da će usvajanje državnog programa za prevenciju otpada dovesti do visokog pozitivnog uticaja promenom obrazaca proizvodnje i potrošnje, što će rezultirati smanjenjem stvaranja otpada.
 - *Rukovanje otpadom i reciklaža:* Očekuje se veliki pozitivan uticaj kako se opcija pomera sa linearnog modela sakupljanja-deponije na maksimiziranje napora za reciklažu i oporavak otpada.
 - *Mogućnosti za reciklažu:* Očekuje se značajan napredak u razvoju sistema reciklaže i oporavka i preusmeravanja otpada sa deponija, što će dovesti do visokog pozitivnog uticaja.
- **Korišćenje resursa:**
 - *Obnovljivi resursi:* Ne očekuje se da će opcija uticati na korišćenje obnovljivih resursa.
 - *Neobnovljivi resursi:* Ne očekuje se da će to uticati na korišćenje neobnovljivih resursa.
- **Stepen ekoloških rizika:**
 - *Opasnosti kao što su požari i nesreće:* Očekuje se da će poboljšanje odlaganja otpada imati visok pozitivan uticaj tako što će značajno smanjiti šanse za požare na deponijama.
 - *Prirodne nepogode:* Ne očekuje se da opcija utiče na spremnost ili zaštitu društva od prirodnih katastrofa.
- **Biodiverzitet, flora i fauna:**
 - *Zaštićene ili ugrožene vrste:* Ne očekuje se da opcija ima uticaj na zaštićene ili ugrožene vrste ili njihova staništa.

- *Veličina i veze prirodnih područja*: Neće biti uticaja na veličinu ili veze između prirodnih područja.
- *Broj vrsta*: Ne očekuje se da će to uticati na broj vrsta.
- **Dobrobit životinja**:
 - *Rukovanje životinjama*: Ne očekuje se uticaj na rukovanje životinjama.
 - *Zdravlje životinja*: Ne očekuje se da će to uticati na zdravlje životinja.
 - *Kvalitet i bezbednost hrane*: takođe se ne očekuje da će uticati na kvalitet i bezbednost hrane.

Očekuje se da će opisani scenario imati nekoliko pozitivnih uticaja na životnu sredinu, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova, poboljšanje kvaliteta vazduha i vode, povećanu reciklažu i smanjeno stvaranje otpada. Ovi rezultati su u skladu sa ciljevima ekološke održivosti. Međutim, i dalje je neophodno razmotriti potencijalno povećanje potrošnje goriva i promene u korišćenju zemljišta. Sve u svemu, opcija predstavlja povoljan ekološki profil sa fokusom na smanjenje rizika po životnu sredinu i poboljšanje korišćenja resursa.

Uticaji na osnovna prava

- **Dostojanstvo**: Očekuje se da opcija ima visok pozitivan uticaj na ljudsko dostojanstvo, pravo na život i integritet pojedinaca. Predloženi objekti za adekvatnije upravljanje otpadom mogu obezbediti kvalitetnije i dostojanstvenije životne sredine. Uključivanje neformalnog sektora reciklaže u buduće sporazume u oblasti upravljanja otpadom i resursima (UOR), uključivanje industrije odvojenog sakupljanja i sortiranja, poboljšaće dostojanstvo postojećih doprinosa
- **Sloboda**: Očekuje se da će pravo na slobodu pojedinaca imati veliki pozitivan uticaj. Objekti za poboljšano upravljanje otpadom mogu doprineti boljim životnim uslovima i povećati ličnu slobodu. Ne očekuje se da će to uticati na druge aspekte slobode, kao što su pravo na privatnost, pravo na sklapanje braka ili zasnivanje porodice, i pravna, ekonomska ili socijalna zaštita pojedinaca.
- **Dobra administracija**: Ne očekuje se da će administrativne procedure postati opterećujuće. Može se uticati na način na koji administracija donosi odluke, posebno u pogledu transparentnosti, proceduralnog vremena i prava na pristup dosijeima, sa visokim pozitivnim uticajem. Ne očekuje se da će biti pogođena prava optuženih u krivičnom zakonu i predviđene sankcije. Na pristup pravdi može se uticati sa velikim pozitivnim uticajem obezbeđivanjem pravičnog i pristupačnog pravnog sistema.

Ovaj scenario ima uglavnom pozitivan uticaj na osnovna prava, posebno u pogledu dostojanstva, slobode i dobrog upravljanja. Ovi uticaji podržavaju poboljšanje uslova života, ličnih sloboda i pristupa pravdi, u skladu sa principima osnovnih prava.

Rodni uticaj

Rod predstavlja višestruku dimenziju na koju utiče širok spektar intervencija i uticaja. Oblast otpada je rodna zbog relativne rodne deljenje dobrovoljnih, neformalnih i formalnih doprinosa. Pristup postojećim mogućnostima za plaćeno zapošljavanje u oblasti otpada nije profilisan kao veoma rodno pristrasan, međutim, budući aranžmani mogu povećati oslanjanje na dobrovoljne i manje plaćene doprinose, čiji teret može nesrazmerno pasti na žene. Od suštinske je važnosti

prepoznati da složena interakcija ispitanih faktora može duboko uticati na razmatranja i iskustva vezana za rod, i uključiti mjere koje prepoznaju i nagrađuju relativni doprinos žena.

Uticaji na socijalnu jednakost

Najdirektniji uticaji na društvenu ravnopravnost mogu se videti u oblasti dostojanstva, slobode i jednakog tretmana. Napori da se poboljšaju uslovi života i lične slobode su od suštinskog značaja za unapređenje društvene jednakosti. Omogućavanjem pristupa dostojanstvenom životnom okruženju i zaštitom ličnih sloboda, opcija doprinosi smanjenju nejednakosti i negovanju ravnopravnijeg društva.

Uticaj na omladinu

Ukupan uticaj na omladinu je višestruk. Uticaj predstavlja mogućnosti za zapošljavanje, pristup finansijama i poboljšane uslove života. Naglasak na jednakom tretmanu i pristupu uslugama može povećati socijalnu uključenost mladih ljudi. Osim toga, održiva ekološka praksa može stvoriti čistije i zdravije okruženje za njih. Međutim, stvarni ishod će zavisi od efikasnog sprovođenja predložene opcije i stepena u kojem se uticaj odnosi na specifične potrebe i težnje omladine u pogođenim zajednicama.

Uticaji na administrativno opterećenje

Očekuju se nove informacije i primena zakona o otpadu, posebno u vezi sa upravljanjem otpadom. Da bi se olakšala implementacija, predviđeno je da se ove obaveze u najboljem slučaju pojednostave. Potencijalno administrativno opterećenje može se proceniti nakon detaljne procene zakonskih zahteva i administrativnih procedura koje se odnose na regulisanje oblasti upravljanja otpadom. Ova procena je posebno važna s obzirom na buduće uspostavljanje čvrstog okvira za upravljanje otpadom koji ima za cilj očuvanje javnog zdravlja i životne sredine. Olakšavanje administrativnog tereta za različite procedure, uključujući i opremu sa licencama, pošto zakonski na Kosovu, svako ko podnosi zahtev za dozvolu ili licencu ne može biti naplaćen administrativnim porezima više od operativnih troškova. Stoga, u ovom kontekstu, treba preduzeti mere za rešavanje ovog pitanja.

Uticaj na MSP

Očekuje se da će mala i srednja preduzeća (MSP) imati koristi od mogućnosti u oblasti tretmana otpada. Međutim, uticaj na MSP predstavlja mešavinu mogućnosti i izazova. Ova opcija može da stimuliše rast, otvaranje novih radnih mesta i inovacije u sektoru MSP, ali MSP će morati da upravljaju promenama u propisima, dinamici tržišta i konkurenciji da bi u potpunosti ostvarila ove prednosti. Očekuje se da će na pristup finansijama za preduzeća pozitivno uticati učešće privatnog sektora.

4.1: Izazovi u prikupljanju podataka

Nije bilo izazova u pogledu prikupljanja podataka.

5. Komunikacija i konsultacije

Proces konsultacija je obuhvatio korake preporučene u Smernicama i Priručniku za izradu koncept dokumenta. Proces je započeo pripremom plana komunikacije i konsultacija. Povratne informacije dobijene tokom procesa konsultacija uključene su u konačni koncept dokumenta i njegove dodatke.

Tabela 15. Pregled komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti sprovedenih za Koncept dokumenta

Proces konsultacija je imao za cilj prikupljanje inputa za Koncept i saopštavanje namera Vlade, preko resornog ministarstva, da promeni ili unapredi politiku upravljanja otpadom.				
Glavni cilj aktivnosti	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/obaveštenje	Datum aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> Validacija ključnih nalaza iz analiza pravnih i institucionalnih praznina Definisanje glavnog problema 	Opštine	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	1. avgusta
<ul style="list-style-type: none"> Validacija ključnih nalaza iz analiza pravnih i institucionalnih praznina Definisanje glavnog problema 	Koordinacioni sekretarijat Vlade - KP, Kancelarija za strateško planiranje - KP	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	1. avgusta
<ul style="list-style-type: none"> Distribucija upitnika za institucionalnu analizu 	MŽSPPI, ME, MALS, sve opštine	Prikupljanje podataka za institucionalne aspekte u oblasti upravljanja otpadom	Distribucija upitnika putem mejla	Oktoibar 2023
<ul style="list-style-type: none"> Validacija ključnih nalaza iz analiza pravnih i institucionalnih praznina Definisanje glavnog problema 	Odeljenje za praćenje javnih preduzeća – Ministarstvo privrede	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	2. avgusta
<ul style="list-style-type: none"> Validacija ključnih nalaza iz analiza pravnih i institucionalnih praznina Definisanje glavnog problema 	Poslovni sektor (industrija reciklaže i Privredna komora)	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	2. avgusta
<ul style="list-style-type: none"> Diskusija o identifikovanim ciljevima politike i 	Radna grupa	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	21-22 septembar

Proces konsultacija je imao za cilj prikupljanje inputa za Koncept i saopštavanje namera Vlade, preko resornog ministarstva, da promeni ili unapredi politiku upravljanja otpadom.				
Glavni cilj aktivnosti	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/obaveštenje	Datum aktivnosti
strateškim ciljevima • Diskusija o identifikovanim opcijama politike				
• Diskusija o detaljnim opcijama politike • Diskusija o prvom nacrtu Koncept dokumenta	Radna grupa	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	26. oktobra
• Diskusija o detaljnim opcijama politike • Diskusija o prvom nacrtu Koncept dokumenta	Opštine, PAMKOS	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	27. oktobar
• Diskusija o detaljnim opcijama politike • Diskusija i revizija Nacrta koncept dokumenta	Radna grupa	Grupni sastanak	Pozivnice se šalju e-mailom	22. 26. februar., 12. mart 2024. godine

6. Poređenje opcija

Ovaj odeljak predstavlja planove implementacije za Opciju 2 i Opciju 3 i pruža poređenje tri opcije korišćenjem višekriterijumske analize.

6.1: Planovi implementacije za različite opcije

6.1.1 Opcija 2

U okviru ove druge opcije, nisu predviđene promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Umesto toga, unapređenje mehanizama implementacije i sprovođenja bi se promovisalo u nekoliko ključnih oblasti, kao što je opisano u odeljku 3. Mere preduzete u okviru opcije 2 bi postavile temelje za sprovođenje postojeće Strategije za integrisano upravljanje otpadom na Kosovu (SMIMK), ali neće dati dovoljan podsticaj za implementaciju ažuriranog SMIMK-a. Konkretno, napredak ka razvoju sistema i objekata reciklaže/oporavka, a preusmeravanje otpada sa deponija bi se povećalo zbog nepostojanja obaveznih ciljeva za reciklažu.

Bez izmena postojećeg pravnog okvira za upravljanje otpadom, glavni problem koji je identifikovan i neki od uzroka ne mogu se rešiti. Glavni nedostaci u vezi sa implementacijom opcije 2 mogu se sumirati na sledeći način:

- Napredak ka razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporavak i preusmeravanje otpada sa deponija bio bi beznačajan zbog nepostojanja zakonskih uslova i obaveznih ciljeva reciklaže, kao i zbog nedostatka jasnih ovlašćenja i odgovornosti svih odgovornih aktera za sprovođenje takvih obaveza.
- POP sistemi bi se suočili sa značajnim preprekama za njihovu implementaciju, uglavnom zbog nepostojanja jasno definisanih uloga i odgovornosti svih zainteresovanih strana u postojećem zakonodavstvu.
- Mogućnosti ulaganja bile bi ograničene po delokrugu i stepenu
- Umesto usklađivanja sa standardima EU, sektor otpada na Kosovu će nastaviti da se oslanja na linearni pristup „prikupljanje-odlaganje“.
- Oblast otpada na Kosovu ne bi mogla da doprinese tranziciji na cirkularnu ekonomiju.

Plan implementacije za opciju 2 predstavljen je u tabeli ispod.

Tabela 16. Plan implementacije opcije 2

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije		Očekivan i iznos troškova
Strateški cilj 1	Usklađivanje državnog zakonodavstva o upravljanju otpadom sa pravnim tekovinama EU		
	Rezultat, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje		
Specifični cilj 1.1 Usvajanje	Rezultat 1.1	Održavanje postojećeg zakonskog okvira	

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije								Očekivan i iznos troškova
novog zakona o otpadu radi daljeg usklađivanja sa zahtevima Okvirne direktive o otpadu		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
	Aktivnost 1.1.1 Nijedna aktivnost nije preduzeta u okviru ovog specifičnog cilja								
Specifični cilj 1.2 Uspostaviti okvir koji omogućava implementacij u i izvršenje	Rezultat 1.2	Ojačani stručni i finansijski kapaciteti ključnih aktera							
		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
	Aktivnost 1.2.1 Uređenje institucionalne strukture i organizacione strukture državnih organa						MŽSPPI, KAUIO	98000	
	Aktivnost 1.2.2 Jačanje stručnih i finansijskih kapaciteta (Postojećeg centralnog javnog preduzeća						ME, postojeće centralno javno preduzeće	n/a	
	Aktivnost 1.2.3 Razvoj alata za praćenje revidiranog SMIMK-a						MŽSPPI	10,000	
		Administrativno opterećenje za preduzeća i pojedince, smanjeno							
Rezultat 1.3		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Organizata/dep artamenti përgjegjës		
	Aktivnost 1.3.1 Kreiranje elektronske procedure za izdavanje licenci i dozvol							n/a	

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije							Očekivan i iznos troškova	
Specifični cilj 1.3 Komunicirati i ojačati razumevanje strateških prioriteta za sektor upravljanja otpadom i resursima sa javnošću i drugim uključenim zainteresovanim stranama	Rezultat 1.4	Strateški prioriteti u oblasti otpada, saopšteni i shvaćeni od strane javnosti i ključnih aktera							
		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
	Aktivnost 1.3.1 Komunikacija državne politike sektora nakon odobrenja revidiranog SMIMK-a						MŽSPPI	n/a	
	Aktivnost 1.3.2 Utvrđivanje uslova za dodelu javnih sredstava za komunikaciju na lokalnom nivou i mere podizanja javne svesti kao deo naknada za usluge i takse						MŽSPPI	Godišnja sredstva obezbeđena za podizanje svesti	
Strateški cilj 2	Jačanje organizacionog okvira za modernizaciju oblasti upravljanja otpadom i resursima							Očekivan i iznos troškova	
	Rezultat, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje								
Specifični cilj 2.1 Integrisanje odgovornosti zainteresovanih strana za postizanje strateških ciljeva	Rezultat 2.1	Rol Jasno definisane uloge i odgovornosti opština i pružalaca usluga							
		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
	Aktivnost 2.1.1 Jačanje ugovora o uslugama između opština i uspostavljenih pružalaca usluga i uključivanje KPI-a						Opštine /MŽSPPI	n/a	
	Kapacitete Ojačani kapaciteti za implementaciju i izvršenje								

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije								Očekivan i iznos troškova	
Specifični cilj 2.2 Proširenje implementacionih i izvršnih kapaciteta za podršku sveobuhvatnom razvoju sektora	Rezultat 2.2		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
		Aktivnost 2.2.1 Izrada i implementacija plana razvoja kapaciteta državnih organa, pružalaca javnih usluga i opština						MŽSPPI	1,500,000	
Specifični cilj 2.3 Ulaganje u dalje finansijske i profesionalne resurse za ubrzanje tranzicije ka kružnoj ekonomiji	Rezultat 2.3	Uspostavljen program industrijske simbioze								
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/o deljenje		
Aktivnost 2.3.1 Kreiranje programa industrijske simbioze za podršku uspostavljanju aktivnosti obnove, popravke i reciklaže u razvijenim industrijskim područjima						MŽSPPI, ME	300,000			

6.1.2 Opcija 3

Ova opcija ima za cilj stvaranje novog zakona o otpadu i promovisanje sveobuhvatnog razvoja ove oblasti koja će omogućiti primenu ažuriranog SMIMK-a kao glavnog dokumenta politike za otpad na Kosovu.

U okviru ove treće opcije predviđene su značajne promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Ova opcija uključuje usvajanje novog Zakona o otpadu, drugih primarnih zakona i podzakonskih akata. Takođe uključuje poboljšanja postojećih institucionalnih mehanizama i mehanizama za sprovođenje.

Primena ove opcije bi rešila osnovni problem i njegove uzroke. Tačnije, implementacija opcije 3 će:

- Stvoriti zdrav pravni okvir koji bi u velikoj meri bio u skladu sa zakonodavstvom EU o otpadu
- Administrativni kapaciteti u okviru MŽSPPI, KAUO i Inspektorata bi bili dovoljni da sprovedu pune zakonske odredbe i sprovedu revidirani SMIMK.
- Tempo razvoja infrastrukture će se značajno povećati u poređenju sa opcijom 2, što će dovesti do novih poslovnih prilika i mogućnosti zapošljavanja u cirkularnoj ekonomiji. Zavisnost od grant sredstava za infrastrukturne investicije i izgradnju kapaciteta bi se intenzivirala, a zatim smanjila. Mogućnosti za održivo finansiranje iz koncesionih i komercijalnih izvora će se povećati. Ekonomski instrumenti će postepeno moći da finansiraju zamenu sredstava potrebnih za upravljanje otpadom i resursima, privlačeći veće, strateškije investicije.
- Povećanje administrativnih kapaciteta poboljšalo bi koordinaciju i usklađenost između zainteresovanih strana
- Značajan napredak će biti postignut u razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporavak, koji bi razvili lokalna tržišta i otvorili mogućnosti za trgovinu na međunarodnim tržištima oporabljenih materijala.

Plan implementacije za opciju 3 predstavljen je u tabeli ispod.

Tabela 17. Plan implementacije opcije 3

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije							Očekivani iznos troškova
Strateški cilj 1	Usklađivanje državnog zakonodavstva o upravljanju otpadom sa pravnim tekovinama EU							
	Rezultat, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje							
Specifični cilj 1.1 Usvajanje novog zakona o otpadu radi daljeg usklađivanja sa zahtevima Okvirne direktive o otpadu	Rezultat 1.1	Državno zakonodavstvo o otpadu dodatno je usklađeno sa acquis-em EU						
		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/odeljenje	
	Aktivnost 1.1.1 Usvajanje novog Zakona o otpadu						MŽSPPI	32,000
	Aktivnost 1.1.2 Izmene ostalih primarnih zakona i donošenje novih zakona						MŽSPPI	42,000
	Aktivnost 1.1.3 Donošenje novih podzakonskih akata						MŽSPPI	100,000
	Okvir za implementaciju i izvršenje, kreiran							

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije								Očekivani iznos troškova
Specifični cilj 1.2 Uspostaviti okvir koji omogućava implementaciju i izvršenje	Rezultat 1.2		God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Organizata/departamenti përgjegjës	
		Aktivnost 1.2.1 Uređenje institucionalne i organizacione strukture državnih organa						MŽSPPI, KAUCO	189000
		Aktivnost 1.2.2 Jačanje stručnih i finansijskih kapaciteta postojećeg centralnog javnog preduzeća						ME, postojeće centralno javno preduzeće	n/a
		Aktivnost 1.2.3 Regulisanje institucionalne strukture i organizacionih struktura lokalnih vlasti						AKO, opštine	Opštine će stvoriti posebnu jedinicu za upravljanje otpadom
	Administrativno opterećenje za preduzeća i pojedince, smanjeno								
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Organizata/departamenti përgjegjës	
	Rezultat 1.3	Aktivnost 1.3.1 Usklađivanje novog zakonodavstva sa zahtevima LGAP -a	x						
		Aktivnost 1.3.2 Administrativne takse postavljene u skladu sa povraćajem troškova (troškovi izračunati korišćenjem modela za povraćaj troškova za ABR)	x						
		Aktivnost 1.3.3 Razviti ABR		x					

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije							Očekivani iznos troškova	
		KPI (troškovi i vreme za korisnike) koristeći standardni model troškova							
		Aktivnost 1.3.3 Razvoj IKT rešenja za usluge u oblasti upravljanja otpadom (obebeđena interoperabilnost sa svim potrebnim registrima)		x					
Specifični cilj 1.3 Komunicirati i ojačati razumevanje strateških prioriteta za sektor upravljanja otpadom i resursima sa javnošću i drugim uključenim zainteresovanim stranama	Izlaz 1.4	Strateški prioriteti u oblasti otpada, saopšteni i shvaćeni od strane javnosti i ključnih akter							
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/odeljenje	
		Aktivnost 1.3.1 Komunikacija državne politike sektora nakon odobrenja revidiranog SMIMK-a						MŽSPPI	n/a
		Aktivnost 1.3.2 Utvrđivanje uslova za dodelu javnih sredstava za komunikaciju na lokalnom nivou i mere podizanja javne svesti kao deo naknada za usluge i takse						MŽSPPI	Godišnja sredstva obebeđena za podizanje svesti

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije							Očekivani iznos troškova	
		Aktivnost 1.3.3 Utvrđivanje minimalnih zahteva za pružanje informacija i troškova razmene u ime POP šema					MŽSPPI, ME	Godišnja sredstva obezbeđena za podizanje svesti	
Strateški cilj 2	Jačanje organizacionog okvira za modernizaciju oblasti upravljanja otpadom i resursima							Očekivani iznos troškova	
	Rezultat, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje								
Specifični cilj 2.1 Integrisanje odgovornosti zainteresovanih strana za postizanje strateških ciljeva	Rezultat 2.1	Jasno definisane uloge i odgovornosti ključnih aktera							
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/odeljenje	
		Aktivnost 2.1.1 Kreiranje POP šema za pokrivanje punih troškova za upravljanje određenim frakcijama otpada						MŽSPPI	n/a
		Aktivnost 2.1.2 Jačanje ugovora o uslugama između opština i uspostavljenih pružalaca usluga i uključivanje KPI-a					Opštine/MŽSPPI	n/a	
Specifični cilj 2.2 Proširenje implementacionih i izvršnih	Rezultat 2.2	Ojačani kapaciteti za implementaciju i izvršenje							
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/odeljenje	

Svrha politike	Uspostavljanje neophodnih okvirnih uslova (pravnih, institucionalnih, finansijskih) za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine i promovisanje cirkularne ekonomije							Očekivani iznos troškova	
kapaciteta za podršku sveobuhvatnom razvoju sektora		Aktivnost 2.2.1 Izrada i implementacija plana izgradnje kapaciteta državnih organa, pružalaca javnih usluga i opština						MŽSPPI	1,500,000
Specifični cilj 2.3 Ulaganje u dalje finansijske i profesionalne resurse za ubrzanje tranzicije ka kružnoj ekonomiji	Rezultat 2.3	Ulaganja u kvalitetnu, ponovnu upotrebu, popravku i reciklažu visokog kvaliteta							
			God 1	God 2	God 3	God 4	God 5	Odgovorna organizacija/oddeljenje	
		Aktivnost 2.3.1 Stvaranje infrastrukture i usluga orijentisanih ka ponovnoj upotrebi, visokokvalitetnoj reciklaži i ponovnoj upotrebi otpada						Opštine/MŽSPPI/POP šeme	27,000,000
	Aktivnost 2.3.2 Uspostavljanje programa industrijske simbioze kroz podršku uspostavljanju aktivnosti obnove, popravke i reciklaže u razvijenim industrijskim područjima						MŽSPPI, ME	300,000	

6.2: Tabela poređenja sa tri opcije

Opcija 1 - Bez promene

U okviru ove opcije nisu predviđene promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Nije predviđeno ni poboljšanje postojećih mehanizama implementacije i sprovođenja. Umesto toga, implementacija revidiranog SMIMK-a biće sprovedena sa postojećim kapacitetima i institucionalnim aranžmanima i bez promena u zakonskom okviru.

Opcija 2 – Poboljšanje implementacije i izvršenja

U okviru ove opcije nisu predviđene promene u primarnom i sekundarnom zakonodavstvu. Umesto toga, unapređenje mehanizama implementacije i sprovođenja bi se podstaklo u nekoliko ključnih oblasti, kao što je opisano u Odeljku 3. Mere preduzete u okviru Opcije 2 bi značajno povećale institucionalne kapacitete i poboljšale organizacione aranžmane, što bi na kraju dovelo do poboljšanja učinka u oblasti otpada. Međutim, bez poboljšanja zakonske osnove, implementacija ove opcije ne bi dala dovoljan podsticaj za implementaciju ažuriranog SMIMK-a. Konkretno, napredak ka razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporavak, kao i preusmeravanje otpada sa deponija, bili bi otežani nedostatkom obavezujućih ciljeva za reciklažu i nedostatkom jasnih definicija uloga i odgovornosti glavnih zainteresovanih strana.

Opcija 3 – Novi zakon za Otpad isveobuhvatan razvoj oblasti

U okviru ove opcije predviđene su značajne izmene primarnog i sekundarnog zakonodavstva. Ova opcija uključuje usvajanje novog zakona o otpadu, drugih primarnih zakona i izmene podzakonskih akata. Između ostalog, poboljšani pravni okvir će postaviti obavezne ciljeve za reciklažu i preusmeravanje otpada, obezbediće okvir za primenu različitih POP šema (uključujući ambalažni otpad) i uključice nove odgovornosti za opštine u vezi sa odvojenim prikupljanjem otpada.

Ova opcija takođe uključuje poboljšanja postojećih institucionalnih mehanizama i mehanizama za sprovođenje. Kapaciteti M|SPPI, KAUO-a i opština će biti ojačani za poboljšanje sprovođenja politika i sprovođenje svih odredbi novog zakonodavstva.

Mere preduzete u okviru opcije 3 bi obezbedile sveobuhvatan razvoj sektora i punu primenu (usklađenu sa pravnim tekovinama EU) ažurirane Integrisane strategije upravljanja otpadom Kosova.

Tabela ispod predstavlja poređenje tri opcije.

Tabela 18. Poređenje opcija

Metod poređenja: Višekriterijumska analiza			
	Opcija 1: Bez promene	Opcija 2: Poboljšajte implementaciju i izvršenje	Opcija 3: Sveobuhvatan razvoj sektora
Relevantni pozitivni uticaji			
Ostvarivanje ciljeva politike	Nastavak statusa quo kompromituje sprovođenje	Mere preduzete u okviru opcije 2 bi postavile temelje za implementaciju	Mere preduzete u okviru opcije 3 bi obezbedile

Metod poređenja: Višekriterijumska analiza			
	Opcija 1: Bez promene	Opcija 2: Poboljšajte implementaciju i izvršenje	Opcija 3: Sveobuhvatan razvoj sektora
	državne politike i strategije u oblasti otpada. Pod ovom opcijom, ciljevi na državnom nivou se ne mogu ispuniti.	postojećeg SMIMK-a, ali ne bi dale dovoljan podsticaj za implementaciju ažuriranog SMIMK-a.	sveobuhvatan razvoj sektora i punu implementaciju (usklađenu sa pravnim tekovinama EU) SMIMK-a.
Ekonomski uticaji	Održavanje linearnog pristupa 'prikupi- deponuj ' ne može promovisati pozitivne ekonomske uticaje.	Ekonomski uticaj ove opcije biće minimalan jer se očekuje da će reforme biti beznačajne, što će rezultirati sličnim, odnosno beznačajnim, ekonomskim uticajem.	Broj raspoloživih radnih mesta će se povećati zbog širenja aktivnosti reciklaže i uporabe otpada i angažovanja privatnog sektora.
Uticaji na životnu sredinu	Nedostatak visokih operativnih standarda i dalje će dovesti do sporadičnih požara na deponijama sa naknadnim zagađenjem vazduha. Nedostatak sistema za sakupljanje procedne vode na postojećim deponijama i dalje će dovesti do kontaminacije podzemnih voda. Planirana srednjoročna poboljšanja deponija će verovatno uvesti mere za smanjenje uticaja na životnu sredinu.	Kratkoročno, trenutni nezadovoljavajući operativni standardi će nastaviti da dovode do zagađenja životne sredine. Planirana srednjoročna poboljšanja deponija će verovatno uvesti mere za smanjenje uticaja na životnu sredinu.	Srednjoročno planirana poboljšanja deponije će predvideti mere za sprečavanje uticaja na životnu sredinu. Povećanje kapaciteta za praćenje i izvršenje će dovesti do poboljšanja operativnih standarda uz eliminisanje uticaja na životnu sredinu.
Efekte administrativnog opterećenja	Sadašnje procedure izdavanja dozvola i licenci će i dalje stvarati administrativna opterećenja za preduzeća.	Sadašnje procedure izdavanja dozvola i licenci će i dalje predstavljati administrativni teret za preduzeća, jer ova opcija ne predviđa pojednostavljenje zakonskih uslova.	Novi zakon o otpadu će se dodatno usaglašavati sa osnovnom direktivom EU o otpadu i dodatno će se usaglašavati sa zakonom o dozvolama i licencama.
Uticaj na MSP	Nema uticaja.	Nema značajnih uticaja jer se ne očekuje da će reforme dovesti do značajnog razvoja oblasti otpada. Kao rezultat toga, neće biti značajnijeg uticaja na razvoj malih i srednjih preduzeća.	Očekuje se da će mala i srednja preduzeća imati koristi od novih razvojnih mogućnosti koje će ova opcija ponuditi u smislu promovisanja novih aktivnosti upravljanja otpadom (odvojeno sakupljanje otpada, sortiranje, operacije oporavka otpada). Ova opcija može stimulisati rast, otvaranje novih radnih mesta i inovacije u sektoru MSP. Stoga se očekuje da će razvoj oblasti otpada pozitivno uticati na razvoj malih i srednjih preduzeća.
Relevantni štetni uticaji			

Metod poređenja: Višekriterijumska analiza									
	Opcija 1: Bez promene			Opcija 2: Poboljšajte implementaciju i izvršenje			Opcija 3: Sveobuhvatan razvoj sektora		
Društveni uticaji	Fragmentirane i nekoordinirane inicijative, koje će imati tendenciju neuspjeha i mogu dovesti do pada poverenja javnosti u javne službe.			Očekuje se da će ova opcija imati ograničene društvene uticaje, jer se uglavnom fokusira na jačanje mehanizama za sprovođenje, a ne na unošenje značajnih izmena u postojeće zakonodavstvo, a očekuje se da će ovo poslednje pokrenuti sveobuhvatne reforme.			Tempo razvoja infrastrukture bi se značajno povećao u poređenju sa opcijom 2, što bi dovelo do novih mogućnosti poslovanja i zapošljavanja u cirkularnoj ekonomiji, što bi samo po sebi imalo direktan uticaj na obrasce potrošnje. Povećali bi se dobrovoljni prilozima i oni koji ostvaruju prihode u oblasti upravljanja otpadom i resursima.		
Stagnacija oblasti otpada	Napredak ka sprovođenju državne politike i strategije biće ometan i oblast će imati tendenciju stagniranja.			Napredak ka razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporavak kao i preusmeravanje otpada na deponiju bi se povećalo zbog nepostojanja obaveznih ciljeva za reciklažu.			Biće napravljen značajan napredak u razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporavak, kao i preusmeravanje otpada na deponije, u skladu sa ispunjavanjem ciljeva obavezne reciklaže i preusmeravanja deponija.		
Prelazak na cirkularnu ekonomiju	Prelazak na cirkularnu ekonomiju ne bi bio katalizovan.			POP sistemi bi se suočili sa značajnim preprekama za njihovu implementaciju. To bi samo po sebi predstavljalo prepreku za razvoj kvalitetne reciklaže, koja je važan element u prelasku na cirkularnu ekonomiju.			SMIMK predviđa mere za prelazak na cirkularnu ekonomiju. Implementacija Strategije bi utrla put za ovu tranziciju.		
Relevantni troškovi									
Troškovi implementacije	63 €/tona			63 €/tona			114 €/tona		
Procena očekivanog uticaja na budžet	Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 1	Godina 2	Godina 3
	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zaključak	Ne preporučuje se. Nastavak statusa qua kompromituje sprovođenje državne politike i strategije u oblasti otpada. Nedostaci u postojećem sistemu će eskalirati rizike po životnu sredinu i javno zdravlje koji proističu iz upravljanja otpadom.			Ne preporučuje se. Tempo razvoja infrastrukture bi se povećao u poređenju sa Opcijom 1, ali bi ulaganja u nova preduzeća i mogućnosti zapošljavanja bila ograničena po delokrugu i stepenu u poređenju sa Opcijom 3. Implementacija ove opcije će značajno poboljšati performanse u oblasti otpada, ali neće biti sposobni da ostvare ciljeve politike.			Preporučuje se. Iako su troškovi implementacije ove opcije znatno veći od druge dve opcije, cena usluge bi bila pristupačna za domaćinstva i preduzeća. To je jedina opcija koja bi ostvarila ciljeve politike.		

Opcija 3 se preporučuje za implementaciju. To je jedina opcija kojom bi se postigli ciljevi politike. Osnovni cilj politike je postavljen vizijom SMIMK-a, a to je:

Zaštita javnog zdravlja i smanjenje uticaja otpada na životnu sredinu, kao i, istovremeno, povećanje mogućnosti za poslovanje i zapošljavanje i prelazak na cirkularnu ekonomiju usklađenu sa evropskim normama i standardima.

Strategija ima za cilj da odgovori na trenutne nedostatke i ograničenja u oblasti upravljanja otpadom uspostavljanjem i ispunjavanjem četiri strateška cilja. Ispunjavanje ovih strateških ciljeva će igrati ulogu u kretanju Kosova napred ka ekonomskim potencijalima i evropskim životnim standardima. Samo opcija 3 uspostavlja neophodne okvirne uslove (pravne, institucionalne, finansijske) za pravilno regulisanje upravljanja otpadom. Značajan napredak će biti postignut u razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/oporabu, kao i u preusmeravanju otpada sa deponija, u skladu sa ispunjavanjem obaveznih ciljeva reciklaže i preusmeravanja deponija.

Iako je horizont planiranja Strategije do 2030. godine, ona definiše mere koje se moraju sprovesti van horizonta planiranja da bi se postigli ciljevi. Do 2035. godine, kada ceo integrisani sistem postane operativan, puna cena usluge po toni se obračunava na 114 evra/t. Iako su troškovi implementacije ove opcije (i SMIMK) znatno veći od druge dve opcije, cena usluge bi bila unutar praga pristupačnosti za domaćinstva i preduzeća, što garantuje održivost pruženih usluga i sistema u celini.

7. Zaključci i naredni koraci

Radna grupa je procenila opcije i poželjna opcija je opcija 3 za **stvaranje održivog okvira za upravljanje otpadom za zaštitu javnog zdravlja i životne sredine**.

Ova opcija uključuje izradu i usvajanje novog zakona o otpadu, drugog primarnog zakonodavstva i donošenje podzakonskih akata proisteklih iz Novog zakona o otpadu koji će uzeti u obzir nalaze i preporuke ovog koncept dokumenta.

Novi zakon o otpadu, ostala primarna zakonska regulativa, kao i podzakonska akta treba da budu izrađeni u skladu sa zakonodavstvom EU u oblasti upravljanja otpadom.

Nakon usvajanja ovog koncept dokumenta, Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture će formirati međuministarsku radnu grupu koja će imati predstavnike različitih institucija centralne i lokalne vlasti, predstavnike privatnog sektora i predstavnike društva odgovorne za izradu novog Zakona o otpadu, a izrada će se raditi u bliskoj saradnji sa nevladinim organizacijama.

Ministarstvo će organizovati sastanke sa svim relevantnim akterima koji su uključeni u promovisanje nove politike i za koordinaciju svih aktivnosti za poboljšanje oblasti upravljanja otpadom na Kosovu.

7.1: Odredbe za praćenje i evaluaciju

Odeljenje za životnu sredinu u okviru MŽSPPI će nadgledati sprovođenje ovog koncept dokumenta i blisko će koordinisati rad radne grupe odgovorne za praćenje SMIMK-a. Revidirani SMIMK uključuje plan za praćenje i izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana. Štaviše, predviđeno je da se razvije alatka za praćenje, koja će pomoći MŽSPPI-u u praćenju implementacije svake aktivnosti i odgovornosti uključenih u SMIMK i služiće kao sredstvo za rano upozoravanje na kašnjenja i poteškoće.

Rad međuministarske radne grupe koju će formirati MŽSPPI za izradu Zakona o otpadu oćeniće menadžment MŽSPPI.

Paralelno sa tim, MŽSPPI treba da stvori radnu grupu ili dodeli ovlašćenja međuministarski radnoj grupi odgovornoj za Zakon o otpadu da izradi zakonske odredbe za Zakon o zaštiti životne sredine i da odražava nova dodatna ovlašćenja KAUO-a.

Dodatak 1: Procena ekonomskog uticaja –

Tabela 19. Obrazac za procenu ekonomskih uticaja opcije 2

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Radna mesta	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?	da		Visoko	Visoko	Mogućnosti za javne, privatne investicije ili OOP i primenu cirkularne ekonomije su u povećavaju.
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Poslovanje	Da li će to uticati na pristup poslovnim finansijama?	da		Visoko	Nisko	Povećavaju se mogućnosti za strane investicije, međuopštinska saradnja za zajednička ulaganja, olakšava se pristup finansijama kroz kredite i zajednička ulaganja OOP.
	Da li će određeni proizvodi biti povučeni sa tržišta?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti stvorena nova preduzeća?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Administrativne takse	Da li će preduzeća biti prinuđena da se povinuju obaveze pružanja novih informacija?	da		Visoko	Visoko	Postoji mnogo mehanizama koji primoravaju preduzeća da sprovedu mere putem inspekcija.

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li su obaveze davanja informacija za preduzeća pojednostavljena ?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
Transport	Da li će to uticati na način na koji se prevoze putnici i/ili roba?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
	Hoće li biti promene u vremenu neophodnom za prevoz putnika i/ili robe?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?	da		Visoko	Visoko	Sadašnje zakonodavstvo nudi mogućnosti za javne, privatne ili OOP investicije i primenu cirkularne ekonomije.
	Da li se od kompanija očekuje da otkazu ili odlože investicije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se povećati ulaganja iz dijaspore?	da		Visoko	Visoko	Otvaranje mogućnosti za privatni sektor da investira u oblast otpada kroz postojeće zakonske mehanizme.
	Hoće li se smanjiti ulaganja iz dijaspore?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se direktne strane investicije povećati ?	da		Visoko	Visoko	Stvaranje mogućnosti za privatni sektor da investira u upravljanje otpadom kroz uspostavljene zakonske okvire.
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti ?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Konkurentnost	Da li će cena poslovnih inputa , kao što je električna energija, porasti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se smanjiti cena poslovnih inputa , kao što je električna energija?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li postoji verovatnoća da se inovacija ili istraživanje promovira?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li postoji verovatnoća da će inovacije i istraživanje biti ometani?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Uticaj na MSP	Da li su pogođena preduzeća uglavnom mala i srednja preduzeća?	da		Visoko	Visoko	Biće stvorene mogućnosti da privatni sektor vidi tretman otpada kao profitabilan poduhvat.
Cene i konkurencija	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se smanjiti broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će porasti cene postojećih roba i usluga?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se cene postojećih roba i usluga smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Opšti ekonomski razvoj	Da li će to uticati na budući ekonomski rast?	da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora imaće pozitivan efekat.
	Da li bi to moglo da utiče na stopu inflacije?	da		Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Tabela 20. Obrazac za procenu ekonomskih uticaja opcije 3

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Radna mesta	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora će pozitivno uticati na zajednička javno-privatna ulaganja, međuopštinsku saradnju i druga ulaganja u sekundarni tretman.
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na lakoću pronalazjenja posla?	da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora i primena cirkularne ekonomije imaće pozitivan efekat.
Poslovanje	Da li će to uticati na pristup poslovnim finansijama?	da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora će uticati na pristup novim finansijskim resursima.

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li će određeni proizvodi biti povučeni sa tržišta?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti stvorena nova preduzeća?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Administrativne takse	Da li će preduzeća biti prinuđena da se povinuju obaveze pružanja novih informacija?	da		Visoko	Visoko	Moraju se poštovati verska uputstva u vezi sa otpadom.
	Da li su obaveze davanja Informacije o preduzećima pojednostavljena ?	da		Visoko	Visoko	One će pojednostaviti neku meru liturgijska uputstva za pitanja otpada.
Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Transport	Da li će to uticati na način na koji se prevoze putnici i/ili roba?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti razlike u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili robe?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?	da		Visoko	Visoko	Otvoriće se mogućnosti privatnom sektoru da investira u oblasti otpada i primene cirkularne ekonomije.
	Da li se od kompanija očekuje da otkazu ili odlože investicije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se povećati ulaganja iz dijaspore?	da		Visoko	Visoko	Biće otvorene mogućnosti privatnom sektoru da investira u oblasti otpada.
	Hoće li se smanjiti ulaganja iz dijaspore?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se direktne strane investicije povećati ?	da		Visoko	Visoko	Biće otvorene mogućnosti privatnom sektoru da investira u oblasti otpada.
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti ?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/li pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Konkurentnost	Da li će cena poslovnih inputa , kao što je električna energija, porasti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se cena poslovnih inputa , kao što je električna energija, smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li postoji verovatnoća da se inovacija ili istraživanje promoviše?	da		Visoko	Visoko	Biće otvorene mogućnosti da privatni sektor, civilno društvo, obrazovne institucije vide tretman otpada kao profitnu priliku.
	Da li postoji verovatnoća da će inovacije i istraživanje biti ometani?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Uticaj na MSP	Da li su pogođena preduzeća uglavnom mala i srednja preduzeća?	da		Visoko	Visoko	Privatnom sektoru će se otvoriti mogućnosti da tretiranje otpada vidi kao profitnu priliku.
Cene i konkurencija	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?	da		Visoko	Visoko	Postoje sve veće mogućnosti za privatni sektor da vidi upravljanje otpadom kao priliku za recikliranje resursa.
	Da li će se smanjiti broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će porasti cene postojećih roba i usluga?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se cene postojećih dobara i usluga smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?	da		Visoko	Visoko	Postoje mogućnosti za privatni sektor da vidi upravljanje otpadom kao priliku za recikliranje resursa i ulaganja.
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Opšti ekonomski razvoj	Da li će to uticati na budući ekonomski rast?	da		Visoko	Visoko	Mogućnosti za javne, privatne ili OOP investicije i primenu cirkularne ekonomije se povećavaju.
	Da li bi to moglo da utiče na stopu inflacije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Dodatak 2: Obrazac za procenu društvenog uticaja

Tabela 21. Obrazac za procenu društvenih uticaja opcije 2

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Radna mesta ⁶	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su radna mesta u određenom poslovnom sektoru pogođena?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to imati nekog uticajana nivou plaćanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?	Da	ne	Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora imaće pozitivan efekat.
Regionalni društveni uticaji	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili u određenim gradovima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Uslovi rada	Da li su ugrožena radnička prava?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su predviđeni ili ukinuti standardi za rad u opasnim uslovima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na način na koji se odvija socijalni dijalog između zaposlenih i poslodavaca?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Socijalna inkluzija	Da li će to uticati na siromaštvo?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je ugrožen pristup šemama socijalne zaštite?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

⁶Kada to utiče na radna mesta, biće i ekonomskih uticaja.

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li će se promeniti cena osnovnih dobara i usluga?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Obrazovanje	Da li će to uticati na osnovno obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na srednje obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na visoko obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti uticaja na stručno osposobljavanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na obrazovanjeradnika i doživotnog učenja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na organizaciju ili strukturu obrazovnog sistema?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na akademske slobode i samoupravu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kultura	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li se svi tretiraju jednako?	da	ne	Visoko	Visoko	Postojeće zakonodavstvo je nediskriminatorno i pruža jednake mogućnosti za sve.

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li će javnost biti dobro informisana o određenim pitanjima?	Da	ne	Visoko	Visoko	Uključivanje informacionih tehnologija povećava nivo informisanosti.
	Da li opcija utiče na način rada političkih partija?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li biti uticaja na civilno društvo?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Javno zdravlje i bezbednost ⁷	Da li će to uticati na živote ljudi, kao što su očekivani životni vek ili stope smrtnosti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na kvalitet hrane?	Da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom podrazumeva zemljište sa kvalitetnijim usevima i kvalitetnijom hranom.
	Da li će se zdravstveni rizik od štetnih materija povećati ili smanjiti?	Da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom znači čistije i nezagađeno zemljište.
	Da li će biti uticaja na zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?	Da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom znači bolje životno okruženje.
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u upotrebi energije?	Da		Visoko	Visoko	Otpad se može koristiti za proizvodnju električne ili toplotne energije.
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?	Da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom podrazumeva zemljište sa kvalitetnijim usevima i kvalitetnijom hranom.

⁷Kada postoje uticaji na javno zdravlje i bezbednost, onda redovno postoje i uticaji na životnu sredinu.

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li će to uticati na životni stil ljudi, kao što su nivoi interesovanja za sport, promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (definisani faktorima kao što su starost, pol, invaliditet, društvena grupa ili region)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kriminal i bezbednost	Da li to utiče na verovatnoću da će kriminalci biti uhvaćeni?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li kriminal utiče na potencijalni profit?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li to utiče na nivo korupcije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je pogođen kapacitet sprovođenja zakona?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li to utiče na prava i bezbednost žrtava zločina?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Tabela 22. Obrazac za procenu društvenih uticaja opcije 3

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Radna mesta ⁸	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	Da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora i primena cirkularne ekonomije imaće pozitivan efekat.
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su radna mesta u određenom poslovnom sektoru pogođena?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to imati nekog uticaja? na nivou plaćanja?	Da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora će imati pozitivan efekat, a poboljšanje pružanja usluga od strane kompanija povećava nivo prihoda.
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?	Da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora i primena cirkularne ekonomije imaće pozitivan efekat.
Regionalni društveni uticaji	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili u određenim gradovima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Uslovi rada	Da li su ugrožena radnička prava?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su predviđeni ili ukinuti standardi za rad u opasnim uslovima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na način na koji se odvija socijalni dijalog između zaposlenih i poslodavaca?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na siromaštvo?	Da		Visoko	Visoko	Uključivanje privatnog sektora, stranih direktnih

⁸Kada to utiče na radna mesta, biće i ekonomskih uticaja.

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Socijalna inkluzija						investicija , primena cirkularne ekonomije i unapređenje pružanja usluga od strane kompanija povećava nivo prihoda i zaposlenosti.
	Da li je ugrožen pristup šemama socijalne zaštite?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se promeniti cena osnovnih dobara i usluga?	da	ne	Visoko	Visoko	Minimiziranje upotrebe nekih proizvoda, uslovljavanje troškova vraćanja ili neupotrebe (kao što su plastični proizvodi) utiče na cenu nekih artikala.
	Da li će to uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Obrazovanje	Da li će to uticati na osnovno obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na srednje obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na visoko obrazovanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti uticaja na stručno osposobljavanje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na obrazovanje radnika i doživotno učenje?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na organizaciju ili strukturu obrazovnog sistema?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na akademske slobode i samoupravu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kultura	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost ?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li se svi tretiraju jednako?	da		Visoko	Visoko	Novo zakonodavstvo je nediskriminatorno i pruža jednake mogućnosti za sve.
	Da li će javnost biti dobro informisana o određenim pitanjima?	da		Visoko	Visoko	Uključivanje informacionih tehnologija povećava nivo informisanosti.
	Da li opcija utiče na način rada političkih partija?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li biti uticaja na civilno društvo?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Javno zdravlje i bezbednost ⁹	Da li će to uticati na živote ljudi, kao što su očekivani životni vek ili stope smrtnosti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na kvalitet hrane?	da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom podrazumeva zdravu životnu sredinu i kvalitetnu hranu.
	Da li će se zdravstveni rizik od štetnih materija povećati ili smanjiti?	da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom, minimiziranje upotrebe plastične ambalaže, odvajanje reciklabilnog

⁹Kada postoje uticaji na javno zdravlje i bezbednost, onda redovno postoje i uticaji na životnu sredinu.

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
						otpada na izvoru, znači čistiju i nezagađenu životnu sredinu .
	Da li će biti uticaja na zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?	da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom znači bolje životno okruženje.
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u upotrebi energije?	da		Visoko	Visoko	Otpad se može koristiti za proizvodnju električne ili toplotne energije.
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?	Da		Visoko	Visoko	Održivo upravljanje otpadom, minimiziranje upotrebe plastične ambalaže, odvajanje reciklabilnog otpada na izvoru znači više ponovne upotrebe i manje otpada koji se šalje na deponije.
	Da li će to uticati na životni stil ljudi, kao što su nivoi interesovanja za sport, promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (definisani faktorima kao što su starost, pol, invaliditet , društvena grupa ili region)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kriminal i bezbednost	Da li to utiče na verovatnoću da će kriminalci biti uhvaćeni?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li kriminal utiče na potencijalni profit?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li to utiče na nivo korupcije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je pogođen kapacitet za sprovođenje zakona?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija društvenih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		Da	ne			
	Da li utiče na prava i bezbednost žrtava zločina?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Dodatak 3: Procena uticaja na životnu sredinu

Tabela 23. Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu opcija 2

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Održiva klima i životna sredina	Da li će to uticati na emisiju gasova staklene bašte (ugljen dioksid , metan, itd.)?	da		Visoko	Nisko	Nedostatak poboljšanog odlaganja otpada dovodi do visokih emisija GSB
	Da li će to uticati na potrošnju goriva?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će se raznolikost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti razlike u ceni za ekološki prihvatljive proizvode?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će neke aktivnosti postati manje zagađujuće?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kvalitet vazduha	Da li će to uticati na emisiju zagađujućih materija?	da		Visoko	Nisko	Nedostatak visokih operativnih standarda dovodi do sporadičnih požara na deponijama sa naknadnim zagađivačima vazduha
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatkih voda?	da		Visoko	Visoko	Stanje deponije Miraši pokazuje kako nedostatak operativnih standarda dovodi do kontaminacije obližnjih voda. Troškovi njegovog trenutnog zatvaranja su visoki.
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?	da		Visoko	Visoko	Nedostatak sistema za sakupljanje procedne vode na postojećim deponijama

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
						dovodi do kontaminacije podzemnih voda
	Da li opcija utiče na resurse vode za piće?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta	Da li će biti uticaja na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na eroziju tla?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li zemlja biti izgubljena?(kroz izgradnju itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se zemljište dobiti?(putem dekontaminacije itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Otpad i reciklaža	Da li će se promeniti količina generisanog otpada?		ne	Nisko	Nisko	Čak i ako se razvije državni program za prevenciju smeća, nedostatak mehanizama za sprovođenje verovatno će imati minimalan uticaj
	Da li će se promeniti načini na koje se postupa sa otpadom?		ne	Nisko	Nisko	Malo je verovatno da će se razvoj sektora oporavka resursa desiti zbog nedostataka u zakonodavstvu i nedostatka investicija.
	Da li će biti uticaja na mogućnosti reciklaže otpada?		ne	Nisko	Nisko	Malo je verovatno da će se razvoj sektora oporavka resursa desiti zbog nedostataka u zakonodavstvu i nedostatka investicija.

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih resursa?(rezerve ribe, hidroelektrane, solarna energija itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na korišćenje neobnovljivih resursa?(podzemne vode, minerali, uglj, itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Stepen opasnosti po životnu sredinu	Da li će biti bilo kakvog uticaja na verovatnoću opasnosti kao što su požari, eksplozije ili nesreće?	da		Nisko	Nisko	Nedostatak visokih operativnih standarda dovodi do sporadičnih požara na deponijama
	Da li će to uticati na spremnost za prirodne katastrofe?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je zaštita društva pogođena prirodnim katastrofama?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Biodiverzitet , flora i fauna	Da li će biti uticaja na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na veličinu ili veze između prirodnih područja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na broj vrsta u datom području?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dobrobit životinja	Da li će to uticati na tretman životinja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će zdravlje životinja biti pogođeno?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Tabela 24. Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu opcije 3

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Održiva klima i životna sredina	Da li će to uticati na emisiju gasova staklene bašte (ugljen dioksid , metan, itd.)?	da		Nisko	Visoko	Novo deponije biće opremljene sistemima za sakupljanje gasa koji će značajno smanjiti emisije GSB
	Da li će to uticati na potrošnju goriva?	da		Visoko	Visoko	Uvođenje odvojenog sakupljanja otpada i dodatnih postrojenja za preradu otpada dovešće do povećane potrošnje goriva
	Da li će se raznolikost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?	da		Nisko	Visoko	Predviđeni MBT će proizvoditi RDF koji je novi izvor energije
	Da li će biti razlike u ceni za ekološki prihvatljive proizvode?		Ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će neke aktivnosti postati manje zagađujuće?	da		Nisko	Visoko	Poboljšanje standarda za odlaganje otpada smanjiće nivo zagađenja
Kvalitet vazduha	Da li će to uticati na emisiju zagađujućih materija?	da				Poboljšanje standarda za odlaganje otpada će smanjiti emisije zagađivača vazduha
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatkih voda?	da				Poboljšanje standarda za odlaganje otpada smanjiće nivo zagađenja
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?	da				Poboljšanje standarda za odlaganje otpada smanjiće nivo zagađenja
	Da li opcija utiče na resurse vode za piće?		Ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta	Da li će biti uticaja na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		Ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na eroziju tla?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li zemlja biti izgubljena?(kroz izgradnju itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Hoće li se zemljište dobiti?(putem dekontaminacije itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?	da		Nisko	Nisko	Broj novih objekata za obnovu koji će se izgraditi pretpostavlja određivanje novih lokacija i promene u nameni zemljišta.
Otpad i reciklaža	Da li će se promeniti količina generisanog otpada?	da		Visoko	Visoko	Usvajanje državnog programa prevencije otpada prouzrokuje promene u obrascima proizvodnje i potrošnje koje će dovesti do smanjenja stvaranja otpada.
	Da li će se promeniti načini na koje se postupa sa otpadom?	da		Visoko	Visoko	Linearni model sakupljanja-deponije će se promeniti kako bi se maksimalno povećala reciklaža i rekuperacija otpada
	Da li će biti uticaja na mogućnosti reciklaže otpada?	da		Visoko	Visoko	Biće napravljen značajan napredak u razvoju sistema i postrojenja za reciklažu/rekuperaciju, kao i preusmeravanje otpada sa deponija

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih resursa?(rezerve ribe, hidroelektrane, solarna energija itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na korišćenje neobnovljivih resursa?(podzemne vode, minerali, ugalj, itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Stepen opasnosti po životnu sredinu	Da li će to uticati na verovatnoću opasnosti kao što su požari, eksplozije ili nesreće?	da		Nisko	Visoko	Poboljšano odlaganje otpada značajno će smanjiti šanse za požare na deponijama
	Da li će to uticati na spremnost kada dođe do prirodnih katastrofa?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li je zaštita društva pogođena prirodnim katastrofama?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Biodiverzitet , flora i fauna	Da li će biti uticaja na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će to uticati na veličinu ili veze između prirodnih područja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će biti uticaja na broj vrsta u datom području?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dobrobit životinja	Da li će to uticati na tretman životinja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će zdravlje životinja biti pogođeno?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li će uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Dodatak 4: Procena uticaja na osnovna prava

Tabela 25. Obrazac za procenu uticaja na osnovna prava opcije 2

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe?	da		Visoko	Visoko	Adekvatnije upravljanje otpadom, nudeći kvalitetnije i dostojanstvenije životne sredine.
Sloboda	Da li opcija utiče na pravo na slobodu pojedinaca?	da		Visoko	Visoko	Najprikladnije upravljanje otpadom, nudeći kvalitetnije i dostojanstvenije životne sredine .
	Da li opcija utiče na pravo osobe na privatnost?			Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na pravo na sklapanje braka ili osnivanje porodice?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na pravnu, ekonomsku ili socijalnu zaštitu pojedinaca ili porodica?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu misli, savesti ili veroispovesti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne			
	Da li opcija utiče na slobodu izražavanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu okupljanja ili udruživanja ?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Lični podaci	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su prava pojedinca na pristup, korigovanje i protivljenje zagarantovana?	da		Visoko	Visoko	Pristup uslugama, u procesu žalbi/zahteva, učešće u donošenju odluka itd.
	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?	da		Visoko	Visoko	Pristup ličnim podacima je zaštićen zakonom.
Azil	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Imovinska prava	Da li će to uticati na imovinska prava?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Jednak tretman ¹⁰	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	da		Visoko	Visoko	Pristup uslugama, u postupku pritužbi/zahteva, učešće u odlučivanju i ravnopravnost pred zakonom je redovan.

¹⁰Rodna ravnopravnost se rešava kroz procenu uticaja na pol

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li postoji verovatnoća da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. bilo kakva diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na prava osoba sa invaliditetom?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dečja prava	Da li opcija utiče na prava dece?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dobra administracija	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na pristup dosijeima, itd.)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	O krivičnom pravu i propisanim kaznama: da li su ugrožena prava okrivljenog?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li utiče na pristup pravdi?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo

Tabela 26. Obrazac za procenu uticaja na osnovna prava opcije 3

Kategorija uticaja osnovnih prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe?	da		Visoko	Visoko	Predlažu se olakšice za adekvatnije upravljanje otpadom, nudeći kvalitetnije i dostojanstvenije životne sredine.
Sloboda	Da li opcija utiče na pravo na slobodu pojedinaca?	da		Visoko	Visoko	Predlažu se olakšice za adekvatnije upravljanje otpadom, nudeći kvalitetnije i dostojanstvenije životne sredine .
	Da li opcija utiče na pravo osobe na privatnost?			Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na pravo na sklapanje braka ili osnivanje porodice?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na pravnu, ekonomsku ili socijalnu zaštitu pojedinaca ili porodica?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija uticaja osnovnih prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
	Da li opcija utiče na slobodu misli, savesti ili veroispovesti?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu izražavanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu okupljanja ili udruživanja ?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Lični podaci	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li su prava pojedinca na pristup, korigovanje i protivljenje zagarantovana?	da		Visoko	Visoko	Pristup uslugama, u procesu žalbi/zahteva, učešće u donošenju odluka itd.
	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?	da		Visoko	Visoko	Pristup ličnim podacima je zaštićen zakonom.
Azil	Da li opcija utiče na pravo na azil?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Imovinska prava	Da li će to uticati na imovinska prava?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo

Kategorija uticaja osnovnih prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogodnih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili cena uticaja	Željeni nivo analize
		da	ne	Visoko/nisko	Visoko/nisko	
Jednak tretman ¹¹	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	da		Nisko	Nisko	Pristup uslugama, u postupku pritužbi/zahteva, učešće u odlučivanju i ravnopravnost pred zakonom je redovan.
	Da li postoji verovatnoća da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. bilo kakva diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li opcija utiče na prava osoba sa invaliditetom?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dečja prava	Da li opcija utiče na prava dece?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
Dobra administracija	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na pristup dosijeima, itd.)?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo
	O krivičnom pravu i propisanim kaznama: da li su ugrožena prava okrivljenog?		ne	Nisko	Nisko	Nije primenljivo
	Da li utiče na pristup pravdi?		ne	Nisko	Visoko	Nije primenljivo

¹¹Rodna ravnopravnost se rešava kroz procenu uticaja na pol